

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 500 fr. per jaar

Postcheckrekening Nr 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

Plechtige Openingszitting van de Vlaamse Conferentie bij de Balie te Antwerpen
op Zaterdag 19 oktober 1957

RECHT EN KERNENERGIE

Rede uitgesproken door Mr A. Kinsbergen

In boek 6 van Milton's «Paradise Lost» vertelt de engel Rafaël aan Adam in geuren en kleuren de oorlog die in de hemel ontketend was door Satan en zijn trawanten.

Na een dag van bloedige gevechten, zo verhaalt Rafaël, was de strijd nog niet beslecht. De opstandige engelen hadden echter gevoelige verliezen geleden en hun kansen op overwinning waren nog slechts gering.

's Nachts, verzameld rond het kampvuur, beraadslagen hun leiders en zoeken naar middelen om de krijgskansen te doen keren. De stemming is gedrukt en de generaals zijn eerder pessimistisch. Wanneer er hier en daar reeds het woord overgave klinkt, neemt Satan het woord. In een rede, die getuigt van een geniaal volksmennerstalent, toont hij aan dat de overwinning slechts kan bereikt worden door het aanwenden van nieuwe en ongekennde strijdmiddelen. Niet tevreden met loutere vaststellingen kondigt hij met een duivelse glimlach aan dat een nieuw wapen door hem uitgevonden werd.

Het helse wapen, waarvan tijdens deze nog altijd hemelse nacht, onder zijn leiding een enorm aantal worden gefabriceerd, blijkt een veldkanon te zijn, verschrikkelijk tuig dat slechts in een duivels brein kan ontworpen worden.

Rafaël kan echter niet nalaten te verzuchten :

- » Toch Adam ! kan het zijn — mistroostige gedachte !
- » Als de aarde in zonde viel, dat een van Uw geslacht
- » Boos van nature, of door een helschen geest verleid
- » Weer zulk een moordtuig schiep, tot schand

[der menselijkheid. »

De volgende dag, tot het uiterste de voordelen van de tactische oorlogsvoering uitbuitend, stellen de opstandige Serafijnen hun veldstukken volledig in het geheim op en brengen deze in werking op het kritieke ogenblik van de strijd. In den beginne zaaiden deze helse machines dood en verschrikking op het slag-

veld. Na een eerste aarzeling hernemen de trouw gebleven engelen hun tegenwoordigheid van geest en grijpen naar het « absolute » wapen, dat zij voor uiterste nood bewaard hebben. Zij rukken de hemelse heuvelen van hun voetstukken en smakken deze met geweld op hun vijanden. Satan's volgelingen laten zich hierdoor niet uit hun lood slaan en geven onmiddellijk replek. Het slagveld dreunt van donderende kanonnen, het licht wordt overschaduwd door de over en weer gesmakte heuvelen die in hun vlucht een nooit gehoord akelig en ijselijk lawaai maken.

« Oorlog scheen hoflijk spel bij zo'n oproer », merkt Rafaël op. Door dit ongekennde oorlogsgeweld wordt de hemel zelf bedreigd met onmiddellijke ondergang.

De enige weg die nog open staat om aan een totale vernietiging te ontkomen is de tussenkomst van God zelf, die om aan deze verschrikking een einde te maken, invoerde wat de moderne radioreporter zonder enige twijfel het « super absolute wapen » zou noemen.

- » ...Terstond verscheen
- » Hij tussen hen, greep in zijn rechterhand
- » Tienduizend donders, die hij voor zich wierp,
- » En die ellenden dreven in hun ziel,
- » Zij gans ontzet, verloren allen weerstand en moed,
- » Zij lieten de ijde wapens zinken... »

Dit wordt geschreven in 1667.

Het fantasievol brein van de dichter deed een verschrikkelijke voorspelling : eens zou de tijd nog komen dat mensen het duivelse veldkanon zouden gebruiken. Dat mensen eens tien duizend donders op elkaar zouden loslaten was zo irreal en zo onbevattelijk dat Milton er eenvoudig niet aan dacht dat zoiets de mensheid ooit zou kunnen overkomen. Trouwens het was een goddelijk wapen bestemd om duivels te straffen.

Ik kan mij voorstellen dat in de Engelse salons van de 17de eeuw gezellig gerild werd over de verschrikkingen die deze duivels moesten ondergaan.

In de morgen van 6 augustus 1945 doorklieven drie vliegtuigen het luchtruim aan een snelheid van 500 kilometer per uur. Een van deze B.29, de « Enola Gay », voert met zich een bom al lachende door de bemanning « Little Boy » genoemd omdat ze zo verschilde van degene die de piloten gewoon waren met zich te voeren.

Het is goed weer, de zon schijnt. De Japanse jagers en het afweergeschut interesseren zich niet voor die drie vliegende superforten zo afzonderlijk en zo hoog. Zij waren immers gewoon aan raids met honderden van die machines tegelijk. Zij hadden wel iets anders te doen dan zich bezig te houden met verkenning-vliegtuigen !!!

Na negen uur vliegen komen de B.29 boven een stad van 250.000 inwoners. Doorgangshaven voor Japanse soldaten, tamelijk belangrijke industriestad, maar verder onbekend in de geschiedenis: Hirosjima.

Om acht uur 's morgens wordt « Little Boy » losgelaten. De vliegtuigen verwijderen zich aan maximum snelheid.

Plotseling verblinden tienduizend bliksems met een ondraaglijk licht de piloten. Na enkele seconden zagen deze soldaten iets waarvan zij eenparig spijt hadden het ooit gezien te hebben: een vuurbol die zich onmatig scheen op te blazen overdekte in een oogwenk de ganse stad, rookwolken zwelden onmiddellijk op langs alle kanten, en in het midden daarvan steeg een witgloeïende massa met telkens van kleur veranderende helle strepen met een ontzaglijke snelheid ten hemel, als om hen te verslinden.

Op 9 augustus 1945 steeg weer ergens een vliegtuig op, een tweede atoombom was bestemd voor Kokura op 200 kilometer van Hirosjima. Het weder boven Kokura was slecht, er dreven veel wolken. De strikte orders van de piloten waren de bom slechts te lossen op zicht, zonder radar. Het vliegtuig draaide drie keer langzaam rond de stad. Elke keer wilde de Kapitein-Bombardier de bom loslaten, maar telkens bedekte juist een wolk zijn kijker. De benzine vermindert op onrustwekkende wijze en de Japanse jagers naderen. Het vliegtuig keert dan ook naar een plaats waar het beter weer is. Het lot van sommige mensen is dikwijls gebonden aan kleinigheden: om twaalf uur 's middags wordt een atoombom gelost boven Nagasaki.

* * *

Twee honderd duizend menselijke wezens op slag gedood, tweehonderd duizend menselijke wezens op afschuwelijke wijze verbrand en gewond liggen zonder hulp te kermen in totaal vernietigde en brandende steden. Immers praktisch alle dokters zijn omgekomen en de hospitalen zijn met de grond gelijk gemaakt. De overlevenden lijden aan de verschrikkelijke gevolgen van radio-activiteit.

Ziehier het welkom waarmede de atoomenergie de geschiedenis binnendringt.

Dit is geen verhaal dat ontstond in het brein van een fantasievol dichter. Het is een griezel verhaal dat zich afspeelt in de werkelijkheid en waaraan wij, bevoorrechte mensen van het atoomtijdperk, actief deelnemen.

* * *

Milton's engelen waren meesters in het bedenken van uitvindingen en zij konden ze toepassen op het slagveld met een spoed die het mensdom hen gelukkig nog niet kon evenaren.

Deze bijna volmaakte hemelse wezens, zonder dagelijkse zorgen en, bijna, zonder politieke problemen, konden echter ook niet beletten dat hun vindingen voor

het eerst toegepast werden in een oorlog die hen tot algehele vernietiging zou geleid hebben, waren zij niet onsterfelijk.

Hun onbegrensde wijsheid kwam tot uiting door het onmiddellijk scheppen van middelen nodig voor de verdediging van hun bestaan, al was het tijdens een oorlog. Hun oneindige domheid werd echter bewezen door het uitbreken van die oorlog zelf en hun machteloosheid om deze te beletten.

In dit alles verschillen wij, mensen van de twintigste eeuw, weinig van Milton's engelen. Wij ook zijn meesters in het uitvinden van tuigen die ons zogenaamd moeten beschermen. Ook wij hebben een oorlog nodig om tot stand te brengen wat gewoonlijk samengebondeld wordt onder het begrip « vooruitgang der beschaving ».

Het enorm verschil is echter dat wij wel sterfelijk zijn en onze vindingen wel tot onze uitroeiing kunnen leiden. Is het misschien uit angst daarvoor dat wij ons onmiddellijk trachten te beveiligen tegenover het nieuwe dat wij schiepen. Eigenaardige kringloop waarin de homo sapiens beangstigd wordt voor de producten van zijn eigen geest.

* * *

In die angstatmosfera ontstaat een totaal nieuw recht dat tracht de moderne wetenschappelijke ontdekkingen, die zo ingrijpend onze levenswijze beïnvloed en veranderd hebben, te omvatten en te beheersen. De snelle ontwikkeling van de maatschappij rukt immers, door haar onstuimige en niets ontziende kracht onze eeuwenoude rechtsprincipes uiteen, hopende aldus bescherming te vinden voor hetgeen steeds minder bevatelijk wordt. Dagelijks zien wij, oneindig minder spectaculair, maar zeker zo revolutionair, in deze nieuwe wereld rechtsfiguren ontstaan in vervanging van deze die in 1804 als heilig en onaantastbaar werden beschouwd: het absolute eigendomsrecht is vergeten, de onbekwaamheid van de gehuwde vrouw behoort praktisch tot het verleden. Zelfs de principes van het verbintenissenrecht, tot heden de sterkste bastion, werden ondermijnd door de recente wet over de verkoop op afbetaling.

Is het te verwonderen dat in dit tijdperk, door sommigen met een ongewild sarcasme betiteld als dit van de sociale zekerheid, ook de traditionele banden van onze wetboeken te eng geworden zijn, om de enorme kracht van de atoomenergie te omvatten.

Een blik op de gigantische gevaren en de oneindige weldaden die de atoomkern inhoudt, zal dit wellicht duidelijker maken.

* * *

Gevaren! Het is ongelukkig te moeten vaststellen dat tot heden het menselijk vernuft voornamelijk haar gaven verspild heeft bij de toepassing van de atoomenergie voor oorlogsdoeleinden. Alsof zulks het hoogst bereikbare is wordt steeds getracht nog sterkere ontploffingsmiddelen te fabriceren en daarin hebben de wetenschapsmensen zich overtroffen, zelfs in die mate dat de bom model « Hirosjima » nog slechtes dient als slaghoedje voor de zogenaamde waterstofbom.

Wanneer het wapen dat viel op Hirosjima een vernietigingskracht had, gelijk aan twintig miljoen kilo T.N.T., het krachtigste conventionele ontploffingsmiddel gebruikt tijdens de laatste wereldoorlog, dan heeft een waterstofbom, type 1 maart 1954, een ontploffingskracht van 15 tot 20 miljoen ton of 20 miljard kilo T.N.T., en ik vergis me niet in de cijfers. De ontploffing

van dit tuig betekent de vernietiging van al de huizen in een straal van 15 tot 18 kilometer en dodelijke brandwonden in een straal van 30 kilometer.

Wanneer wij even niet meer denken aan de steeds geciteerde « Amerikaanse » afstanden, betekent dit dat één zulke bom volstaat om Parijs met de grond gelijk te maken.

Ziehier nog ter illustratie de resultaten van manoeuvres die in September 1954 in Amerika plaats vonden. Op 450 vijandelijke vliegtuigen, dragers van gelukkig fictieve atoombommen, doorbraken er driehonderd de verdedigingsstellingen en maakten in enkele uren twaalf miljoen burgerlijke slachtoffers. Volgens het Staatsblad van 1 augustus 1957 had het Koninkrijk België op 31 december 1956, 8.951.443 inwoonrs !

Dit was in 1954, een ver verleden !!! Door het Amerikaanse Ministerie van Landsverdediging en de Amerikaanse Commissie voor Atoomenergie werd het verheugende nieuws aangekondigd dat het laatste type bom een stoffelijke schade zou aanrichten in een straal van meer dan 160 km. : Brussel - Antwerpen - Rotterdam.

Over dit alles kan eigenlijk niet genoeg gezegd worden. Het strekt onze regering tot eer op dit gebied het enige praktische en misschien het enige doelmatige initiatief genomen te hebben, namelijk te bekomen dat de ganze wereld over deze onvoorstelbare verschrikkingen zou ingelicht worden.

Onwetendheid is in deze materie misschien wel de grootste vijand. Foto's zouden moeten afgedrukt worden van Hiroshima en Nagasaki, van hun doden en van de afschuwelijke brandwonden van hun overlevenden, dit op 2 miljard exemplaren, te verdelen aan al de bewoners van onze planeet. Dan misschien zouden ontwapeningsconferenties meer kans op slagen hebben !

Dit alles spruit uit oorlogsgeweld. Ook echter bij de vreedzame toepassing zijn er nooit gekende gevaren ontstaan. De behandeling en de vernietiging van de radio-actieve afvalstoffen is een zorgenkind voor de atoomgeleerden. Radioisotopen geven doodsgevaarlijke uitstralingen.

Gelukkig is het vast te stellen dat de waakzaamheid die bij het vreedzaam gebruik in acht genomen wordt, zo schrijnend in tegenstelling is met de onverantwoordelijkheid waarmede voor militaire doeleinden wordt omgesprongen, dat tot heden in alle landen werkelijke veiligheidsrecords geklopt worden.

* * *

De atoomenergie kent trouwens maar uitersten ! Naast de mogelijkheid van totale vernietiging brengt zij nooit vermoede mogelijkheden en de oplossing voor nijpende economische problemen.

In de loop van de negentiende eeuw immers werd Europa door een overvloedige kolenproductie de werkplaats van de wereld genoemd. In de laatste jaren van de na-oorlogse hoogconjunctuur was deze toestand totaal veranderd. Een nieuwe faktor beheerst als een spookbeeld al de toekomstplannen : een gebrek aan energie wordt de rem voor iedere verdere industriële uitbreiding.

Ik ben geen voorstander meer van statistieken sinds ik ergens gelezen heb dat niet de atoombom maar wel de eerste broedermoord het bloedigste ogenblik uit de wereldgeschiedenis was, omdat toen 50 % van de ganze mannelijke jeugd viel. Toch kan ik niet nalaten U enkele cijfers te citeren : wanneer aan de vooravond van de tweede wereldoorlog de zes Euratom-landen maar 5 % van hun energiebehoeften dienden in te voeren, dan moeten wij thans 25 % van buiten krijgen.

Daarbij komt dat de vraag naar brandstoffen in de komende tien jaren zal verdubbelen en verdrievoudigen in de komende twintig jaren.

Deze vooruitzichten stellen in een schril daglicht niet alleen de kwestie van onze economische expansie maar ook het probleem van onze politieke zekerheid. Eerst en vooral zal de invoer van energie enorme uitgaven in vreemde deviezen medebrengen, die zeer hard zullen wegen in onze betalingsbalans. Maar daarnaast staat een politieke bedreiging die misschien nog ernstiger is. Petroleum is minder duur per calorie dan kolenbrandstof, ze is gemakkelijker te behandelen en te gebruiken. Het is dus te voorzien dat praktisch alleen onder deze vorm de invoer van energie zal geschieden. Welnu, het is slechts het Midden-Oosten, dat, tot nu toe, de mogelijkheden bezit leveringen van de benodigde omvang te doen.

Door de crisis van het Suez kanaal hebben wij aan den lijve gevoeld wat het wil zeggen van deze streken afhankelijk te zijn en welke economische ramp de onderbreking van de invoer van deze grondstof nu reeds betekent.

In de mate dat de vraag naar petroleum zal verhogen, zullen de begeerten van de leveranciers om hierdoor politieke pressie uit te oefenen, nog sterker worden. Een overdreven gebondenheid van zeer sterk geïndustrialiseerde streken aan onzekere regionen kan trouwens alleen maar ernstige troebelen in de hele wereld teweeg brengen.

De atoomenergie geeft het enige middel om ons daartegen te beschermen. Het is dan ook niet te verwonderen dat daarom deze enorme kracht in het brandpunt van de belangstelling staat en de inspanningen van de meeste regeringen er op gericht zijn deze energiebron zohast mogelijk in de privésector te brengen.

De industrie blijft trouwens niet stilzitten. Tussen 1962 en 1967 zullen wij volgens de vooruitzichten vier centrales in België in werking hebben, die gezamenlijk reeds 15 % van onze energiebehoeften zullen dekken. Einde van dit jaar zullen wij reeds voor 95 % de vraag naar isotopen voor de geneeskunde, de landbouw en de industrie kunnen voldoen. Verplaatsbare reactoren zijn reeds gebouwd en niets belet nog ze te installeren in energie-arme streken. Een atoomcargoo staat op stapel, het atoomvliegtuig is ter studie, de atoomlocomotief wordt beproefd. De Nautilus vaart reeds.

De totale annihilatie van 1 gram van gelijk welke stof maakt immers een energie vrij gelijk aan deze opgewekt door de verbranding van 20.000.000 ton kolen !

* * *

Ziehier de ontzaglijke elementen en het overdonderende feitenmateriaal dat aan de jurist voorgeschoteld wordt met de eenvoudige vraag een reglementering te zoeken sterk en drastisch genoeg om de gevaren in te tomen, maar voldoende zacht en soepel om de weldaden tot volledige ontplooiing te laten komen.

* * *

In een wereld waar staten in de allereerste plaats de eerbiediging van hun landsgrenzen als de hogste plicht van alles en eenieder beschouwen, maar waar de materie geen nationaliteit kent en haar gaven of plagen, met dezelfde loyaliteit ten dienste van Oost en West stelt, is het niet te verwonderen dat de eerste rechtsactiviteit tussen naties tot stand kwam en voornamelijk gericht was op het sluiten van verdragen en akkoorden.

Internationale conferenties en besprekingen zijn dan ook schering en inslag. Nog nooit was men het zo eenparig eens over wat men bereiken wil, nog nooit was men het zo roerend oneens hoe men het bereiken zou!

Het tot heden bekomen resultaat is dan ook bitter klein.

Nochtans is samenwerking nodig om te vermijden dat geen atoom gebruikt wordt voor klandestiene doeleinden. Bij gebreke aan strenge internationale akkoorden kan men zich inderdaad inbeelden dat wapen-trafficanten splijtbare stoffen zouden kunnen verkopen aan naties, dictators of zelfs privépersonen, die geen ogenblik zouden aarzelen ze te gebruiken. Hoe zwakker de natie is die een absoluut wapen heeft, hoe groter gevaar er voor de wereldvrede bestaat!

De radioactieve neerslag, die volgt op een atoomontploffing en die het grondgebied en de burgers van andere naties bedreigt, de besmetting der wateren en van de lucht, de vernietiging van afvalstoffen zijn zoveler andere problemen alleen te regelen door internationale samenwerking.

Wellicht is het meest dringende van deze vraagstukken wel de stopzetting van de proeven met atoombommen. Argumenten daarvoor ontbreken niet: het maken van gevaarzones in de Stille Oceaan, dus in open zee, met een oppervlakte zo groot als Frankrijk, met het enkel doel wapens te beproeven, wordt bijna eenparig door de rechtsauteurs beschouwd als een flagrante inbreuk op het eeuwenlang geëerbiedigde principe van de vrijheid van open zee. Toch gaan die proefnemingen verder.

De 23-koppige bemanning van de Japanse vissersboot Fukuryu Maru, wordt buiten de gevaarzone door radioactieve neerslag getroffen met zeer ernstige gevolgen. De Japanse visserij kent de zwaarste crisis van haar bestaan omdat de meeste vangsten radioactief zijn. Zonder erkenning van verantwoordelijkheid wordt weliswaar \$ 2.000.000 betaald, maar toch gaan de proefnemingen verder.

Op 26 augustus 1957 deelt het Amerikaans Congres mede dat wanneer de atoomontploffingen verder gaan, in 1970 de uiterste grens van de radioactiviteit in de atmosfeer bereikt is. Toch gaan de proefnemingen verder.

De meest eminente geleerden van onze wereld smeken bijna de grootmachten de proefnemingen stop te zetten. Zij prediken bijna letterlijk in de woestijn, want binnenkort zullen bommen ontploffen die in kracht alles overtreffen wat wij tot heden gekend hebben.

Tussen het internationaal atoomrecht en de werkelijkheid van dit ogenblik ligt dus nog een enorme afstand. Nochtans bestaan er reeds verdragen, voornamelijk bilaterale akkoorden, afgesloten tussen de Verenigde Staten en andere landen, waaronder België. Hoofdzakelijk hebben deze betrekking op de levering van grondstoffen, van speciale splijtstoffen en het uitwisselen van verworven kennis. Euratom is een belangrijke stap naar de unificatie van het atoomrecht. De schepping van het Internationale Agentschap voor Atoomenergie in het raam van de Verenigde Naties geeft aanleiding tot optimisme. Het Agentschap heeft in haar bevoegdheden aan de ganse wereld de nodige produkten en installaties te leveren voor de ontwikkeling en het praktisch gebruik van de kernenergie, de verspreiding en de uitwisseling van vergaande wetenschappelijke kennis en veiligheidsnormen op te stellen eventueel in samenwerking met de Verenigde Naties. Deze instelling heeft zekere controlemogelijkheden, haar activiteiten kunnen de ganse wereld bereiken. Pogingen en inspanningen worden ge-

daan, de verwachtingen zijn hoopvol. Zolang echter geen onderhandelingen kunnen gebeuren, gesteund op wederzijds vertrouwen, zal een internationaal atoomrecht blijven behoren tot het rijk der illusies.

* * *

En de nationale wetgeving, kan deze de kernenergie baas of wordt deze ook overrompeld door de vrijgekomen krachten? Laat ons nagaan hoe onze maatschappij in de praktijk met de atomen kan gekonfronteerd worden door een gewoon ongeval, dat zich enkele maanden geleden voorgedaan heeft in de staat Connecticut U.S.A.

Benjamin Zowaki is een eenvoudig arbeider, tewerkgesteld bij het bouwen van een elektrische installatie. Hij was en is nog steeds een zeer bekwaam werkmans. Een radiografische dienst opereerde op het werkterrein om de lassen der nieuwe pijpleidingen te onderzoeken. Daarvoor ging men als volgt te werk: langs de ene kant van de las werd een fotografische plaat, en langs de andere kant een radioisotoop aangebracht. Gammastralen dringen door de las en eventuele onregelmatigheden en afwijkingen worden aan de expert getoond door de op de film geregistreerde tekeningen.

In ons geval duurde de bestraling ongeveer dertig minuten en werd een isotoop kobalt 60 gebruikt, vastgemaakt aan een koord om ze in de pijp te kunnen laten zakken.

Op een mooie dag maakte men zoals altijd fotos, maar die dag verliet de fotograaf in zijn speciale uitrusting enkele minuten het toneel voor persoonlijke bezigheden. Juist als hij weg is komt onze Benjamin op, die zich dat bepaald ogenblik slechts voor één ding op deze wereld interesseerde, namelijk een stukje koord om enkele planken bijeen te binden die hij voor zijn werk nodig had. In al zijn schoonheid zag hij tegen een pijp het stuk touw liggen dat aan al zijn wensen voldeed. Het opnemen en rond zijn planken draaien nam niet veel tijd in beslag. Wat Benjamin niet wist, was dat het metalen buisje van ongeveer 1,5 cm. dat hij van het koord gesneden en in zijn zak gestoken had, een isotoop kobalt 60 was. Zowaki brengt zijn planken ter bestemming en werkt verder. Na zijn dagtaak stapt hij in zijn wagen en neemt een paar werkmakkers mee die in dezelfde richting wonen als hij. Die avond vond hij het geschikte ogenblik om met vrouw en kinderen naar de bioscoop te gaan en de familie Zowaki bracht deze avond zeer aangenaam door. De held van ons verhaal was totaal onwetend van het feit dat ondertussen over heel de staat Connecticut door de politie alarmkreten geuit werden over een stukje kobalt 60 dat verloren was. Eventuele bezitters werden dringend aangemaand het ogenblikkelijk in een veld te plaatsen, op minstens 60 meter van ieder levend wezen en dan onmiddellijk de politie op te bellen.

Deze dringende politieberichten werden gedurende de ganse nacht uitgezonden langs alle radiostations van Connecticut. De familie Zowaki en honderden anderen genoten ondertussen van een spannende film.

De volgende morgen was Benjamin zeer verwonderd over de ganse fabriek geigermeters opgesteld te zien en nog meer dat wanneer hij in de nabijheid ervan kwam, deze onrustig begonnen te tikken. Zo werd de isotoop kobalt 60 teruggevonden. Zowaki en iedereen die in zijn nabijheid geweest was werden onmiddellijk door dokters onderzocht. Iedereen was daarover ten zeerste verwonderd, want allen voelden zich piekfijn en niemand had iets abnormaals gevoeld.

Vanzelfsprekend want het bestaan van stralingen is door onze zintuigen niet waar te nemen, ze zijn reuk-, gevoel- en smaakloos. Nochtans waren Benjamin

Zowaki en talrijke anderen gedurende de late middag, de avond en de nacht blootgesteld geweest aan een hoge dosis stralingen en alhoewel zij ze niet gevoeld hebben en misschien vandaag nog geen enkel ziekteverschijnsel vertonen, zullen er zeker erge dingen met hen kunnen gebeuren en welke?

Wel Benjamin zal binnen enige jaren ofwel kanker krijgen, ofwel gaan lijden aan leucaemie ofwel blind worden door catharract. Drie klassieke gevolgen van overbestraling. Ieder van deze ziekten kan hij oplopen tussen twee en vijftien jaar na het ongeval. In de tweede plaats zal onze vriend waarschijnlijk steriel geworden zijn. Indien niet, heeft hij een enorme kans abnormale kinderen te verwekken. Ander gevolg is natuurlijk het psychologisch effect van dit alles op Benjamin. Hoe zal die man zich voelen wanneer hij realiseert wat hem te wachten staat. Wat zal het psychologisch effect daarvan zijn? Wat voor angstcomplex zal in zijn leven binnengedrongen zijn en welke invloed zal dit hebben op zijn verder leven? Met andere woorden: welk is zijn morele schade?

Benjamin wordt verder het slachtoffer van haarverlies. Ik kan U echter verzekeren dat dit minder erg is en dat zeer velen deze ziekte zeer succesvol overleefd hebben.

* * *

Ziehier een ongeval dat zich in de praktijk heeft voorgedaan, variëteit van de honderdduizenden gevallen die onze magistraten en advocaten in de toekomst zullen op te lossen hebben. Herinnert U dat er op dit moment in Engeland een door radioactiviteit besmette streek bestaat met een oppervlakte van 350 km² en dat niet langer geleden dan verleden Dinsdag 90.000 liter besmette melk moesten vernietigd worden.

* * *

Deze ongevallen op zichzelf maken geen nieuw probleem uit, iedere nieuwe industriële ontdekking heeft haar gevaren. Weldra zullen ze zich in België voordoen, want als één van de weinige kleine landen hebben wij reeds een kerncentrale in werking.

Hoe staan echter onze klassieke verantwoordelijkheidstheorieën tegenover dit nieuwe risico. In andere woorden, zal van de arme slachtoffers van een zogenaamd «atoomongeval» kunnen geëist worden de last van bewijs van een fout in hoofd van de uitbater, producent of vervoerder van kernstoffen te dragen en van het causaal verband tussen deze fout en de door hen geleden schade, of zal integendeel deze materie een nieuwe wig drijven in de eens zo solide principes van ons eerbiedwaardig Burgerlijk Wetboek en zullen deze ook hier voorbijgestreefd zijn door de complexiteit van onze maatschappij.

Aan de hand van de hiervoor geschetste voor- en nadelen van de kernenergie zullen wij misschien de oplossing kunnen vinden voor deze lang niet eenvoudige vraag.

Inderdaad, herinneren wij ons de enorme gevaren die inhererent zijn aan de werking van een kernreactor of een atoominstallatie, met daarnaast het feit, dat in sommige gevallen de oorzaak van de schade, namelijk de inwerking van ondermijnende stralen op het ogenblik dat ze zich voordoen en het kwaad is geschied, voor de mens onwaarneembaar is.

Daarbij komt dan nog dat bij vele rampen de destructieve gevolgen waarschijnlijk zo erg zullen zijn dat post factum de wetenschappelijke bepaling van de fout praktisch uitgesloten is.

Last but not least, de atoomenergie geeft de wetenschapsmensen zelf nog zoveel problemen en zij zelf staan nog voor zoveel onbekenden dat sommige fenome-

nen voor hen ook nog altijd een geheim zijn, laat staan voor de arme juristen!!!

Voor de werknemers is gelukkig de toestand ten zeerste vereenvoudigd door het Konink Besluit van 9 september 1956 dat de aandoeningen in de kernindustrie veroorzaakt door radium of andere radioactieve substanties op de lijst der beroepsziekten geplaatst heeft.

Dit betekent dat de jurist weet dat de bewijskwestie geen abnormale moeilijkheden meer zal bieden.

Maar beschermt deze wetgeving en die der arbeidsongevallen voldoende de werknemers wat de omschrijving der aandoeningen betreft, bieden de verjaringstermijnen voldoende zekerheid, moeten geen preventieve maatregelen voorzien worden bij gevallen van overbestraling? Hierop zullen medici en scheikundigen het antwoord moeten geven. Ik kan slechts de wens uitdrukken dat ook zij zich voor de gestelde vraagstukken gaan interesseren, om zodanig deze wetgeving volledig op punt te kunnen stellen.

* * *

Wanneer in het privaatrecht de verhouding werkgever-werknemer volgens mij zal volstaan om vele moeilijkheden te elimineren, is de toestand gans anders voor derden die het slachtoffer worden van een «atoomfeit». Tot vandaag moeten deze inderdaad trachten hun schade te recupereren, zich steunend op onze klassieke artikelen 1382 en volgende. Hopeloze taak, zoals ik U reeds heb menen aan te tonen. In de meeste gevallen zal immers de bewijslast een niet te overwinnen hinderpaal zijn en zullen onze Rechtbanken noodgedwongen de rechtzoekenden moeten afwijzen.

Niet alleen moet aan deze hoogst onbillijke toestand een einde gesteld worden, maar ook moet misschien in de allereerste plaats en bijna vanzelfsprekend, getracht worden de ongevallen zelf zoveel mogelijk te beperken. Dit alles is misschien geen gemakkelijke, maar zeker geen hopeloze opdracht.

Laten wij allereerst de atoominstallatie zelf binnentreden. Daar immers kunnen wij reeds zoveel mogelijk ongevallen uitschakelen door preventieve maatregelen. Op de meest drastische wijze zal de toekomstige wetgever moeten bepalen aan welke voorwaarden een reactor of een installatie, besteed voor het produceren of het behandelen van kernbrandstof, zal moeten beantwoorden bij zijn bouw of exploitatie. Eerste stap dus het onderwerpen van constructie en uitbating aan een voorafgaandelijke toelating met een streng toezicht op de vervulling van de gestelde vereisten.

Gelukkiglijk gaan wij reeds enigszins in de goede richting.

Verleden maand werd door de Minister van Volksgezondheid en van het Gezin een Wetsontwerp bij de Senaat ingediend, betreffende de bescherming van de bevolking tegen de uit ioniserende stralen voortspruitende gevaren.

Door dit wetsontwerp wordt de Koning gemachtigd aan de invoer, het produceren, het vervoeren, het gebruiken, enz., van apparaten of stoffen die radioactieve stralingen kunnen verspreiden, voorwaarden te verbinden die de bescherming van de bevolking tot doel hebben.

Een speciaal korps zal in zijn bevoegdheid hebben te waken over de toepassing van deze voorwaarden, en wat meer is dit korps zal *ten allen tijde* vrije toegang hebben tot fabrieken, opslagplaatsen, ziekenhuizen en in het algemeen tot alle inrichtingen waar zulke apparaten of stoffen zich bevinden.

Wee de individualist die zich op de onschendbaarheid van zijn woning zou beroepen, om de toegang

aan deze ambtenaren te weigeren, zulks kan hem tot een gevangenisstraf van twee jaar kosten.

Ik heb reeds vroeger getracht te bewijzen dat de meest elementaire rechtsprincipes onder de druk van de nieuwe vindingen langzaam en bijna onmerkbaar achteruitgedrongen worden en moeten plaats maken voor nieuwe opvattingen die een eeuw geleden de rechtsgeleerden zouden hebben doen rillen. Zojuist heb ik U daarvan weer een voorbeeld kunnen geven: de onschendbaarheid van de woning behoort ook reeds tot het verleden. Vervaaft dit begrip echter niet totaal wanneer wij in de memorie van toelichting de volgende verschrikkelijke zinnen moeten lezen:

» Daarenboven is het bewezen dat deze stralingen die-
 » nen gerekend te worden onder de voornaamste agen-
 » tia die in staat zijn mutaties te verwekken bij een
 » groot aantal organismen, gaande van de bacterie tot
 » het hoger zoogdier en de mens. Nu is het intiemste
 » en het kostbaarste bezit van de mens zijn erfelijk
 » patrimonium, waarvan de gezondheid en harmonische
 » ontwikkeling der toekomstige generaties afhankelijk
 » is. Door het onbezonnen gebruik van ioniserende stra-
 » lingen loopt men de kans dat de frequentie van de
 » in feite steeds ongunstige mutaties op een onkontro-
 » leerbare wijze zal toenemen en dat een wanstaltig
 » nakomelingschap aan de dag zal treden.

* * *

De perfectie op deze wereld bestaat, misschien gelukkiglijk voor ons advocaten, niet. Ongevallen waarbij derden betrokken worden, zijn in het meest ideale preventieve systeem niet uit te schakelen. Een kleine onvoorzichtigheid is voldoende om een ramp te veroorzaken, radio-actieve stoffen moeten vervoerd worden, afvalstoffen moeten worden verspreid, zovele bronnen van accidenten. Dit brengt ons natuurlijk onmiddellijk tot de kern zelf van de kwestie van de verantwoordelijkheid en de daarmee nauw verbonden kwestie van de verzekering tegenover atoomrisico's. Hierover werd nog niets voorzien en ten onrechte.

De quasi onmogelijkheid voor degene die schade leed bewijsmateriaal voor te brengen van een fout, brengt mij er toe, om voor de materiële zekerheidstelling van derden een objectieve verantwoordelijkheid voor te stellen. Hiermede bedoel ik dat indien tijdens de exploitatie van een atoominstallatie of tijdens bewerkingen in verband met de atoomenergie een ongeval zich voordoet, dat schade aan goederen of personen teweegbrengt, de uitbater moet instaan voor de veroorzaakte schade, onafhankelijk van een eventuele fout in zijn hoofdte. Hetzelfde ten overstaan van iedere houder van kernstoffen of afvalprodukten of ten overstaan van de titularis van een vervoervergunning, tenzij bewijs door deze van een zware fout van het slachtoffer.

Dit principe kennen wij reeds, onder zekere vorm, door onze arbeidsongevallenwetgeving. Deze regeling zal aangepast en gewijzigd, moeten uitgebreid worden tot derden. Het zal moeten volstaan dat het slachtoffer het bewijs brengt dat zijn schade ontstond door een « atoomfeit » om hem de zekerheid te geven vergoed te worden door deze automatische verantwoordelijkheid. Het brengen van dit bewijs op zichzelf zal reeds moeilijkheden genoeg geven!

Ik kan mij echter voorstellen dat zulke strenge regeling niet van aard zal zijn de industriële erg aan te zetten de uitbating van de kerncentrales, die zo noodzakelijk zijn voor onze economie, te ondernemen, om de eenvoudige reden dat hun verzekeraars zulke risico's niet zullen kunnen of willen dekken. Misschien is er dan ook wel een regeling te vinden om deze gesugereerde strenge bepalingen enigszins te verzachten.

Immers automatische verantwoordelijkheid veronderstelt bijna steeds dat er een tegemoetkoming voor de verantwoordelijke bestaat voor zijn zware verplichtingen: zo zal b.v. bij werkongevallen het slachtoffer zelf een klein deel van de schade moeten dragen.

Verder, door de uitbreiding van het verzekeringswezen en het instellen van staatsvergoedingen op allerlei domeinen, is het op burgerlijk gebied bijna volkomen onverschillig geworden of de verantwoordelijke zelf de schade betaald of iemand anders. Het begrip burgerlijke straf is begrijpelijkerwijze met het elimineren van de fout, totaal vervaagd. Het rechtsbewustzijn zal dus niet in het minst geschokt zijn als de betalingsplicht van de automatisch verantwoordelijke geheel of gedeeltelijk op iemand anders afgewenteld wordt. Dit fenomeen doet zich trouwens reeds voor, zij het in een andere vorm, in de recente wet over de verplichte verzekering voor autovoertuigen.

Hoe nu, hierop steunend, het gestelde doel, de betalingsplicht van de verantwoordelijke te verzachten, te bereiken? Door tussenkomst van de Staat? Door tussenkomst van een organisme groeperend al degenen die kernbedrijven uitbaten? Of door de verantwoordelijke alleen maar met de geruststelling voor hem dat zijn risico te verzekeren is aan economisch te verrechtvaardigen voorwaarden?

Al deze oplossingen hebben wellicht een reden van bestaan. De tussenkomst van de Staat door zijn hoedanigheid van praktisch monopoliehouder van de grondstoffen en meester in het verlenen van licenties met strenge voorwaarden en de taak die hij op zich neemt te waken over de naleving ervan. Gebeurt er dan toch een ongeval waarbij, wel te verstaan, derden betrokken zijn, dan is zijn toezicht onvoldoende geweest en kan het slachtoffer zich tot hem wenden. In deze eventualiteit zou vanzelfsprekend de Staat een recht van verhaal behouden tegenover de uitbater of vervoerder ingeval van bewezen fout.

Voor de collectieve verantwoordelijkheid, derhalve de instelling van een bepaald fonds voor de uitbetaling, heb ik mij eerder laten leiden door utilitaire overwegingen. Door de type voorwaarden waaraan de uitbaters zullen moeten voldoen, zal het risico voor allen praktisch gelijk zijn. Wanneer toch een ongeval zich voordoet zal de verspreiding van de betalingsplicht evenredig over al de uitbaters verdeeld worden en zal door hun solidariteit de kernenergie tot volledige ontplooiing kunnen komen, zonder dat zij moeten terugschrikken voor al te hoge risico's.

In onze nog steeds liberale economie zal natuurlijk altijd de voorkeur gaan naar de oplossing die de industrieel het meest onafhankelijk stelt, omdat het principe geen rechten zonder verplichtingen, mettertijd te zwaar zal gaan wegen en misschien zou kunnen leiden tot inneming van hetzij de Staat, hetzij het Fonds in de innerlijke commerciële organisatie van het bedrijf.

Ware een economisch te verrechtvaardigen verzekeringspremie mogelijk voor de zeer zware risico's, dan zal natuurlijk noch de Staat noch een Fonds noodzakelijk zijn en zal een harmonisch geheel kunnen opgebouwd worden dat zowel de industrieel als het slachtoffer vrijwaart.

De verzekeringsmaatschappijen, behalve in enkele uitzonderlijke gevallen, houden echter voorlopig hun handen van de kernenergie af. De enorme en niet te berekenen risico's, de fantastische kapitalen die ermee gemoeid zijn, zijn daarvoor enkele redenen. Langs alle kanten wordt echter naar mogelijkheden gezocht. Ziehier inderdaad een illustratie van de omvang van de zaak waarom het gaat, gegeven door de Heer Walter F. Libby, lid van de Commissie voor Atoomenergie in

de Verenigde Staten. Een kerncentrale van minimale capaciteit, dit is een centrale met een electrisch vermogen van honderd duizend kilowatt (onze centrale van Schelle heeft een capaciteit van 250.000 kilowatt) kan bij een ontploffing, waarbij alle splijtingsprodukten vrij zouden komen — een vrijwel ondenkbaar geval — een schade van 800.000.000 dollar aanrichten. Wanneer de reactor staat in een dunbevolkt gebied, met 60 tot 150 inwoners per km², zullen 20 tot 50 personen dodelijk getroffen worden en 300 tot 500 personen een gevaarlijke dosis stralingen ontvangen. Zoals gezegd is een dergelijk ongeluk hoogst onwaarschijnlijk. Zelfs bij een zwaar ongeval zal moeilijk meer dan een duizendste van alle afvalprodukten vrijkomen, en zulk een ramp op zichzelf is al zeer onwaarschijnlijk.

Maar verzekeringsmaatschappijen moeten nu eenmaal met alle mogelijkheden rekening houden, vooral wanneer het gaat over zulke fabelachtige getallen.

De Amerikaanse verzekeringsmaatschappijen nu hebben zich bereid verklaard om, samenwerkend in een pool, de volgende risico's per reactor te dekken: 50.000.000 dollar schade aan het eigen bedrijf, 50.000.000 dollar ten overstaan van derden en nog eens 11.000.000 dollar voor beide doeleinden gezamenlijk. In totaal per reactor 111.000.000 dollar. Dit is veel maar zeker niet genoeg.

Uit de verslagen van de talrijke congressen die gehouden zijn blijkt dat in Europa de maatschappijen ook geneigd zijn risico's te dekken tot een zeker plafond en dat daarvoor, hetzij door een pool, hetzij door herverzekering, de nodige kapitalen beschikbaar zijn aan een redelijke premie.

Welnu, boven het gewaarborgd maximum zou de Staat voor dekking moeten zorgen aan een matige premie.

Dit laatste is misschien in rechte een innovatie, maar zien wij niet dat toch in feite steeds de Staat tussenkomt bij werkelijke rampen, zoals overstromingen, vernietiging van landbouwprodukten en dergelijke? Waarom kan dit niet verplicht uitgebreid worden bij een atoom catastrofe, waar dan nog de risicoscheppers onder de vorm van betaalde premieën de lasten mede zouden dragen?

Ik meen dan ook dat de voorgedragen rechtsconstructie: toepassing van de theorie van het geschapen risico met verlichting van de betalingsplicht door een verplichte en economische verzekering tot een bepaald bedrag en daarboven de tussenkomst van de Staat, de belangen van al de betrokkenen op de meest redelijke wijze beschermt.

De industrieel zal zonder zorgen voor financiële rampen door een ongeval, zijn bedrijf kunnen voeren, de slachtoffers zullen de moeilijkheden van bewijs aanzienlijk verminderd zien en zeker zijn dat er financiële middelen bestaan om hun schadeloos te stellen; de verzekeringsmaatschappijen weten juist tot hoever hun verplichtingen gaan en de Staat zal slechts in hoogst uitzonderlijke gevallen moeten tussenkomen, maar zal daarvoor op zijn budget een reserve aan betaalde premies vinden.

Hieraan wil ik nog toevoegen dat het door mij voorgestelde systeem ook moet kunnen rekenen op de medewerking van het slachtoffer, voornamelijk in geval van overbestraling. Indien hij weet dat het schadelijk feit zich heeft voorgedaan of wanneer deze gevolgen zich manifesteren, zal hij daarvan, zowel in zijn persoonlijk belang als om de schade zoveel mogelijk te beperken, op straf van verval, kennis moeten geven binnen een redelijke termijn.

Dit alles is slechts een voorstel voor één enkel

probleem waarmede wij misschien morgen fataal zullen geconfronteerd worden.

De kernenergie lijkt mij een stof waarin het klasieke systeem te wachten tot een ongeval zich voordoet, om dan onmiddellijk en overhaast iets ineen te stampen, in de hoogste mate onverantwoordelijk is, om geen krachtiger term te gebruiken.

Onze humanistische rechtswetenschap is nog steeds niet overwonnen door de materie en nog steeds kunnen wij op ons terrein, haar aan banden leggen. Misschien niet meer zo gemakkelijk als eertijds, maar zeker zo doeltreffend.

* * *

Mevrouwen, Mijne Heren,

In de ogenblikken dat het mij vergund was het woord tot U te richten, heb ik getracht een bescheiden overzicht te geven van wat de kernenergie ons brengt en welke invloed zij op ons rechtsleven heeft.

Ik heb U de verschrikkingen van de atoombom niet gespaard en heb deze tegenover de weldaden van de kernenergie geplaatst omdat op die wijze wellicht het duidelijkst het meesterschap van de mens over de materie tot uiting komt: dezelfde kracht wordt goed of slecht naar gelang de domheid of het verstand van deze die ze beheerst. Goethe's tovenaars-leerling gaf ons reeds daarvan het lichtend voorbeeld.

Over de afschaffing van de atoomwapens heb ik U niet gesproken, omdat dit probleem en al de conferenties die er mede verband houden, mij, misschien in tegenstelling met vele anderen, als minder belangrijk voorkomt. Schaf de atoomwapens af en door het raffinement van de overblijvende huidige wapens, zullen onze steden in plaats van in één seconde, in één uur vernietigd worden. Maakt dit zoveel verschil?

Over het internationaal atoomrecht kon ik mij niet erg optimistisch uitlaten, alhoewel juist op dat terrein het belangrijkste werk kan geleverd worden. Landgrenzen alleen zullen de besmetting van water en lucht niet tegenhouden. Slechts internationale samenwerking, gesteund op wederzijds vertrouwen, kan hiervoor een uitweg vinden.

Noodgedwongen heb ik mij dan ook voornamelijk beziggehouden met het nationaal recht en heb ik U een oplossing voorgesteld voor het verantwoordelijkheidsprobleem, met de enige en uitsluitende bedoeling te bewijzen dat het mogelijk is de kernenergie wettelijk aan banden te leggen en dat zulks hoogst dringend is. Ik heb daarbij de stille hoop U aangetoond te hebben dat de juridische wereld haar steen zal bijdragen tot het opbouwen van de nieuwe maatschappij waarvoor wij staan.

Ik geloof immers dat bij het binnentreden van wat het atoomtijdperk zal genoemd worden, de mensheid slechts de keuze heeft tussen twee wegen. De ene verlicht door de verblindende bliksem van de atoombom en die ons brengt naar een steeds versnelde bewapeningswedloop met als eindpunt de totale vernietiging van onze beschaving, de andere beschenen door het zachte schijnsel van de enorme vooruitgang, bekomen door het vreedzaam gebruik van de kernenergie en die ons de toegang belooft tot één van de meest schitterende periodes van de wereldgeschiedenis.

Milton's engelen gingen de verkeerde weg op en verloren de hemel. Laat ons verstandiger zijn.

BIBLIOGRAFIE

E. Blythe Stasson «Atomic Energy and Tort Liability» in Forum Report number 12 vol. 1, p. 33, Sept. 1956.

E. Blythe Stason «Law and Atomic Energy» in The Annals of the American Academy of Political and Social Science, January 1947; blz. 97.

Trusteeship Agreement for the Former Japanese Mandated Islands, July, 18, 1947.

Atomic Industry Reporter, B.N.A., Washington.
 «L'Atome au service de la prospérité et de la paix»,
 Mouvement Européen, Comité d'Action, 1956.
 «L'énergie atomique et la politique sociale», Revue internationale du Travail, LXII, 1955, 2.
 Bernard Brodie, «The Atomic Dilemma» in The Annals of the American Academy of Political and Social Science, January 1957; p. 32.

William M. Cousins «Civil responsibilities with a Metropolitan Reactor» in Forum Report number 7, September 1955.

Actes de la Conférence internationale de Genève, août 1955; L'Utilisation de l'énergie atomique à des fins pacifiques.

Sir Leonard Hill F.R.S. «Atomic Energy» in World Unity Booklets nr. 4 p. 5.

John A. Diener «Atomic Energy and the Patent System», in the Forum Report nr. 12 vol. 1; p. 73.

Myres S. Mc Dougall and Norbert A. Schlei «The Hydrogen Bomb Testst in Perspective: Lawfull measures for security» in The Yale Law Journal 1955, blz. 648.

Emmanuel Margolis «The Hydrogen Bomb experiments and International Law» in the Yale Law Journal, 1955, p. 628.

Shigura Oda «The Hydrogen Bomb Tests and International Law» in Die Friedens-Warte 1955-1956, blz. 126.

«Die Atomenenergie im Völkerrecht und in den wichtigsten Landesrechten» bearbeitet von Dr. Jur. Hans Kruse, Institut für Völkerrecht der Universität Göttingen.

Gordon Dean: «Report on the Atom».

Angelos Angelopoulos: «L'atome unira-t-il le monde?»

G. Ripert: «Les forces créatrices du Droit».

Jean-Paul Piérard: «Atome et Droit» in Bulletin d'Information de l'Association belge pour le développement pacifique de l'énergie nucléaire, Juillet 1957.

In hetzelfde nummer Lee A. Du Bridge: «La Science aventure éternelle».

Procureur-Général Boissarie: «L'Energie nucléaire et le droit international» in Notes et études documentaires 1947, juillet-sept. n° 711.

«Quelques Aspects du problème européen de l'énergie» in Notes et Etudes documentaires n° 2291 van 9-5-1957.

«L'assurance des Risques nucléaires» rapport préliminaire présenté par W. Belser, fin février 1957 à l'Organisation Européenne de Coopération Economique.

Paulus: «La Belgique devant l'Euratom» in Synthèse, Februari 1957.

Charles-Noel Martin: «Heeft het uur H voor de wereld geslagen?»

Charles-Noel Martin: «L'Atome maître du monde».

G.G. Nonnenmacher: «Vers un droit atomique».

Paul Gieseke: «Rechtsfragen der Atomenenergie».

W.E. Belser: «L'Assurance européenne face aux risques créés par l'utilisation de l'énergie nucléaire à des fins pacifiques» in Schweizerische Versicherungs Zeitschrift, mei 1956, n° 2.

David Dietz: «Civilisation de l'atome».

Yves Van der Mensbrugghe: «Euratom et les obligations internationales de la Belgique» in Jurisprudence du Port d'Anvers 1956, 7de en 8ste aflevering.

Yoshitaro Hirano: «Quelques observations sur l'illégalité des explosions expérimentales en haute mer» VIe Congrès de l'association internationale des juristes démocrates, Bruxelles 22-25 mei 1956, blz. 60.

G. Erler - H. Kruse: «Deutsches Atomenenergierecht».

Zwitserland. Message du Conseil fédéral à l'Assemblée fédérale concernant un article constitutionnel sur l'énergie atomique et la protection contre les radiations (26 avril 1957).

Zwitserland. Projet de loi fédéral sur l'utilisation pacifique de l'énergie atomique et la protection contre les radiations (werd voor zo ver mij bekend tot op heden niet neergelegd).

Verzameling krantenartikelen van het Institut des Relations Internationales te Brussel.

The Poetical Works of John Milton, Leipzig 1850, blz. 128 en vlg. Gedeeltelijke vertaling van Jacob Lodewijk ten Kate, oorspronkelijke tekst der geciteerde passages:

...In future days if malice should abound
 Someone intent on mischief or inspired
 With devilish machination might devise
 Like instrument to plague the sons of men

.....
 ...War seem'd a civil game
 To this uproar...

.....
 ...Among them he arrived, in his right hand
 Grasping ten thousand thunders, which he sent
 Before him, such as in their souls infix'd
 Plagues. They astonish'd all resistance lost
 All courage, down their idleweapons dropt.

Antwoord van Mr N. Biltris

Stafhouder der Balie van Antwerpen

In uw applaus zal Mr Kinsbergen reeds het bewijs hebben gevonden van het genoegen waarmede U zijn schitterende rede hebt beluisterd, en van Uw bewondering voor zijn merkwaardig talent.

Het is voor mij, Mr Kinsbergen, een bijzonder genot U van harte te mogen feliciteren, en U van deze plaats te mogen zeggen hoezeer ik uw feestrede naar vorm en inhoud heb gewaardeerd. De soberheid van uw stijl, die volkomen bij uw onderwerp past, sluit geenszins sierlijkheid uit, en de zuiverheid van uw taal heeft mij getroffen en bekoord. Velen onder ons die zich in diverse mate hebben gemengd in de strijd opdat hun volksgenoten hun opleiding in eigen taal zouden kunnen genieten — een geluk dat henzelf soms werd ontzegd — luisteren thans weemoedig naar de taal die door zekere jongeren in dit gerechtsgebouw wordt gesproken. U hebt heden die zwaarmoedigheid uitgewist, door de rijkheid van uw taal en de voornameheid van uw stijl.

U weet dat de traditie mij oplegt ook de inhoud van uw rede te beoordelen en er eventuele kritiek over uit te brengen.

Het is voor niemand in deze zaal meer geheim, dat U in de laatste jaren reeds zeer dikwijls mijn kritiek hebt moeten doorstaan, als student en later als stagiaire.

Na U zozeer te hebben doen lijden acht ik mij verplicht U dadelijk gerust te stellen met de verklaring dat vandaag eigenlijke kritiek U bespaard zal blijven. U zult er zich om verheugen, en ik niet minder, want daardoor is mijn taak aanzienlijk verlicht.

Voorzeker, uw onderwerp ligt enigszins buiten de lijn van de traditionele openingsredevoeringen. De keuze van een technisch probleem als voorwerp van

dergelijke rede is ongebruikelijk; de voorkeur wordt doorgaans gegeven aan onderwerpen met een uitgesproken humanistisch karakter. En zeer terecht, want vergaderingen zoals deze moeten een der hoogste manifestaties zijn van het Balieleven. Welnu, de Balie is heel wat meer dan een beroep: zij is een getuige van de cultuur, van de beschaving. Het is dan ook maar goed dat de feestredenaars geen streng juridisch onderwerp uitkiezen.

Toch wil ik uw keuze niet afkeuren. Het probleem waarvoor U onze belangstelling hebt gevraagd is van zo'n overweldigend belang dat degenen aan wie het vraagstuk nog vreemd was, U dankbaar moeten zijn om hun aandacht er op te hebben gevestigd.

Dit is klaarblijkelijk uw bescheiden doel geweest, en ik betwijfel geen ogenblik dat U dit hebt bereikt, en dat alwie U hier heeft beluisterd overtuigd is dat wij niet op de drempel van het atoomtijdperk staan, maar dat wij deze reeds hebben overschreden en dat dus de dringende noodzakelijkheid bestaat om voor de nieuwe «atoom-maatschappij» de passende juridische normen te bepalen.

Is het juist dat het bestaande recht niet voldoet, of, volgens uw woorden, «dat het te eng geworden is, om de enorme kracht van de atoomenergie te omvatten?»

Met U ben ik daarvan overtuigd, en van het feit dat men alles moet gaan herdenken. Dit lijkt mij overigens volkomen normaal. Niemand, naar ik meen, betwist dat de atoomsplijting in het economische en sociale leven de grootste omwenteling aller tijden heeft gebracht. Hoe zou het recht, harmoniserende faktor van alle menselijke verhoudingen, ongewijzigd blijven, wanneer de ingetreden economische omwente-

ling van zulke ontzaglijke omvang en van zulke diepgaande betekenis is?

Al de domeinen van het recht moeten opnieuw overlegd worden: zowel het internationaal recht als het internationaal publiek en privaat recht.

Zullen wij eerst het Recht der Oorlogvoering vermelden? Ik doe het met tegenzin omdat Recht en oorlogvoering mij in de grond onverenigbaar voorkomen, en dat, naar mijn opinie, het recht de oorlog niet dient te regelen doch deze eens en voorgoed moet uitschakelen.

Maar op dit gebied, en meer bepaald in verband met de Conventie van Genève, moet toch worden opgemerkt dat de atoombom te Hiroshima het klassiek, door het Verdrag juridisch opgelegd, onderscheid tussen strijders en niet-strijders heeft uitgewist, tezelfdertijd als deze mensen zelf.

Verder — en U hebt in die richting gewezen — valt op internationaal gebied moeilijk te betwisten dat het bepalen in de Stille Oceaan van een zone, zo uitgestrekt als Frankrijk, om er atoomexperimenten te houden, strijdig is met het aloude beginsel van de vrijheid van open zee en van de nevenprincipes: vrijheid van scheepvaart en luchtvaart, recht niet gehinderd te worden in de vreedzame uitoefening van zeenijverheden zoals visserij en vervoer.

Op het internationaal plan stellen zich overigens nog andere problemen, zoals dit: mag een Staat op zijn grondgebied de afvoer naar een stroom toelaten van afvalprodukten van atoomkernsplijtingen, in een mate die geen gevaar oplevert, wanneer dit voor gevolg heeft dat een of meer andere stroomafwaarts gelegen Staten geen gebruik meer van dit water kunnen maken, voor gelijkaardige of voor andere doeleinden?

Die voorbeelden volstaan om aan te tonen dat de thans aanvaarde beginselen van het internationaal recht niet meer aangepast zijn aan de verhoudingen van staten en mensen uit het atoomtijdperk.

Dat men dus die rechtsregelen overpeinze. Men zal dan tot het besluit komen dat het hoog tijd is dat de staten het soevereiniteitsprincipe zouden laten varen en aan solidariteit zouden gaan denken en doen.

Dat U deze kwesties van internationaal recht niet hebt vermeld, of slechts vluchtig hebt aangestipt, zal ik U, mijn waarde Confrater, niet verwijten. De materie is te omvangrijk, en het is duidelijk dat uw belangstelling eerder gaat naar een ander probleem, van intern recht, waarvan het belang ontzaglijk is: dit van de verantwoordelijkheid wegens atoomkernsplijtingsactiviteiten en het gebruik der aldus bekomen isotopen.

Terecht hebt U er op gewezen dat het vraagstuk bij ons reeds actueel is. Immers, op vijftig kilometers van Antwerpen is een atoomcentrale in werking. En anderzijds zijn bij ons reeds isotopen in gebruik, namelijk voor geneeskundige doeleinden, zoals ter bestrijding en genezing van kanker in de hersenen.

Voorzeker deze atoomindustrie en deze isotopen-uitbating zijn thans nog van geringe omvang. Maar dat zij zich spoedig op grote schaal zullen ontwikkelen lijdt geen twijfel. Immers, in een land waar de klassieke energiebronnen ontoereikend zijn en waar de bevoorrading steeds door internationale verwickelingen bedreigd kan worden, brengt de atoomindustrie de oplossing aan vitale problemen.

En stellig kan de atoomenergie ons nooit tevoren vermoede welzijnsmogelijkheden bezorgen, in alle domeinen: elektrische kracht, vervoer, landbouw, biologie, geneeskunde.

De tijd zal dus spoedig komen dat bij ons meer vaste en beweegbare reactoren zullen werken en dat

op honderden of duizenden plaatsen isotopen zullen gebruikt worden.

Dit gaat echter niet zonder dreigende gevaren. Naast de geringe risico's veroorzaakt door de normale werking der atoomreactors, zijn er de ontstellende gevaren spruitende uit een eventuele gebrekkige werking ervan.

Voorzeker — en dit moge mijn geachte toehoorders enigszins geruststellen — alle geleerden zijn het er over eens dat de bestaande atoomreactors niet kunnen ontploffen, maar zij nemen aan dat het toch niet absoluut uitgesloten is dat een reactor op hol zou kunnen gaan, en dat in dit geval de verspreiding van radioactieve elementen in het luchtruim verschillende duizenden personen zou kunnen doden.

Verder hebben wij nog de risico's veroorzaakt door het veralgemeend gebruik van radioactieve isotopen voor industriële, medicinale en agronomische doeleinden.

Waarbij dan nog komt dat schepen, locomotieven, vliegtuigen met beweeglijke reactoren zullen worden voorzien, zodat de gevaarlijke bronnen zich zullen verplaatsen, en ook, dat over de uiterst gevaarlijke afvalprodukten van atoomsplijtingen moet worden beschikt, hetgeen nieuwe, zeer grote risico's medebrengt.

Dat er in een dergelijke wereld atoomschade zal ontstaan is vanzelfsprekend.

Hoe zal voor het herstel ervan gezorgd worden?

Dat is het vraagstuk waaraan U de meeste aandacht hebt geschonken en waarvoor U ons een oplossing voorstelt.

Al wat U zegt nopens de wenselijkheid van preventieve maatregelen draagt mijn goedkeuring weg, zonder enig voorbehoud. En dat daarbij het principe van de onschendbaarheid van de woning terzake moet worden opgegeven, hindert mij niet in het minst.

Om me te beperken, zal ik hier niet uitwijden over ongevallen door het slachtoffer in hoedanigheid van werknemer opgelopen.

Blijft dan het neteligste geval: de schade geleden door een derde, slachtoffer van een « atoomfeit ».

Het door U uitgedachte en aangeprezen systeem kan als volgt samengevat worden:

Voor het herstel van « atoomschade » moet artikel 1382 B.W. prijsgegeven worden, om reden van de onmogelijkheid voor het slachtoffer het bewijs van een fout te leveren; de uitbater van de atoominstelling of de houder van kernstoffen, isotopen of afvalprodukten, moet instaan voor de veroorzaakte schade, onafhankelijk van een eventuele fout in zijn hoofdte, tenzij bewijs van een zware fout van het slachtoffer.

Daar de, voor onze economie noodzakelijke, atoomindustrie in haar ontwikkeling, zoniet in haar bestaan, zou kunnen bedreigd worden door de daaruit spruitende reusachtige aansprakelijkheid, die de verzekeraars niet zouden kunnen of willen dekken, stelt U voor de betalingsplicht van de verantwoordelijke te verzachten door een verplichte verzekering tot een bepaald maximum, met staatsdekking boven dit verzekerd bedrag.

Indien ik mij niet vergis, werd dit systeem u ingegeven door bestaande toestanden in de Verenigde Staten van Amerika. Laten wij zien of het op bevredigende wijze aan de eisen van ons rechtsbewustzijn voldoet.

Ik vrees dat een eerste moeilijkheid zal oprijzen in verband met het bewijs der « atoomschade », welk alleszins vereist blijft.

Welke is, buiten totale vernietiging, de schade waardoor wij door de atoomindustrie bedreigd worden: kanker, leucemie, blindheid, steriliteit of abnor-

maal nageslacht. Al deze ziekten kunnen zich uiten tussen twee en vijftien jaren na het ongeval.

Nu vele dezer ziekten, zoniet alle, kunnen ontstaan om andere redenen dan een « atoomongeval », en ik betwijfel of het wetenschappelijk zal uit te maken zijn, vooral na een lange tijdsperiode, of een bepaalde ziekte aan een atoomongeval ofwel aan een andere oorzaak moet worden toegeschreven.

Zal men dan in dergelijke gevallen vermoeden, juris et de jure, dat zulke ziekte een atoomongeval uitmaakt? Maar dan zou U het recht op « atoomvergoeding » toekennen aan alle kankerlijders, blinden en andere zieken.

Zal men op dit punt een vermoeden juris tantum scheppen? Maar dan legt U aan verweerder de last op van een onmogelijk te leveren tegenbewijs.

Daar ligt dus reeds een grote moeilijkheid.

Laat ons nochtans aannemen dat het bewijs van de « atoomschade » geleverd zij.

Onmiddellijk komen wij weer te staan voor een nieuwe hinderpaal. Het slachtoffer, in uw systeem, moet geen « atoomfout » bewijzen maar wel het « atoomfeit » dat hem schade heeft toegebracht.

Maar wanener wij in volle atoomtijdperk zullen leven, midden een drukke atoomindustrie en een intensieve isotopenuitbating in alle domeinen, hoe zal het slachtoffer het bewijs kunnen leveren van het bepaald atoomfeit, oorzaak der schade, dat misschien van over vijftien jaar dateert!

Ik vrees dat het bewijs van het « atoomfeit » even onmogelijk zal zijn als dit van een « atoomfout » en dat wij dus niet zullen geraken tot schadeherstel, wat ons rechtsbewustzijn nochtans geboden acht.

Uw verdienste, mijn waarde confrater, is alleszins zeer groot, want U heeft ons aangetoond dat ter zake atoomongevallen het systeem van aquiliaanse verantwoordelijkheid, zo oud als onze beschaving zelf, niet volstaat.

De door U aangeprezen objectieve verantwoordelijkheid zoals U ze begrijpt, lijkt mij echter onvoldoende.

Eenmaal de « atoomschade » bewezen, moet het recht op vergoeding verzekerd zijn zonder enig bewijs van steller van het atoomfeit.

De door U ingeslagen weg lijkt mij de goede, alleen raad ik U aan hem verder op te gaan.

Ik kan echter heden niet verder met U medewandelen, want ik heb hier nog een heilige plicht te vervullen.

Maar ik wens U nogmaals te feliciteren, en van harte, voor uw zo interessant als schitterend betoog.

Ten slotte moge ik nog dit zeggen:

De donderende slag van Hiroshima is de eerste, reusachtige paukenslag geweest van 's mensen jongste symphonie.

Zal zij eindigen met dood en vernieling, ofwel, triomfantelijk, in het gejubel van een Ode aan de Vreugde, gezongen in universele verbroedering?

Dat is niet geweten.

Reeds in de oeroude tijden vergoddelijkte de mens de krachten waarvoor hij doodsbenuwd was, en verloor deze met standbeelden. Is het dan verwonderlijk dat, wanneer Brussel in het brandpunt der wereldbelangstelling zal staan, aldaar het reusachtig Atomium zal worden opgericht en bewonderd?

De nieuwe afgod in onbeseftbare vergroting. Hij moge aanbeden worden; hij moge vrees inboezemen.

Want er staat geschreven: de vreze des Heren is het begin der wijsheid.

Ondergang of ongekende welvaart?

Met René Grousset zeg ik: « Il n'est plus permis de fermer les yeux. Comme dans la scène biblique

l'avertissement est écrit sur le mur. Déchiffrons-le tandis qu'il en est temps. Il y va de l'espèce humaine ».

En ik eindig, mijn waarde confrater, met uwe wijze raad — of is het een hoopvolle uitnodiging?...: « Laat ons verstandig zijn. »

* * *

En nu, waarde confraters, laten wij met innigheid onze vrome plicht vervullen, en de nagedachtenis huldigen van hen die jarenlang met ons werk, vreugde en leed hebben gedeeld, en die ons sinds onze laatste feestzitting zijn ontvallen.

* * *

Op 7 februari werd Mr Louis Elebaers uit ons midden weggerukt.

Student aan de Leuvense Universiteit wanneer de eerste wereldoorlog uitbreekt, legt hij de pen neer om naar de wapens te grijpen. Hij gedraagt zich op zulke schitterende wijze dat hij officier is bij de wapenstilstand. Cedant arma togae. Mr Elebaers legt het officierspak af en voleindigt zijn studies in versneld tempo.

Op 23 oktober 1919 promoveert hij tot doctor in de rechten. Veertien maand later staat zijn naam vermeld op de Tabel der Orde.

Spoedig telde Mr Elebaers bij ons talrijke vrienden; hij dankte ze aan zijn beminnelijkheid en zijn hartelijkheid.

Bij Mr Elebaers primeerden inderdaad goedheid, zachtheid en fijngevoeligheid. Hij was een romantiek, op wie de beleefde oorlogsgruwelen een diepe, onuitwisbare indruk hadden gemaakt. Zijn innerlijke drang naar ideale schoonheid en bovenmenselijke goedheid was erdoor aangewakkerd geworden. Dit ideaal zou zich veropenbaren in de schitterende rede door Mr Elebaers in 1930 gehouden op de openingszitting van de Vlaamse Conferentie, een feestrede, die een ontroerend pleidooi voor wereldvrede was.

Steeds bescheiden in zijn optreden getuigde Mr Elebaers van voorname eenvoud.

Men vond dezelfde hoedanigheden weer in zijn pleidooien. Erkend specialist in verzekeringsrecht, heeft Mr Elebaers zeer talrijke zaken gepleit, op de hem eigen rustige en sobere wijze, met een buitengewone overtuigingskracht. Daaraan dienen zijn talrijke successen toegeschreven, alsook aan de bijzondere zorg die deze noeste werker aan de voorbereiding van zijn dossiers besteedde.

Ongelukkig werd hij reeds voor vele jaren door de hartkwaal getroffen waaraan hij is gestorven. Hij nam dan manmoedig de beslissing, die voor zulk een uitmuntend pleiter wel zeer zwaar zal zijn geweest, niet meer actief deel te nemen aan onze gerechtelijke debatten, wijl deze voor hem noodlottig konden zijn.

Zijn troost vond hij toen in zijn uitgesproken liefde voor de studie.

Een groot advocaat, voorwaar, aan wie de Balie haar waardering had betuigd met hem tot zeven maal toe te verkiezen tot lid van de Tuchtraad.

* * *

Twee dagen later, op 9 februari, trof ons een nieuwe rouw: Mr Emiel Helsen was overleden, op 57-jarige ouderdom.

Voor dit doodsbericht stonden wij ongelovig. Immers, Mr Helsen was steeds zo levendig, zo levenslustig, zo levensvol!

Hij had slechts geringe tijd in onze Balie vertoefd.

Hij was op 23 december 1924 op de lijst der stagiaires ingeschreven geworden, maar bij de beëindiging van zijn stage had hij ons verlaten om zich op de Tabel der Orde te Turnhout te laten inschrijven.

Hij zou slechts in 1954 tot ons terugkomen. 27 jaar waren middelerwijl vervlogen: niettemin was deze confrater op rijpere leeftijd nog steeds even jong, even opgewekt en vreugdevol als de jonge stagiaire die in 1927 was heengegaan.

Schoonzoon van Stafhouder Joseph Leclef, stond hij tot deze in schrill contrast. Waar bij Stafhouder Leclef de levensvreugde rustige en bescheiden uitingen vond, openbaarde zij zich bij Mr Helsen op de meest uitbundige wijze.

Onwankelbaar optimisme was een zijner kenschetsende deugden: noch zware fysieke ontredde, noch schrijnend moreel leed konden hem neerslachtig maken.

Hij arbeidde in vreugde en in blijde, vriendschappelijke confraterniteit.

Diep gelovig, was hij voor God's schepping met een steeds hernieuwde verrukking vervuld. Hij genoot overvloedig van al het goede en van al het schone dat ons op aarde wordt aangeboden. Wellicht achtte hij dat hij zich zoniet aan ondankbaarheid jegens zijn Schepper zou hebben bezondigd. Voorzeker zijn dankbaarheid jegens de God en de Heilige Moeder die hij beleed en vereerde, vond soms een onverwachte en weinig conformistische uiting; maar ik ben overtuigd dat dit hem niet zal worden verweten. Want hij was oprecht, hij was goed, hij was vrolijk, en in dit atoomtijdperk is de glimlach een van 's mensen eerste plichten.

* * *

Op 11 april werden wij opnieuw getroffen door het afsterven van Mr Hendrik Marck.

Te Mechelen geboren, werd Mr Hendrik Marck op 5 november 1907 op de lijst der stagiaires en op 16 november 1910 op de Tabel der Orde ingeschreven. Wij verheugden ons in het vooruitzicht van de viering van zijn 50-jarig beroepsjubileum, wanneer het akelig nieuws van zijn onverwacht overlijden ons bereikte.

Mr Hendrik Marck kende een zo intens politiek leven dat men zich moeilijk kan voorstellen dat hij ook aan de Balie zeer actief mocht zijn. En voorzeker, wanneer zijn zoon, die na de bevrijding onze Orde was komen verwoegen, spoedig, met ons aller sympathie, de nodige ervaring had verworven, verminderde aanzienlijk zijn activiteit.

Maar tot dan toe was hij een der meest bedrijvigen onder ons, en men staat dan ook verbluft voor het door hem gepresteerde werk op gerechtelijk en op politiek terrein.

Publieke of private belangen, grote of kleine zaken werden door hem met dezelfde vlijt, dezelfde hardnekkigheid verdedigd. Nauwgezet en gewetensvol, besteedde hij aan iedere zaak gelijke zorgen.

Niettegenstaande een ondankbare stem werd hij met aandacht beluisterd omdat hij zijn stelling met gloed, doch tevens met eenvoudige middelen, met beschouwingen van gezond verstand, en niet met juridische spitsvondigheden wist voor te dragen.

Het hoort ons niet toe aan de politieke loopbaan van Mr Marck te herinneren.

Er is nochtans een zijde van zijn politieke activiteit die hier moet worden belicht omdat anders zijn beeld ontrouw zou zijn, en ook omdat zij voor ons van uitzonderlijke betekenis is, namelijk zijn bijdrage tot de strijd voor de kulturele ontvoogding van het Vlaamse

volk, en meer bijzonder, voor de vervlaamsing van het gerecht.

Daar leverde hij de hardste strijd van zijn leven. Als verslaggever van de Kamercommissie van het wetsontwerp op het gebruik der talen in gerechtszaken, gaf hij blijken van onvermoeibare werkkraft, van soepelheid en handigheid, maar tevens van onwrikbaarheid en onverzettelijkheid op alle essentiële punten.

In zekere middens liep hij daardoor veel vijandigheid op.

Nu de opflakking der hartstochten geluwd is, moeten ook zijn toenmalige tegenstrevers de uitzonderlijke verdiensten erkennen van een wet die ons in gerechtszaken de taalvrede heeft geschonken.

Wij danken deze, in grote mate, aan Mr Hendrik Marck.

* * *

Dan ontviel ons, op 19 juni, Mr Emiel Wildiers. Geboren op Kerstdag 1873, is hij 58 jaar lid van onze Balie geweest.

Met hem verdween een oud-Voorzitter van de Vlaamse Conferentie.

Onze jongere confraters hebben Mr Emiel Wildiers nauwelijks gekend. Immers hij was gedurende zijn laatste levensjaren een stil en vereenzaamd man geworden en leefde verwijderd van het gerechtsgebouw.

Maar het rechtsleven bleef hem boeien. Geen wonder, want hijzelf had vroeger op intense wijze deelgenomen aan het vervoerend leven van de Balie. Er was een tijd waar hij een der meest vooraanstaande Antwerpse advocaten was.

Dagelijks verscheen hij toen voor de Rechtbank van Koophandel, waar hij bijzonder werd gewaardeerd voor zijn grondige rechtskennis, zijn zakelijk betoog, zijn sobere welsprekendheid, zijn grote overtuigingskracht.

Mr Emiel Wildiers, die als geduchte tegenstrever aangeschreven stond, werd algemeen geëerd door zijn confraters, om reden van zijn nauwgezetheid, zijn correctheid en zijn minzame omgang.

Zoals Mr Hendrik Marck, was Mr Emiel Wildiers een hartstochtelijke Vlaming en zijn ganse leven heeft zich afgespeeld in het teken van de Vlaamse strijd.

Daarbij, zoals in heel zijn leven, gaf hij blijken van absolute goede trouw en volstrekte oprechtheid.

Hij aanzag terecht oprechtheid als een uiting van onafhankelijkheid. En de vrijheid en de zelfstandigheid, die hij aan zijn beroep dankte, zijn hem boven alles lief geweest.

Op 4 december 1909 was Mr Emiel Wildiers opgetreden als feestredenaar der Vlaamse Conferentie; zijn onderwerp was « Een strijd om levenseenheid ».

Die strijd heeft Mr Emiel Wildiers geleverd en gewonnen.

* * *

Met Mr Edouard Van Lil verloren wij, op 9 juli, onze ouderdomsdeken. Hij was toen 91 jaar oud.

In de zitting van de Raad der Orde van 9 oktober 1891 verklaarde Stafhouder Max Bausart dat Mr Van Lil, geboren te Antwerpen op 4 december 1865, tot de stage was toegelaten. Twee andere jonge doctors in de rechten bekwamen diezelfde dag hun inschrijving: Mr Albert Vander Cruyssen en Mr Alphonse Van Genechten. Zo kwam de naam van Mr Van Lil onderaan een Tabel, waarvan de ouderdomsdeken, Mr Theodore Guyot op 12 mei 1835 was gepromoveerd.

Twee advocatenlevens dekken dus bijna de ganse periode van België's onafhankelijkheid.

Voorwaar de intrede van Mr Van Lil in dit rechtsgebouw ging onopgemerkt voorbij. Twee gebeurtenissen werden er toen algemeen besproken: een Antwerps advocaat, Mr Van de Putte, had de eerste Nederlandse pleitrede voor een nieuwe Kamer van het Hof van Beroep uitgesproken; anderzijds had het Gemeentebestuur besloten velocipeden bij de politie in te voeren; elk politiebureau zou van een velocipedist voorzien worden voor de snelle overbrenging der bevelen.

De nieuwe jonge advocaat zou echter niet lang onopgemerkt blijven. Spoedig zou hij zich baan breken, en zich meer bijzonder aan de balie van de correctionele rechtbanken en van de vredegerichten openbaren op de onstuimige en luidruchtige wijze welke slechts de zware gebrekkigheden van zijn zeer gevorderde ouderdom later vermochten te dempen.

Een zonderlinge loopbaan. Gedurende 65 jaar heeft Mr Van Lil, zonder de minste bekommernis voor taal of stijl, maar met een overvloedige overtuiging, zaken gepleit, die meestal hopeloos waren. En dikwerf voor de meest ondankbare cliënteel. De advocaat, zegt men terecht, is de eerste rechter over de zaak. Wellicht was deze brave man een te inschikkelijke eerste rechter? Het feit blijft dat de ongelukkigste en armzaligste pleiters gedurende ruim een halve eeuw standvastig op zijn kantoor gingen aankloppen. Die getrouwheid van ervaren pleiters — de meesten waren reeds herhaaldelijk met dame Justitia in aanraking geweest — werd door Mr Van Lil beloond met de inzet van gans zijn persoon. Hoe ongelukkiger het pleidooi, hoe verdachter de zaak, hoe luidruchtiger het verweer.

Gedurende zijn lange loopbaan, heeft Mr Van Lil zich voorzeker niet gespaard.

Zelfs wanneer zware gebrekkigheid hem de uitoefening van het beroep bijzonder pijnlijk maakte, dan nog kon hij er niet toe besluiten het pleiten op te geven. En zo hij zich tenslotte toch verplicht zag de toga af te leggen, zo trok deze gelovige man ze een laatste maal terug aan om, in het stille graf, met vertrouwen de verrijzenis en het oordeel van zijn laatste Rechter af te wachten.

* * *

Tijdens het gerechtelijk verlot trof ons een nieuwe zware rouw: op 26 augustus overleed oud-Stafhouder Maurice Verbaet.

Met hem verdween een schitterend advocaat, een groot Stafhouder, een edel mens.

Op 6 november 1906 op de lijst der stagiaires ingeschreven, is Stafhouder Maurice Verbaet 50 jaar advocaat geweest.

Sinds verscheidene jaren troffen wij hem in ons gerechtsgebouw niet meer aan; een slepende hartkwaal liet hem zulks niet meer toe. En wij treurden om zijn afwezigheid, want onze erkentelijke eerbied voor onze oud-Stafhouder werd slechts overtroffen door onze innige genegenheid.

Mr Maurice Verbaet was in alle opzichten uitzonderlijk begaafd. Bij hem gingen grondige rechtskennis en schrander doorzicht gepaard met een uitzonderlijk redenaarstalent, totale onafhankelijkheid met diepmenselijke goedheid, standvastige getrouwheid aan eigen idealen met verdraagzaamheid en oprechte eerbied voor andere levensopvattingen.

Aan zijn confraters schonk hij steeds absolute loyaliteit, minzaamheid, voorkomendheid, aan zijn

cliënten menselijke goedheid, onbaatzuchtigheid en morele steun.

Aan de Balie openbaarde hij zich als een schitterend pleiter, die met zulke behendigheid de argumenten weet voor te dragen, dat zij als het ware vanzelfsprekend bij de rechter ingang moeten vinden.

Geen wonder dus dat Mr Maurice Verbaet de sympathie en de bewondering van al zijn confraters genoot. Deze zouden hem dan ook spoedig hun bijzondere achting betuigen. In 1927 werd Mr Verbaet reeds tot lid van de Raad der Orde gekozen; driemaal zou hij vóór 1940 herkozen worden.

En dan kwam de somberste tijd van onze geschiedenis. De Balie was bedreigd, zoals nooit tevoren. En dit was normaal vermits het een van de eretiteln onzer Orde is door elk autocratisch gezag vervolgd te worden, omdat de advocatuur als het ware een belichaming is van een onafhankelijke vrije gedachte.

Deze onafhankelijkheid was bedreigd, en meteen onze waardigheid. In 1941 mocht de Balie, voor de laatste maal, haar Stafhouder verkiezen. Eenparig stelde zij Mr Maurice Verbaet aan haar hoofd.

Het Stafhouderschap, opperste eer, is steeds een zware last: toen was die functie buitendien uitermate gevaarlijk. In alle eenvoud nam Mr Maurice Verbaet ze aan, zonder aarzeling, omdat het zijn plicht was.

Drie lange jaren zou hij dit ambt blijven uitoefenen; drie jaren waarvan geen dag verliep zonder dat zijn tussenkomst werd ingeroepen om aan een onrecht of een misbruik een einde te stellen, of — erger nog — om te trachten een onheil, een drama te bezweren.

Manhaftig en tevens uiterst behendig voerde hij de strijd tegen de bezetter, voor de rechten en de eer van de Balie, voor de bepalingen en soms voor het leven van zijn confraters.

En hij zette de lange strijd voort ondanks gevaren van alle aard en steeds toenemende bedreigingen van de bezetter.

Eindelijk, na de duistere nacht, kwam de zonnige dag van de bevrijding: onze waardigheid, onze eer, waren gaaf gebleven; dat dankten wij hem, in de eerste plaats.

En dan zag men dit heuglijk feit: het hoofd van de Orde werd hoofd van de Magistratuur: op 26 september 1944 werd Stafhouder Maurice Verbaet benoemd tot Minister van Justitie.

Er stelden zich toen tal van netelige problemen, en bovendien was een nieuw gevaar opgedoken. De normale rechtsbedeling was bedreigd; stemmen gingen op die principes willen prijsgeven zonder welke er geen menswaardige rechtsbedeling kan zijn, om spoediger recht — maar is het nog recht? — te laten geschieden.

Stafhouder Verbaet, die zich nooit door politiek had laten verleiden, nam met moed en sereniteit een nieuwe strijd op, misschien de moeilijkste van allen, die welke gevoerd wordt tegen de eigen verdwaalde nationale opinie.

Op 7 februari 1945 nam de Regering ontslag en kwam hij tot ons terug, tot ons aller vreugde. Hij werd echter tot senator verkozen, en omdat hij daar een nieuwe gelegenheid vond om te dienen, verwijderde hij zich opnieuw van ons.

Wanneer, bij het aflopen van zijn mandaat, Stafhouder Verbaet ons voor goed had kunnen verwoegen, liet zijn gezondheid, die de beslommingen van zijn stafhouderschap en de inspanningen van zijn ministerieel leven hadden geknakt, hem zulks niet meer toe.

De laatste strijd die onlangs tot zijn einde is gekomen, was ingezet.

Wij hebben een der grootsten, een der besten onder ons verloren. Hij is echter niet totaal uit ons midden verdwenen, vermits zijn zoon, Mr Karel Verbaet, die zelf van zovele deugden zijns vaders blijken geeft, de weg met ons verder opwandelt.

* * *

En nu staan wij voor het jongste graf, zopas gedolven, waar slechts een zwart kruis aan de overledene herinnert.

Op dit kruis een naam : François Marie Vincentelli, een datum : 6 oktober 1957.

Hier ligt begraven de beminlijkste aller confraters, en met hem ons aller jeugd.

Mr Vincentelli werd geboren te Livorno in 1894. Naar de burgerlijke stand was hij dus 63 jaar oud, maar in de werkelijkheid was hij jonger dan de jongste stagiaire.

Afkomstig uit een oude Corsicaanse familie, had hij zich in 1914 als vrijwilliger bij het Franse leger gemeld. Na de wapenstilstand zette hij zijn rechtstudies voort te Leuven en verwief de Belgische nationaliteit. Tot doctor in de rechten gepromoveerd op 24 juni 1921, werd hij hetzelfde jaar opgenomen op de lijst der stagiaires en op 20 mei 1922 op de Tabel der Orde.

Zo begon een uitzonderlijke loopbaan, gedurende welke Mr Vincentelli de vriendschappelijke bewondering verwierf van al zijn confraters, van de meest geduchte Stafhouders tot de pasgeboren stagiaires toe.

Ik zal niet trachten U onze vriend af te schilderen. Hij was in zo'n perpetuele beweging en gejaagdheid, dat elk portret ontrouw zou zijn. Maar ik kan U zeggen, dat de enkele vermelding van zijn naam volstond om op ieder gelaat de glimlach der sympathie te doen ontluiken.

Met hart en ziel was hij aan Corsica gehecht gebleven, en aan Frankrijk, door hem vaak glimlachend « Continentaal Corsica » genoemd.

Bij zijn toetreden tot de Balie was hij onmiddellijk een zeer actief lid geworden van de bestaande Conférence du Jeune Barreau. Het is hier niet de plaats om aan te stippen al wat hij voor deze Conférence heeft gepresteerd. Maar hoe zou ik niet herinneren aan de ontelbare liedjes hem door zijn sprankelende geest ingegeven. De meesten zijn klassiek geworden en hebben de opmerking gerechtvaardigd dat Mr Vincentelli, zo hij zulks had verkozen, de grootste Franse chansonniers had kunnen evenaren. Zijn liedjes waren inderdaad van uitzonderlijke waarde; vol rake opmerkingen en koddige verzinsels, bezongen zij de gebreken van confraters of magistraten op de aardigste, geestigste en soms ondeugendste wijze, maar steeds zonder de minste boosaardigheid. Want nooit heeft Mr Vincentelli iemand gekwetst of gekrenkt.

Immers, deze geestigste aller advocaten was tevens innig goed. Nooit heeft hij een gelegenheid om wel te doen of om te dienen laten voorbijgaan. Voor de jongeren was hij dan ook in dit gerechtsgebouw een ware Voorzienigheid.

Daarom, ondanks zijn ingeboren hartstochtelijke natuur en zijn mediterraneaanse heftigheid, ondanks het buitensporig karakter van zijn voorliefden en van zijn afkeren, kende hij in ons midden slechts vrienden.

Hij maakte trouwens geen onderscheid en was even goed en gediensig voor allen.

Als treffend bewijs van deze edelmoedigheid mogen de ontelbare diensten gelden die hij bewezen heeft

aan de Vlaamse Conferentie, wanneer nochtans de Conférence du Jeune Barreau, zijn troetelkind, hem zou nauw aan het hart lag.

Op de lijkdienst was de ganse Balie aanwezig, en wel bijzonder al degenen over wie hij guitige spotliedjes had geschreven. En wanneer Mr Vincentelli zich met hart en ziel had gewijd aan de verspreiding van de Franse taal en van de Franse cultuur, zag men daar de meest vastberaden Vlaamse strijders, naast een Parijse oud-Stafhouder, die hem de laatste groet van onze Franse confraters was komen brengen.

Terwijl de liturgische gezangen zich verhieven, gingen mijn gedachten en mijn hart uit naar Mr Vincentelli, die ons zoveel leut maar ook zoveel goedheid heeft geschonken, en tevens naar een andere dierbare overledene, aan wie ik verleden jaar op deze zelfde plaats, met een zelfde beklemd gemoed, hulde heb gebracht : Mr Jules Franck.

Zó verschillend van natuur, zó verschillend van opinie en taalgebied, maar allebei zo levenslustig, zo geestig, zo vriendschappelijk, zo innig goed !

Zij zijn allebei op korte tijd uit ons midden verdwenen, onze twee vrolijkste en meest geliefde confraters.

Met de oudere stierf tevens de gulle Antwerpse lach, de Breugheliaanse humor; met Mr Vincentelli de fijne glimlach, het spitsvondig en soms overstelpend Franse « esprit ».

Ten slotte, uit achting voor Mr Vincentelli's Franse aanhankelijkheid, wil ik een vers van een Franse dichter aanhalen, temeer omdat ik, bij deze verdwijning uit ons gerechtsgebouw, de innige waarheid en schoonheid van dit vers heb begrepen :

« Un seul être vous manque et tout est dépeuplé ! »

* * *

Aan de diepgetroffen weduwen, kinderen en familieleden, en in het bijzonder aan onze confraters Mrs Karel Verbaet en Jozef Marck, aan de heer Rechter de Chaffroy de Courcelles, betuig ik hier namens de Orde ons oprecht medevoelen in hun rouw, en ik geef hun de verzekering dat wij steeds, diep in ons, met grote piëteit, de herinnering aan onze overleden confraters zullen bewaren.

* * *

Na deze bloemen te hebben gestrooid op onze recente graven, wil ik een korte welkomgroet richten tot U, mijn jonge confraters, die zopas in onze Orde werd opgenomen.

Ik weet niet wat U ertoe gebracht heeft in de rechten te studeren. Misschien voelde U instinctmatig aan, wat voor mij veropenbaarde waarheid is, dat voor de internationale ordening, voor het intern publiek leven en voor de nieuwe maatschappelijke en sociale toestanden van het ingetreden atoomtijdperk, onverwijld nieuwe rechtsnormen dienen te worden gevonden, en wilde U, zoals onze feestredenaar, medewerken aan dit grootse werk, waarvan het geluk, en misschien het bestaan zelf, van het mensdom afhangt.

Evenmin weet ik waarom U ons beroep voor het uwe hebt uitgekozen. Maar laat mij U dan ook maar dadelijk zeggen dat er geen mooier doch ook geen moeilijker beroep bestaat.

De advocatuur is overheerlijk, omdat zij sociaal streven en individualistische uiting, en tevens wetenschap en kunst, op de meest harmonieuze wijze tot elkaar brengt.

Voor U is een der essentieelste sociale functies weggelegd, de verdediging van de morele en materiële

rechten van uw medemens. En op U rust in de eerste plaats de zware taak van de uitbreiding en de ontwikkeling van het recht. Immers, zo het aan de magistraten toekomt het recht te zeggen, zo is het ons beschoren de geboden van het nieuwe recht te ontdekken en uit te drukken.

Maar wanneer U ter Balie verschijnt, om er het woord te voeren, dan kunt U uw sociale zending op de meest individualistische wijze vervullen, en in het rijk der Muzen treden. Want — een groot Stafhouder heeft het gezegd — een pleidooi is een kunstwerk, zoals een sonate, een schilderij, een gedicht.

Zwaar is echter onze taak: het formuleren van de eisen van ons huidig rechtsbewustzijn is moeilijk, en redenaarskunst is niet iedereen beschoren.

En op materieel gebied, is de advocatuur een late, en dan nog doorgaans een kleine vrucht.

Indien U dus van het leven spoedig materiële voor-

delen mocht verwachten, dan zijt U voorzeker een verkeerd terrein opgewandeld, want op ons veld zult U dan wellicht slechts ontgoochelingen oogsten.

Maar zo U vast besloten zijt al de van U vereiste deugden te betrachten, zo U, getrouw aan uw levensopvattingen, de strijdige meningen van anderen eerbiedigt, zo U vreugde put in een zelfverloochenende medewerking aan een grootse taak, in onverpoosde en noeste arbeid voor uw medemens, zelfs zo dezen U met ondankbaarheid betalen, dan beloof ik U de hoogste beloning: de innerlijke voldoening een dubbel ideaal van rechtvaardigheid en edelmoedigheid trouw te hebben gediend.

Dat is de gunst die uw Stafhouder, die U hier vriendschappelijk verwelkomt, U van harte toewenst.

En moge het overige U tot overmaat gegeven worden!

Deze beide spreekbeurten werden voorafgegaan door de

Rede van Mr W. Calewaert

Voorzitter van de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen

't Is hoogdag vandaag voor onze Vlaamse Conferentie.

Uw aanwezigheid getuigt van Uw wil aan die hoogdag deel te nemen.

Weest dus allen welkom.

In de eerste plaats U, Mijnheer de Stafhouder.

Het heeft U behaagd te aanvaarden tevens hoofd en hoogste dienaar te worden van onze Orde.

Dit is voor ons allen een uitzonderlijke eer.

Wij begroeten in U de begaafde jurist, de geduchte pleiter, de grote advocaat.

Snedig-kritisch als een Voltaire, stijlvol-verfijnd als een Anatole France, universeel-menselijk als een Goethe is U het ware symbool van een gelouterde balie.

Mijnheer de Auditeur-Generaal bij de Raad van State heeft afgevaardigd de heer Auditeur Van Assche.

Reeds hebben mijn voorgangers en voornamelijk dan Mr Ooms U gezegd al het goede dat onze Balie, waaruit U gegroeid is, over U denkt.

Wij zijn dan ook de Heer Auditeur-Generaal bijzonder dankbaar U afgevaardigd te hebben om hem hier te vertegenwoordigen.

Uw aanwezigheid verheugt en vereert ons.

Mijnheer de Eerste Voorzitter van het Hof van Beroep, in U begroeten wij de hoogste magistraat van dit Rechtsgebied.

Uw lopende werkzaamheden ten spijt hebt U er aan gehouden hier aanwezig te zijn.

Meerdere raadsheren in uw Hof vergezellen U.

Moge Uw en hun aanwezigheid getuigen van de zeer gewaardeerde en uiterst vleeiende belangstelling van ons Hof van Beroep voor de werkzaamheden van onze Conferentie.

Mijnheer de Voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg,

U is tevens onze gast en onze gastheer.

U belichaamt voor ons de aandachtige, vriendelijke gewetensvolle Rechter.

Uw hoge gaven van geest en hart zijn de belangrijkste waarborgen voor een goede rechtsbedeling.

Wij wensen U zeer eerbiedig en zeer hartelijk welkom, zoals wij ook welkom heten al de Magistraten van de zetel die U vandaag vergezellen.

Een zelfde welkom tot de leden van het Parket, waarvan het Hoofd tot ons spijt wegens ziekte weerhouden is.

Mijnheer de Voorzitter en Mijnheer de Hoofdreferendaris van de Rechtbank van Koophandel,

Heren Rechterlijke en Militaire overheden,

Heren Vertegenwoordigers van het Diplomatiek Corps, Uw aanwezigheid hier bewijst de ruime belangstelling die telkenjare opnieuw betuigd wordt aan onze Conferentie bij de aanvang der werkzaamheden.

Wij zijn U daarvoor zeer dankbaar.

Confraters, vertegenwoordigers van onze zusterconferenties, weest allen welkom en weet dat wij Uw gewaardeerde aanwezigheid, die aan deze zitting een reëel nationaal karakter geeft, zeer op prijs stellen.

Uw zorgen zijn in grote mate ook de onze. Het is deze solidariteit die U, door Uw aanwezigheid, bijzonder hebt willen onderlijnen. Wij waarderen dit en zullen onzerzijds ook met bijzondere sympathie Uw werkzaamheden volgen.

Mijnheer de Deken van de Orde van Advocaten bij de Hoge Raad der Nederlanden,

Eens te meer hebben wij het uitzonderlijk genoegen en de bijzondere eer U hier te mogen begroeten.

Uw aanwezigheid betekent de bevestiging van de uitstekende betrekkingen, die tussen Uw en onze balie bestaan en die het het onze wens is niet alleen te bestendigen, doch zo mogelijk nog te verstevigen.

U, Mr Mout, vertegenwoordiger van de Jonge Balie bij de Hoge Raad der Nederlanden, is ook voor ons een oud bekende. Mocht U zich hier eens te meer volledig thuis voelen.

Met vreugde zien wij ook hier weer een vertegenwoordiger van de Jonge Balie te Rotterdam.

Uw aanwezigheid betekent de heraanknopning van de traditionele vriendschapsbetrekkingen tussen Rotterdam en Antwerpen.

Monsieur Georges Herisse, représentant de Monsieur le Bâtonnier de l'Ordre des Avocats à la Cour de Paris,

Au nom de la Vlaamse Conferentie je vous souhaite très cordialement la bienvenue et je tiens à vous exprimer ma joie profonde que Monsieur le Bâtonnier vous ait délégué pour représenter le barreau de Paris.

Aujourd'hui notre réunion est imprégnée d'un deuil

commun. Celui qui a contribué le plus à créer cette atmosphère de compréhension et de cordiale sympathie entre nos deux barreaux, Me. François Vincentelli, nous a quitté pour toujours. Il fut le véritable trait-d'union entre votre barreau et le nôtre.

Puissent, par dessus le deuil, qui nous éprouve, se confirmer et se consolider ces liens confraternels et amicaux.

Puissent-ils être placés sous le signe du respect et de l'affection que nous éprouvons pour ce grand avocat, qui, français d'origine, se sentit tout aussi à l'aise à la Conférence du Jeune Barreau qu'à la Vlaamse Conferentie.

Je salue bien cordialement Messieurs Serge Coche et Jacques Bouchard, secrétaires de la Conférence du Stage, promotion 1957/58.

Pour nous vous symbolisez l'union des jeunes confrères de nos barreaux respectifs.

Een bijzondere groet wens ik te brengen aan een Antwerps Confrater, Mr. Raymond Posenaar.

Ik houd er aan hem hier opnieuw te bevestigen al de sympathie en de hartelijk confraternele gevoelens die wij hem toedragen, niet alleen aan Mr. Posenaar als confrater, maar bovendien in zijn kwaliteit van Voorzitter van de Conférence du Jeune Barreau.

De betrekkingen tussen onze beide zusterconferenties zijn altijd uitstekend geweest. Mogen ze ook in de toekomst van dezelfde hartelijk sympathie blijven getuigen.

Een eregroet aan de talrijke oud-voorzitters van de Vlaamse Conferentie. Zij beklemtonen hier de bestendiging hunner belangstelling, de tradities onzer vereniging en hun blijvende overtuiging van de functionele rol die onze conferentie te vervullen heeft.

Mijn groet en mijn dank aan Mr. Edgard Boonen, Willy Van Nieuwerburgh, Carlo Pichler en Piet Heurterre, die zo vriendelijk zijn geweest mede het beheer van de Vlaamse Conferentie op zich te hebben willen nemen.

Mijn dank ook aan vele jonge stagisten die door hun aanwezigheid op de vergadering der stagiaires en de hulp die zij ons reeds geboden hebben bij de organisatie van deze plechtigheid, het bewijs leverden van hun welwillende aandacht voor onze activiteiten.

Tot hen, de jonge confraters, de stagiaires, wens ik een bijzonder woord te richten.

Mijn jonge Confraters,

U hebt beslist de robe te dragen.

Met volle vertrouwen hebben Uw confraters U daarvoor waardig geacht.

Weet dat U een beroep gaat uitoefenen dat al Uw tijd, al Uw energie, al Uw kracht volledig opeisen zal.

Een vrij beroep, waarbij de gestadige opgang, die ik U allen van harte toewens, uitsluitend van Uzelf zal afhangen.

Meer dan bij om het even welk ander beroep klinkt voor U de harde leuze « op U komt het aan » !

U gaat, onvervaard, gewapend met Uw geestdrift, elke dag nader kennis maken met de Balie.

Gij gaat U voorbereiden op harde strijd, Uw juridische kennisnen dagelijks verrijken.

Maar vergeet daarbij niet dat rondom U het volle leven opbruist en dat Uw belangstelling ruim wezen moet ook buiten de rechtssfeer.

Ook de Kunst en de Wetenschappen moeten U vertrouwd zijn. De eenzaamheid van vele nachten zult gij behoeven om te lezen en te studeren.

Het enige wat wij U daarbij te bieden hebben is ons vertrouwen, onze confraterniteit en onze Vlaamse Conferentie.

In deze laatste zult gij gegroepeerd vinden alle

nederlandstalige confraters uit het Antwerpse, d.w.z. praktisch al Uw confraters van deze balie.

Tweeledig zijn de doelstellingen van de Vlaamse Conferentie : zorg voor het beroepsleven, Vlaamsgezindheid.

Beroepsleven ?

Overal wordt gesproken over de democratisering van het hoger onderwijs. Voornamelijk de heer Janne, in zijn rectorale rede van oktober 1956 heeft, op volmaakte wijze, dit probleem toegelicht.

De balie wordt meer en meer door eenieder bereikbaar.

Het aantal « fils à papa » wordt ieder jaar geringer.

De ruimere volksmassa zendt haar bekwaamste zonen en dochters naar de juridische arena.

Maar de strijd aldaar, hoe onmeedogend en zenuwslopend ook, moet fair beslecht worden, met eerlijke wapenen.

Want geen beroep is er op aarde waarop, bij de beoefening ervan, zoveel schril licht geworpen wordt als op het onze.

Geen woord, geen nota, geen besluit of het wordt door beroepsgenoten gewikt en gewogen, bewonderd of afgekeurd.

Van elke bewondering of afkeuring vanwege confraters of magistraten is afhankelijk, na geruime tijd, Uw waarde als advocaat.

Ik zeg, na geruime tijd. Dit betekent dat het beroep slechts laattijdig lonend wordt.

Democratisering van het onderwijs enerzijds — laattijdige vruchten van het beroep anderzijds — betekenen een tegenstelling die overbrugd moet worden.

Hervormingen zijn daarvoor noodzakelijk.

Gij zult ons Uw noden kenbaar maken opdat, mocht dit behoeven, wij samen strijden zouden om ze te lenigen.

Vele holle zinnen zijn over de grootsheid van ons beroep de wereld ingegooid.

Laat U daardoor niet verblinden. Ziet naar het aantal kandidaten bij elke magistraatsvacature.

Vergelijkt de tabellen van onze Orde over enkele jaren en ziet hoevelen de strijd dienden te staken.

Vergeet niet dat wij een der allereerste vrije beroepen uitoefenen in een wereld die bijzonder weinig gelijkt op deze van 1810.

Hoewel gedeeltelijk ingetrokken, wordt onze Orde nog steeds beheerd door het Keizerlijk Decreet van 10 december 1810 en wij weten dat de Keizer toen schreef : « Je veux qu'on puisse couper la langue à un avocat qui s'en servirait contre le gouvernement ».

Heden ten dage wordt nog steeds angstvallig vermeden de werkelijkheid voor ogen te nemen.

Geen kwalen zijn minder geneesbaar dan deze die men niet erkennen wil, gedekt als ze zijn door een valse schaamte.

Lang nadat de arbeider zijn rechten veroverde is de bediende wakker geworden.

Laten wij dus trachten, samen, zonder valse schaamte, onze beroepsproblemen op te lossen.

Door advocaat te worden hebt gij Uw wil geuit steeds student te blijven, naar hart en geest.

Slechts dan, buiten alle filistergekonkel om, met open oog en ontvankelijk hart, ligt de oplossing voor.

Beroepsleven en Vlaamsgezindheid.

Ik sprak U, eerder realistisch, over ons beroep.

Op dezelfde wijze wens ik over de Vlaamsgezindheid te spreken.

Vlaamsgezindheid ?

In België zijn heden ongeveer 56 % Nederlandsprekenden, ongeveer 44 % Franssprekenden.

56 - 44.

In 1954/55 waren in het hoger onderwijs 62 % der studenten Franstalig, 38 % Nederlandstalig.
62 - 38.

In de rechtsfaculteiten van onze vier universiteiten zijn 60 % studenten Franstalig, 40 % Nederlandstalig. Deze ontstellende gegevens put ik uit een syllabus gepubliceerd op 11 juli 1957 door de Stichting Lodewijk De Raet.

Nu stel ik wel vast dat wij reeds over een aantal Nederlandstalige rechtstijdschriften beschikken, dat elk jaar mijn oud-patron, Stafhouder René Victor, in zijn overzicht van de Nederlandstalige rechtslitteratuur, meer en meer de nadruk mag leggen op verbetering naar inhoud, naar vorm en naar taal.

Nu weet ik wel dat de « onzes erachtens » en de « desalniettemins » stilaan verdwijnen.

Nu moge het bewezen zijn dat de vervlaamsing minder spectaculair is geworden, maar grondiger wordt doorgezet in breedte en diepte.

Toch blijven de getallen bestaan.

Toch vormt een taalminoriteit een meerderheid in het hoger onderwijs.

En nu kan misschien een primair een jurist worden, een advocaat of een magistraat in de nobele betekenis van deze titels wordt hij beslist nooit.

Voor ons, Vlamingen, is, geloof ik, het ogenblik gekomen om te beseffen dat cultuur niet alleen is noch kan zijn een louter individuele aangelegenheid. Ze is zaak van de gemeenschap, waartoe wij behoren, in niet geringe mate de beroepsgemeenschap.

Als democraten willen wij dat het volk, elk volk, zou opgeleid, bestuurd en berecht worden in de taal van de overgrote meerderheid.

Maar onmiddellijk daarbij sluit aan de eis voor cultuurzorg.

Hogere cultuurvormen mogen niet het monopolie van de economisch sterkeren zijn.

Algemene verbetering van de sociale welstand geeft aan eenieder mogelijkheid, ja, recht op cultuur.

Slechts aldus zullen wij Vlamingen zijn om Europeërs te worden.

Maar om dit te bereiken moet gearbeid worden, gekneed, geboetseerd en geschaafd om te verhogen de levensstijl van ons volk, dus de hele volkscultuur.

Dit moet bekomen worden door arbeid aan onszelf maar tevens door onze muffige zolders te zuiveren door licht en lucht.

Met Gouverneur Declerck menen wij dat niets ons beletten kan ons tekort aan geestelijke vitaminen aan te vullen door de assimilering van vreemde voedingsstoffen.

Daarom kan de Vlaamse Conferentie door opvoering van levensstijl en door het veelzijdig richten van geestelijke antennes heel wat bijdragen tot de zo noodwendige Vlaamse cultuurzorg.

Dit alles is, Mijn Jonge Confraters, zo bondig mogelijk geschetst, het streven van onze Vlaamse Conferentie in haar tweevoudig aspect.

Aldus en in dat kader wordt ieder jaar o.m. een wel-sprekendheidswedstrijd ingericht, genaamd Herman De Jong.

Wij plegen, naar oud gebruik, de uitslag van deze wedstrijd kenbaar te maken gedurende deze openningszitting.

Ik heb het bijzonder genoeg U aan te kondigen dat voor het rechterlijk jaar 1956/57 de eerste prijs behaald werd door Mr. Werner Lens, die wij hier van harte gelukwensen voor deze uiterst benijdenswaardige onderscheiding.

De tweede prijs werd toegekend aan Mr. Hein Albers, de derde prijs aan Mr. Eduard Matthyssens.

Ook aan deze twee jonge beloftevolle confraters bieden wij onze zeer hartelijke gelukwensen.

De Herman De Jong-wedstrijd is een zeer ernstige toetssteen voor jonge talentvolle advocaten.

Wilt U de proef op de som ?

Ik heb ze in mijn onmiddellijk bereik.

Mr. Andries Kinsbergen kaapte ééns de eerste prijs weg en is heden onze openingsredenaar.

Hoe kon het anders ?

Mr. Kinsbergen is wel onder een zeer gelukkig gesternte geboren.

Begaafd met een groot natuurlijk talent, genoot hij bovendien een uitzonderlijke onderwijs- en beroepsopleiding.

Prof. Biltris is zijn oud-professor.

De Heer Stafhouder Biltris is zijn oud-patron.

Lang reeds kenden wij, Mr. Kinsbergen, Uw hoge kwaliteiten, Uw talent en Uw vorming.

Bij de kennismaking van het door U te behandelen onderwerp hebben wij nog een kwaliteit toegevoegd : Uw moed en Uw durf.

Sors audaces juvat — het lot is de stoutmoedigen gunstig.

De universaliteit en de gloeiende actualiteit van het onderwerp dat U behandelen zult « Recht en Kern-energie » hebben U niet weerhouden, zelfs niet zo Uw politieke opinie daardoor aan het wankelen kon worden gebracht.

Met spanning wacht, terecht, op U, dit talrijk en uitgelezen auditorium.

Mr. Kinsbergen, mag ik U verzoeken het woord te nemen ?

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op het "Rechtskundig Weekblad"

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 21 september 1956.

Voorzitter : M. de Clippele.

Raadsheer-Verslaggever : M. Belpaire.

Advocaat-Generaal : M. Ganshof van der Meersch.

Advocaten : Mrs Van Rijn en Van Leynseele.

Terugwerkende kracht van wet. — Interpretatieve wet.

Het principe van artikel 2 van het B.W. is voor de wetgever een van juridische sanctia onblote rechtsregel; de nieuwe bepaling moet derhalve door de rechter met terugwerkende kracht worden toegepast, indien zulks de bedoeling van de wetgever blijkt te zijn.

Een interpretatieve wetsbepaling maakt een geheel uit met de geïnterpreteerde wet, die van den beginne af geacht wordt de zin te hebben, zoals in de interpretatieve wet bepaald, derwijze dat de in artikel 2 B.W. neergelegde regel van de niet-terugwerkende kracht van de wet niet toepasselijk is.

N.V. Société Anversoise d'Entreprises Cinématographiques t/ de Belgische Staat
(Minister van Financiën).

Gelet op het bestreden arrest, op 15 december 1954 door het Hof van beroep te Brussel gewezen;

I. — Voor zoveel de voorziening gericht is tegen de naamloze vennootschap «Banque d'Anvers», L'Hoest Willy en Saporiti Juliette :

Over de grond van niet-ontvankelijkheid ambts-halve door het Openbaar Ministerie opgeworpen en overeenkomstig artikel 17 ter van de wet van 25 februari 1925 aangezegd :

Overwegende dat de voorziening geen middel voordraagt tot bestrijding van het dispositief van het arrest waarbij over de vordering van de aanlegster tegen genoemde verweerders uitspraak wordt gedaan;

Dat de voorziening niet ontvankelijk is;

II. — Voor zoveel de voorziening gericht is tegen de Belgische Staat en tegen de Ontvanger der belastingen te Antwerpen :

Over beide middelen samen :

het eerste middel, schending van de wet van 16 oktober 1945 tot invoering van een extra-belasting op de in oorlogstijd behaalde exceptionele inkomsten, winsten en baten, en 1, 14, 15 en 19, van de artikelen 71 van de wetten betreffende de inkomstenbelastingen, samengeschaeld door het besluit van de Regent van 15 januari 1948, 5 en 6 van de wet van 24 december 1948 betreffende de rechten en de voorrechten van de Schatkist in zake directe belastingen en ermede gelijkgestelde taxes, 74 van het koninklijk besluit van 22 september 1937 tot uitvoering van de samengeschaelde wetten betreffende de inkomstenbelastingen, 2 van het burgerlijk wetboek, 12 en 15 van de wet van 16 december 1851 die titel XVIII van boek III van het burgerlijk wetboek uitmaken, 2 van de wet van 15 mei 1846 op de comptabiliteit van de Staat, 97, 110, 111 en 115 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest, steunend op het feit dat «de memorie van toelichting betreffende artikel 5 van de wet van 24 december 1948 duidelijk aanwijst dat de extra-belastingen ingevoerd door de wet van 16 oktober 1945 verbonden moeten worden aan het dienstjaar gedurende hetwelk de aanslagen ingekohierd werden en niet aan het dienstjaar 1945», beslist dat de litigieuze belasting, ingekohierd op 28 maart 1946, behoort tot het dienstjaar 1946, dat, voor de inning ervan, de Openbare Schatkist een voorrecht had vanaf 1 januari 1946 en dat zij dit voorrecht bewaard had op 14 september 1950, datum waarop, door het bestuur, de betekening gedaan werd in uitvoering van artikel 74 van het koninklijk besluit van 22 september 1937, en het bijgevolg beslist dat de procedure gevolgd door het bestuur regelmatig was en de vordering van eiseres tot nietigverklaring ervan afwijst,

dan wanneer de litigieuze extra-belasting door de wet van 16 oktober 1945 ingevoerd op de exceptionele inkomsten, winsten en baten behaald van 1 januari 1940 tot 31 december 1944 en betaalbaar verklaard «ten laatste op 1 januari 1946», op sanctie van een verwijlinterest van 5 ten honderd (artikel 13, paragraaf 1), noodzakelijk behoort tot het dienstjaar 1945 en dat de wet van 24 december 1948, in zijn artikel 5 aangehaald door het arrest, niet tot voorwerp heeft gehad de wet van 16 oktober 1945 te interpreteren noch het begrip van fiscaal dienstjaar te wijzigen, maar enkel nieuwe regels te bepalen betreffende het voorrecht van de Schatkist tot inning van de aanslagen (schending van de in het middel aangeduide artikel van de wet van 16 oktober 1945, evenals van de Grondwet en van artikel 5 van de wet van 24 december 1948 en van artikel 2 van de wet van 15 mei 1846),

en dan wanneer ingevolge het verbinden van de betwiste belasting aan het dienstjaar 1945, het voorrecht van de Schatkist aan het dienstjaar 1945, het voorrecht van de Schatkist noodzakelijkerwijze vervallen is op 31 december 1946 en dat de wet van 24 december 1948, indien zij, zelfs met terugwerkende kracht, de oude regels heeft kunnen wijzigen ten opzichte van de voorrechten nog bestaande op het tijdstip van haar inwerkingtreding, in elk geval onmachtig is gebleven om de voorrechten weder in het leven te roepen die definitief vervallen waren onder de oude wet (schending van het oud artikel 71 van de wetten betreffende de inkomstenbelastingen en van de artikelen, in het middel aangeduid, van de wet van 24 december 1948 en van het Burgerlijk Wetboek),

doordat, bij gebrek aan bevoorrecht karakter van de litigieuze schuldvordering op 14 september 1950, het bestreden arrest de door de Staat gevolgde procedure van uitvoering niet regelmatig kon verklaren zonder de wet te overtreden (schending van artikel 74 van het koninklijk besluit van 22 september 1937) :

het tweede middel, schending van de artikelen 19 van de wet van 16 oktober 1945 tot invoering van een extrabelasting op de in oorlogstijd behaalde exceptionele inkomsten, winsten en baten; 71 van de wetten betreffende de inkomstenbelastingen, samengeschaeld door het besluit van de Regent van 1 januari 1948; 74 van het koninklijk besluit van 22 september 1937 tot uitvoering van de samengeschaelde wetten op de inkomstenbelastingen, van het enig artikel, paragraaf 1, van de wet van 31 december

1947 houdende tijdelijke verlenging van het voorrecht en van de wettelijke hypotheek in zake inkomstenbelastingen, van de artikelen 1, 5 en 6 van de wet van 24 december 1948 betreffende de rechten en de voorrechten van de Schatkist in zake directe belastingen, van het enig artikel van de wet van 22 december 1949 houdende wijziging van de voormelde wet van 24 december 1948, van de artikelen 1 en 2 van de wet van 29 juni 1950 houdende wijziging van deze van 22 december 1949, 4, alinea 2, van de wet van 18 april 1898 op de afkondiging der wetten, 2 van het Burgerlijk Wetboek, 97 en 129 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest, na verklaard te hebben dat de betwiste belasting tot het dienstjaar 1946 behoorde, beslist heeft dat, voor de inning, het voorrecht van de Openbare Schatkist nog altijd bestond op 14 september 1950 ingevolge het enig artikel van de wet van 31 december 1947, het artikel 6 van de wet van 24 december 1948 en nog andere niet nader omschreven wettelijke bepalingen,

dan wanneer in onderhavig geval het voorrecht voorzien in artikel 71 van de samengeschakelde wetten betreffende de inkomstenbelastingen, op de inning van de litigieuze belasting toepasselijk gemaakt door artikel 19 van de wet van 16 oktober 1945, heeft opgehouden te bestaan op 31 december 1947 en dat de wet van 31 december 1947, gepubliceerd in het Belgische Staatsblad van 1 januari 1948 en, bij gebrek aan speciale bepaling, van kracht geworden op 11 januari 1948, niet een voorrecht dat reeds had opgehouden te bestaan heeft kunnen bewaren tot 31 december 1948, bij gebrek aan te gepaster tijd bindende kracht verkregen te hebben (schending van het enig artikel, paragraaf 1, van de wet van 31 december 1947),

dan wanneer, in het geval zelf de wet van 31 december 1947 ware toegepast, de wet van 24 december 1948, gepubliceerd in het Staatsblad van 30 december 1948 en, bij gebrek aan speciale bepaling, van kracht geworden op 9 januari 1948, om dezelfde reden niet meer een voorrecht dat reeds was vervallen op 31 december 1948 heeft kunnen bewaren tot 29 juni 1949 (schending van artikel 6 van de wet van 24 december 1948),

dan wanneer, zelfs in het geval dat de wet van 24 december 1948, gevolgd van deze van 35 mei 1949, ware toegepast geweest om het voorrecht te verlengen tot 30 december 1949, de wet van 22 december 1949, verschenen in het Staatsblad van 30 december 1949 en, bij gebrek aan speciale bepaling, van kracht geworden op 9 januari 1950, om dezelfde reden niet meer een voorrecht dat reeds vervallen was heeft kunnen bewaren tot 30 juni 1950 (schending van het enig artikel van de wet van 22 december 1949),

dan wanneer, zelfs in het geval dat de wet van 22 december 1949, ware toegepast geweest, de wet van 29 juni 1950, gepubliceerd in het Staatsblad van 1 juli 1950 en van kracht geworden, volgens de termen van artikel 2, op die laatste datum, om dezelfde reden niet een voorrecht dat reeds vervallen was op 30 juni 1950 heeft kunnen bewaren tot 31 december 1950, (schending van de artikelen 1 en 2 van de wet van 29 juni 1950),

doordat niettemin, verklarend dat op 14 september 1950 het litigieuze voorrecht ten bate van de Schatkist behouden blijft en door om die reden de vordering van eiseres af te wijzen, het bestreden arrest aldus de fundamentele en organieke regels van de bekend-

making en van de bindende kracht der wetten geschonden heeft (schending in het bijzonder van de artikelen 129 van de Grondwet en 4, alinea 2, van de wet van 18 april 1898) :

Overwegende dat, ten aanzien van de aanvangsdatum van het voorrecht van de Schatkist, het ter zake extrabelasting zonder belang is het belastingjaar te bepalen;

dat immers artikel 5 van de wet van 24 december 1948 betreffende de rechten en de voorrechten van de Schatkist in zake directe belastingen en ermede gelijkstellende taxes bepaalt dat, voor de invordering van de aanslagen gevestigd vóór 1 januari 1949 in uitvoering o.m. van de wet van 16 oktober 1945, de Openbare Schatkist voorrecht heeft vanaf 1 januari van het jaar der inkohiering van de aanslag;

dat dienvolgens, vermits naar de vaststelling van het arrest, de aanslag, waarvan de invordering wordt vervolgd, op 28 maart 1946 werd ingekohierd, de Schatkist vanaf 1 januari 1946 het voorrecht geniet;

Overwegende dat blijkt, zo uit het ontwerp dat de wet van 28 december 1948 is geworden als uit het onderzoek ervan door beide kamers, dat door bedoeld artikel 5 de wetgever een einde heeft willen maken aan de betwisting omtrent het vertrekpunt van het voorrecht van de Schatkist in zake de door de wetten van 15 en 16 oktober ingevoerde belastingen;

dat indien, met aanlegster, men die bepaling als nieuw aanziet, het principe van artikel 2 van het Burgerlijk Wetboek voor de wetgever een van juridische sanctie ontholte rechtsregel is en, derhalve die nieuwe bepaling door de rechter met terugwerkende kracht moet worden toegepast overeenkomstig de bedoeling van de wetgever;

dat die bedoeling duidelijk is daar zoniet gemeld artikel 5, dat zonder onderscheid alle vóór 1 januari 1949 gevestigde aanslagen betreft, zonder gevolg zou blijven voor de invordering van de vóór 1 januari 1947 gevestigde aanslagen;

dat indien, met verweerders, men gemeld artikel 5 voor interpretatief houdt van de wetten van 15 en 16 oktober 1945, die bepaling met de geïnterpreteerde wet een geheel uitmaakt welke van den beginne af geacht wordt de zin te hebben zoals in de interpretatieve wet bepaald, derwijze dat de in artikel 2 van het Burgerlijk Wetboek ingeschreven regel van de niet-terugwerking van de wet niet toepasselijk is;

Overwegende dat, welke ook de waarde van de motieven weze waarop het steunt, het arrest wettelijk heeft beslist dat voor de invordering van een aanslag in de extra-belasting, ingekohierd op 28 maart 1946, de Schatkist voorrecht had vanaf 1 januari 1946;

Overwegende dat blijkt uit artikel 71 van gemelde samengeschakelde wetten en uit de artikelen 4 en 5 van de wet van 24 december 1948 dat het voorrecht van de Schatkist voor de invordering van de betwiste aanleg normaal op 31 december 1947 moest vervallen;

dat echter, naar luid van paragraaf 1 van het enig artikel van de wet van 31 december 1947 houdende tijdelijke verlenging van het voorrecht en van de wettelijke hypotheek in zake inkomstenbelastingen, in afwijking van gemeld artikel 71, dat krachtens artikel 19 van de wet van 16 oktober 1945 van toepassing is op de extra-belasting, het in artikel 71 voorziene voorrecht ook geldt in 1948 voor de belastingen van het dienstjaar 1946;

dat door zijn doelstelling — te weten aan de Schatkist de waarborgen te handhaven die haar door

artikel 71 werden verzekerd, — het enig artikel van de wet van 31 december 1947 noodzakelijk terugwerkt tot 1 januari 1948 daar zoniet het voorrecht niet zonder onderbreking zou worden verlengd;

dat de datum van de bekendmaking van die bepaling dan ook te dezen van belang ontbloomt is;

Overwegende dat daaruit volgt dat, wat betreft de betwiste aanslag, de geldigheidstermijn van het voorrecht van de Schatkist tot 31 december 1948 werd verlengd;

Overwegende dat, krachtens de overgangsmaatregel vervat in artikel 6 van de wet van 24 december 1948, de Schatkist, wat betreft de directe belastingen, inclusief de extra-belasting, gevestigd vóór 1 januari 1949, haar voorrecht zal kunnen bewaren mits beslaglegging vóór 30 juni 1949 op het pand volgens de bepalingen van artikel 71 (nieuw), 4de alinea en volgende van de samengeschaalde wetten betreffende de inkomstenbelastingen;

dat zo, volgens artikel 4 van de wet van 24 december 1948, het nieuw regime betreffende de rechten en de voorrechten van de Schatkist slechts van toepassing is op de aanslagen gevestigd met ingang van 1 januari 1949, artikel 6 van dat principe afwijkt door, enerzijds, tot bewaring van het voorrecht dat de aanslagen betreffende de dienstjaren 1946 en 1947 waarborgt, het aanwenden van de nieuwe procedure toe te laten en, anderzijds, om die vereenvoudigde procedure te kunnen aanwenden, de geldigheidstermijn van het voorrecht verlengt tot 30 juni 1949;

dat, om eensluidende redenen als deze hierboven opgegeven betreffende de wet van 31 december 1947, artikel 6 van de wet van 24 december 1948 dus vanaf 1 januari 1949 van toepassing wordt;

Overwegende dat de datum van 30 juni 1949 achtereenvolgens werd vervangen door deze van 31 december 1949 (wet van 30 mei 1949, artikel 10), 1 juli 1950 (wet van 22 december 1949, enig artikel) en 1 januari 1951 (wet van 29 juni 1950, artikel 1);

dat, steeds om dezelfde redenen, de duur van het voorrecht van de Schatkist dus achtereenvolgens geldig werd verlengd tot 31 december 1949, 1 juli 1950 en 1 januari 1951, zonder dat daarbij de datum van de bekendmaking van voormelde wetten in aanmerking moet worden genomen;

Waaruit volgt dat, zonder enige van de in de middelen aangeduide wetsbepalingen te schenden, het arrest wettelijk heeft beslist dat op 14 september 1950, datum van het bij het nieuw artikel 71, alinea 5, van de samengeschaalde wetten met inbeslaglegging gelijkgestelde verzoek van de ontvanger der belastingen, de betwiste aanslag nog bevoorrecht was;

Overwegende, dienvolgens, dat geen van de middelen kan worden ingewilligd;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanlegster tot de kosten.

VLAAMSE JURISTEN

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

RAAD VAN STATE

4e Kamer — 14 mei 1957.

Zetel: MM. Vranckx, voorzitter, Mast en Buch, verslaggever.

Auditoraat: M. Vermeulen.

Advocaat: Mr Van Leynseele.

1. **Handel, Nijverheid, Geleide economie. — Wisselbrief — Protesten** (1 en 2).
2. **Rechtspleging. — Verzoekschrift. — Belang** (1).
3. **Wetten en Besluiten. — Wijziging** (2).

1. *Degene die enkel in zijn hoedanigheid van zaakvoerder ener vennootschap optreedt, heeft er geen belang bij de vernietiging van de inschrijving, op de tabel van protesten, van een door hem alleen aangenomen wisselbrief te vorderen.*

2. *Het bepaalde in artikel 1033, 3°, van het wetboek van burgerlijke rechtspleging, volgens hetwelk, wanneer de laatste dag, bepaald om een procedure-handeling te verrichten, een zondag of een andere wettelijke feestdag is, de termijn verlengd wordt tot de eerstvolgende werkdag, heeft een algemene draagkracht en kan niet ingeroepen worden tegen uitdrukkelijke speciale regelen.*

Met name, tegen het koninklijk besluit van 14 november 1902 betreffende de akten van protest, volgens hetwelk het bewijs van betaling van de wisselbrief, alsook elk bezwaar tegen de openbaarmaking van het protest, bij de ontvanger der registratie moet zijn ingediend ten laatste de tiende van de maand na de datum van de registrering van de protestakte, of de negende van die maand indien de tiende een feestdag is.

Terecht schrijft derhalve de ontvanger der registratie aangenomen wisselbrieven op de tabel van protesten in, wanneer het bewijs van betaling dezer wisselbrieven slechts op een maandag elfde bij hem is ingediend.

P.V.B.A. Volksvelo t/Belgische Staat (Ministerie van Financiën) en De Duytsche, ontvanger der registratie en domeinen.

Gezien het verzoekschrift dd. 29 juli 1955;

.....

Gehoord de heer Vermeulen, substituut, in zijn niet eensluidend advies;

Overwegende dat het beroep strekt tot vernietiging van de inschrijving in juli 1955 van tien aangenomen wisselbrieven op de tabel van protesten;

Overwegende dat Van Overtveld, zaakvoerder van verzoekster, op Maandag, 11 juli 1955, aan de tweede tegenpartij vroeg aan de hand van het bewijs van betaling, tien protesten van aangenomen wisselbrieven door te halen op de tabel van protesten; dat de tweede tegenpartij zich in de onmogelijkheid verklaarde daaraan gevolg te geven om reden dat de tabel van protesten reeds op de rechtbank van koophandel berustte; dat de bedoelde protesten worden bekend gemaakt;

Overwegende dat één der bedoelde geprotesteerde wisselbrieven door L. Van Overtveld en niet door verzoekster werd aangenomen; dat L. Van Overtveld voor de Raad van State enkel in hoedanigheid van zaakvoerder van verzoekster optreedt; dat verzoekster niet van het bij de wet vereiste belang doet blijken wat betreft de doorhaling van het protest van deze wisselbrief;

Overwegende dat verzoekster laat gelden dat zij

over de eerste tien dagen van de maand juli 1955 beschikte om de doorhaling van de protesten te bekomen, dat de tiende juli 1955 op een zondag viel, zodat deze termijn krachtens het gewijzigd artikel 1033 van het Wetboek van burgerlijke rechtspleging, eerst op maandag 11 juli 1955 verstreek; dat zij voorhoudt dat het ten onrechte is dat de tweede tegenpartij de tabel der protesten reeds had overgemaakt aan de rechtbank van koophandel wanneer verzoekster zich op 11 juli 1955 op het kantoor der registratie aanbood; dat volgens verzoekster het koninklijk besluit van 14 november 1902 betreffende de akten van protest, een loutere toepassing was van de vroegere bepaling van bovenvermeld artikel 1033 en dat de wijziging van deze laatste bepaling de verandering van de berekening van de termijn in zake doorhaling der protestakten ten gevolge heeft;

Overwegende dat artikel 1033 van het Wetboek van burgerlijke rechtspleging, gewijzigd bij artikel 46 van het koninklijk besluit nr 300 van 30 maart 1936, bekrachtigd bij de wet van 4 mei 1936, luidt: «Wanneer de laatste dag voorzien om een handeling van rechtspleging te verrichten, een zondag of een andere wettelijke feestdag is, wordt de termijn dan verlengd tot de eerstvolgende werkdag»;

Overwegende dat artikel 443 van het Wetboek van koophandel bepaalt: «Binnen de eerste tien dagen van elke maand zenden de ontvangers der registratie aan de voorzitter van de rechtbank van koophandel in wier rechtsgebied het protest is geschied, een tabel van de protesten van de aangenomen wisselbrieven... Die tabellen blijven op de griffie van ieder dezer rechtbanken, waar elkeen daarvan inzage kan nemen»; dat artikel 14 van de wet van 10 juli 1877 op de protesten bepaalt dat het protest op de tabel van protesten niet wordt gebracht wanneer de deurwaarder of de postbediende die het protest heeft opgemaakt, aan de ontvanger der registratie schriftelijk de bevestiging geeft, dat de wisselbrief werd betaald; dat het koninklijk besluit van 14 november 1902 genomen tot uitvoering van artikel 443 van het Wetboek van koophandel en van artikel 14 van de wet van 10 juli 1877, de vormen van de akten van protest bepaalt; dat op het model van formulier de volgende vermelding voorkomt: «het bewijs (van betaling) alsook elk bezwaar tegen de openbaarmaking van het protest, moet bij de ontvanger der Registratie ingediend worden ten laatste de tiende der maand na de datum van de registrering der protestakte, of de negende der maand, indien de tiende een feestdag is»; dat de bepaling van artikel 1033 van het Wetboek voor burgerlijke rechtspleging, die een algemene draagkracht heeft, niet dienstig kan ingeroepen worden tegen de uitdrukkelijke vaststelling door het koninklijk besluit van 14 november 1902; dat de ontvanger der registratie en domeinen er toe gehouden is de protestakten over te maken de tiende van de maand of, in voorkomend geval, de negende van de maand; dat derhalve, waar de tweede tegenpartij op 11 juli 1955 geweigerd heeft de protesten van de door verzoekster aangenomen wissels door te halen, zij de ingeroepen bepalingen niet heeft geschonden,

(Verwerping. — Kosten ten laste van verzoekster).

* * *

In bovenstaand arrest heeft de Raad van State, door over de grond van de zaak te oordelen, zich

impliciet bevoegd verklaard. Het bevoegdheidsprobleem werd nader onderzocht in het advies van substituut auditeur-generaal P. Vermeulen, waaruit de daarop betrekking hebbende passus hierna overgedrukt wordt:

* * *

«Na gepreciseerd te hebben wie juist in onderhavig proces moet geacht worden tegenover elkaar te staan, zijn er nog enkele andere voorafgaande moeilijkheden te bespreken.

Het feit echter dat beide partijen blijkbaar door hun houding de oplossing schijnen te aanvaarden die wij in ons verslag van 29 september 1956 hebben voorgesteld, zal ons toelaten het daar besprokene samen te vatten.

Er is eerst het probleem van de natuur der handeling die bestreden wordt.

De handeling is voorzeker een handeling van bestuur uitgaande van een administratieve overheid. Maar is het een rechtshandeling? Wijziget het op een lijst brengen en bekendmaken van het loutere feit der registratie van een protest iets aan iemands rechtstoestand?

Zoals blijkt uit artikel 236 van het Wetboek der registratie, hypotheek en griffierechten zijn de registers waarin de ontvangers de hun aangeboden akten registreren niet publiek ⁽¹⁾. Afschriften of uittreksels mogen slechts aan de partijen of hun rechthebbenden worden verleend. Behoudens bijzondere wetsvoorschriften kunnen derden enkel een afschrift of uittreksel bekomen op bevel van de vrederechter indien deze ertoe gebracht kan worden het rechtmatig belang van de derde te erkennen.

Artikel 443 van het Wetboek van koophandel verplicht de ontvanger der registratie om aan de door hem op te maken lijst een zekere vorm van bekendheid te geven. M.a.w. de opneming op de lijst der protesten van een protest geeft de derde het recht om, langs de lijst om, van het geregistreerde — het ongunstigste feit van de niet-betaling van een wisselbrief — kennis te nemen, er gewag van te maken en er verder zijn nut mede te doen ⁽²⁾. Het rechtseffect van het publiek maken van feiten die het normaal niet zijn, is dus het berechtigen van derden — daarin hier niet in de laatste plaats begrepen de handelsrechter — om kennis te nemen van het feit en van deze kennis melding te maken — zelfs als deze nadelig zou kunnen zijn —, er verder elk gebruik van te maken om de belangen van derden mede te beschermen — eventueel ook de belangen van de handel als zodanig, gezien in het licht van de wetgeving op het faillissement.

Langs de andere kant doet de publiciteit niet alleen een recht ontstaan doch ook een plicht, in casu de plicht van de geprotesteerde om te dulden dat van het ongunstige feit kennis genomen wordt, dat er eventueel — zonder kwaadwillige oogmerken — ruchtbaarheid aan gegeven wordt en vooral dat hij het nadeel, dat deze bekendheid voor hem kan medebrengen, als rechtmatig toegebracht moet ondergaan.

Van het dubbele standpunt der berechtiging en der verplichting bekeken heeft de handeling publiciteit aan de registratie van een protest te verlenen dus wel degelijk rechtsgevolgen.

Beslissen tot de publicatie van het feit van de registratie van een protest is dus een rechtshandeling van bestuur, die als zodanig beantwoordt aan het vereiste van artikel 9 van de wet van 23 december

1946 en voor vernietiging aan de Raad van State kan voorgelegd worden.

* * *

Er zijn echter administratieve beslissingen die normaal vatbaar zouden moeten zijn voor een annulatieberoep, maar waartegen de benadeelde geadminestreerde toch geen redres bij de Raad van State kan bekomen n.l. in de gevallen waar de rechterlijke macht zich bevoegd acht hetzelfde voordeel te kunnen toestaan als de Raad van State als annulatierechter aan de rechtzoekenden zou kunnen verlenen. In een dergelijk geval dient de Raad van State, krachtens artikel 20 van de wet van 23 december 1946, er zich van te onthouden van het voorgelegde geschil te nemen en dient hij zich onbevoegd te verklaren.

Welke rechtsbescherming verleent de rechterlijke macht dan aan een particulier die in zijn rechten of belangen aangetast werd door een onwettige handwijze van de ontvanger der registratie in verband met de bekendmaking van het feit van de registratie van een protest ?

Het probleem wordt onderzocht door de rechtsleer (3).

Uit de daar aangehaalde rechtspraak blijkt vooreerst dat de hoven en rechtbanken zich in algemene regel niet bevoegd achten bevelen of verboden te richten aan de ontvanger in verband met de uitoefening van de bevoegdheid hem opgedragen door artikel 443 van het Wetboek van koophandel (4).

In overeenstemming met de ommekeer in de rechtspraak sinds de jaren '20 achten de hoven en rechtbanken zich echter wél bevoegd in dit verband toepassing te maken van de regelen der burgerlijke aansprakelijkheid: zij verlenen compensatie in geld voor de onrechtmatig door de ontvanger aan de particulier toegebrachte schade (5).

Volgens de vaststaande opvattingen wordt echter de rechtsbescherming die men vindt in een eis tot schadevergoeding bij de gewone rechter niet gelijkgesteld met de rechtsbescherming die voortspruit uit de annulatie der onrechtmatige beslissing.

In het laatste geval worden de rechtsgevolgen der onrechtmatige handeling als zodanig weggevaagd, zonder uitspraak echter over de eventuele pecuniare gevolgen; in het eerste geval worden alleen de patrimoniale gevolgen, voorzover aanwezig, ongedaan gemaakt.

Er is dus een verschil in bescherming, ook de rechtsmiddelen zijn niet dezelfde. De residuaire bevoegdheid van gemeen recht van de Raad van State blijft dus, ondanks het redres van geleden schade bij wijze van compensatie in geld door de gewone rechter verleend, onaangetast.

Er is thans echter nog een nieuw element in de rechtspraak gekomen.

De zwakheid van het rechtsmiddel redres te verlenen door compensatie in geld van geleden schade, bestaat hierin dat alleen uitspraak over een rechtsvraag wordt gedaan indien en voorzover men eerst de schade heeft ondergaan en daarvan het bewijs geleverd heeft.

Het is o.m. die zwakheid die, in verband met de overhandshandelingen, het bestaan van een annulatieberoep bij de Raad van State nodig maakt, rechtsmiddel dat werkzaam is zonder dat schade actueel moet ondergaan zijn.

Sommige voorzitters van rechtbanken, zetelend in

kortgeding hebben getracht, binnen de grenzen van de constitutioneel aan de rechterlijke macht toegemeten bevoegdheid — althans dit is hun bedoeling — een mouw te passen aan de onmacht van de rechter om het bestuur verboden of geboden op te leggen.

Zij aanvaarden dat de rechter aan de ontvanger der registratie geen rechtsplicht in verband met de publicatie van protesten — bevel of verbod een protest op de tabel op te nemen — kan opleggen. Zij achten zich echter bevoegd om na te gaan of de voorwaarden voor publicatie aanwezig zijn of niet. Zij stellen de aanwezigheid of afwezigheid van die voorwaarden vast, zonder er dan uitdrukkelijk — impliciet natuurlijk wel — enige conclusie uit te trekken waarin als een rechtsplicht bepaalde handelingen of onthoudingen aan de ontvanger opgelegd worden (6).

De rechter in kortgeding tracht dus onrechtstreeks te bereiken wat hij toegeeft rechtstreeks niet te kunnen doen.

Heeft deze nieuwe rechtspraak enige weerslag op het hier behandeld bevoegdheidsprobleem ? Wordt, ingevolge die nieuwe rechtspraak, de Raad van State onbevoegd ?

In het algemeen bekeken is er geen samenloop van bevoegdheid tussen de rechter in kortgeding en de annulatierechter. De rechter in kortgeding beslist over voorlopige, in wezen conservatoire maatregelen. De annulatierechter beslist definitief over rechten en plichten der overheid. Het voorwerp van de door de twee rechters te nemen beslissingen verschilt principieel volledig van natuur.

Er zou echter toch een mogelijk punt van samen treffen zijn waar een rechtzoekende tracht een rechter in kortgeding ertoe te bewegen het bestuur te verbieden een onrechtmatige beslissing te nemen of een onrechtmatige beslissing uitvoering te geven om te voorkomen dat door het optreden van het bestuur schade zou berokkend worden die onherstelbaar is en waarvan de onrechtmatigheid van te voren reeds bijna zeker is.

Normaal zal echter de rechter in kortgeding zich dan nog onbevoegd verklaren, gedwongen door het principe van de scheiding der machten dat hem verbiedt aan een orgaan der uitvoerende macht bevelen te geven. Voor het overige werkt hetzelfde principe — scheiding van rechter en bestuur — ook in de sfeer zelf der uitvoerende macht, zodat de annulatierechter ook geen algemene bevoegdheid toegekend werd de uitvoering van beslissingen, waarvan hem de vernietiging gevraagd wordt, te beletten (7).

Het probleem van het voorkomen van schade uit een onrechtmatige overheidsbeslissing heeft alzo in België principieel geen oplossing (8).

Het feit nu dat de gewone rechter de schade uit een onrechtmatige beslissing niet kan verhinderen wordt in sommige gevallen als bijzonder irriterend gevoeld, n.l., wanneer de elementen die de wettelijkheid van de te nemen of uit te voeren beslissing bepalen, duidelijk vragen van civiel recht zijn, waarvoor de gewone rechter ten volle bevoegd is om er uitspraak over te doen.

Zo komt het dan dat, in strijd met de gewone rechtspraak, uitspraken gevonden worden waarin een rechter in kortgeding aan het bestuur toch een bevel geeft, meestal dan een gebod tot onthouding b.v. wanneer een bestuur werken wil ondernemen op iemands eigendom zonder daartoe enig recht te bezitten (9).

De nieuwe rechtspraak van de Brusselse rechter in kortgeding in verband met de publicatie der protesten

is door dezelfde overwegingen geïnspireerd. Het is irriterend voor de rechter wanneer hij staat voor een eis, strekkende tot de vrijwaring van een zeer reëel en rechtmatig belang en steunend op rechtsgronden die problemen stellen waarvan de oplossing helemaal valt binnen zijn normale bevoegdheid, om over die eis toch geen uitspraak te mogen doen alleen omdat de gedaagde een orgaan der uitvoerende macht is, zij het dan nog dat dit orgaan optreedt in de uitoefening van een taak met specifiek overheidskarakter.

De rechter in kortgeding heeft het hier niet aangedurfd volledig te breken met het politiek beginsel van de scheiding der machten. Hij geeft de ontvanger geen bevel, doch spreekt zich uit over de voorwaarden die het handelen van de ontvanger bepalen.

Deze oplossing wordt — naar ons oordeel terecht — aan strenge kritiek onderworpen door Prof. Fredericq⁽¹⁰⁾ (11).

Wat ook de verdienste van de besproken rechtspraak moge zijn⁽¹²⁾, onbetwistbaar is dat de rechtsgevolgen van een dergelijke uitspraak van de rechter in kortgeding niet dezelfde zijn als van een annulatiearrest van de Raad van State. Vooreerst zeggen de hier bedoelde uitspraken van de rechter in kortgeding zelf uitdrukkelijk geen rechtsplicht te willen opleggen, geen rechtsgevolgen te willen verwekken wat, in het voorbijgaan gezegd, niet het minst paradoxale is van deze rechterlijke uitspraken die niettegenstaande alles toch, zoals een vonnis met declaratief en tegensprekelijk karakter, over de grond van het geschil willen beslissen en de aanlegger in het gelijk stellen.

Een ander verschil tussen de uitspraak van de rechter in kortgeding en van een annulatiearrest is, dat het voorwerp van de eis, gebracht voor de rechter in kortgeding, is de publicatie van een protest te beletten, terwijl het voorwerp van een annulatieberoep is een gebeurde publicatie ongedaan te maken. Beletten dat een rechtshandeling zou verricht worden en de effecten van een verrichte rechtshandeling uitwissen zijn klaarblijkelijk twee verschillende zaken.

Indien dus de rechtsgevolgen der beide rechterlijke uitspraken — uitspraak in kortgeding enerzijds, annulatieberoep anderzijds — verschillen, dan verschilt ook het voorwerp van beide beroepen en is artikel 20 van de wet van 23 december 1946 niet van toepassing: de Raad van State behoudt zijn bevoegdheid om de annulatie uit te spreken van de beslissingen genomen door een ontvanger der registratie om een bepaald protest op de tabel der protesten op te nemen.

Een laatste opmerking. De vrees dat de Raad van State, door kennis te nemen van de vorderingen tot vernietiging van vermeldingen op de lijst der protesten, verplicht zou zijn vragen van handelsrecht op te lossen is niet gerechtvaardigd. Immers de Raad van State heeft enkel na te gaan of de ontvanger al dan niet de hem door artikel 443 en artikel 14 opgelegde verplichtingen nakomt. Daar de ontvanger volledig gebonden bevoegdheid heeft, heeft hij — en dus ook de Raad van State — geen vragen van handelsrecht op te lossen. De vraag of een wissel terecht of ten onrechte geprotesteerd werd valt inderdaad buiten de applicatiebevoegdheid van de ontvanger. Het is aan de handelsrechter vast te stellen of een wissel terecht of ten onrechte geprotesteerd werd. Is een beroep tot nietigverklaring van de opneming van een protest op de tabel bij de Raad van State aanhangig gemaakt en wordt ondertussen een vonnis door de handelsrechter gewezen nopens de vraag of de wissel terecht of ten onrechte geprotesteerd werd, dan zal de Raad van State ongetwijfeld rekening houden met deze uitspraak

om te oordelen over de rechtmatigheid van de publiciteit.

De patrimoniale benadeling die uit een onrechtmatige bekendmaking van een protest voortspuit zal dienen goedge maakt te worden door de persoon — de ontvanger eigener kwaliteit, de Staat wiens orgaan de ontvanger is, de protestant — wien de oorspronkelijke onrechtmatigheid moet toegerekend worden (13). »

NOTEN : (1) Zie ook Genin, *Commentaire du code des droits d'enregistrement*, 1950, n° 2123 en 2124.

(2) Wat de eventuele aansprakelijkheid van derden niet uitsluit in het — uitzonderlijk geval — dat de niet-betaling ten onrechte geregistreerd en publiek gemaakt werd. Zie : Fontaine, « De la lettre de change et du billet à ordre », n° 967 ; *Rép. prat. V° Traite* n° 667 ; Fredericq, *Traité X*, blz. 445.

(3) Zie : *Novelles, Droit commercial*, t. II, de bijdrage van de heer J. Fontaine, « De la lettre de change et du billet à ordre », n° 964 vlg. ; *Répertoire pratique V° Traite* n° 680 sq. ; een noot van R. Philips in de J.T. 1950, blz. 40 ; en bijzonder grondig Fredericq, *Traité*, t. X, blz. 443 sq.

(4) Er is, in verband met de publicatie der protesten nog geen arrest door het Hof van Cassatie gevelde. De stelling van het H.V. terzake is echter voldoende gekend, zie o.m. H.V. 19-12-1935, Pas. 36/94 en H.V. 8-12-32, Pas. 33/44.

Zie ook het vrij recente arrest in verband met de Dienst van het sequester : Gent 25-4-55, R.W. 55-56/592.

(5) Zie : Fontaine, o.c., n° 964 ; *Rép. prat. V° Traite* n° 667 ; Fredericq, *Traité X*, blz. 445 sq.

(6) cfr. Brussel kortgeding 7-12-49, Pas. 49, III, 113 met nota en J.T. 50/39 met noot van Philips ; zo ook Brussel, kortgeding 2-6-55, J.T. 55/605.

(7) Over het nieuw suspensief karakter van het annulatieberoep, zie RS/4, Lauwers 7-5-52, n° 1540 ; RS/4, Johannes 22-3-54, n° 3253 en RS/3, Hoffelt, 18-6-54, n° 3502. Uitzonderlijk heeft het annulatieberoep wel een suspensief effect krachtens artikel 5 van de wet van 24 juli 1952 op de burgerlijke weerstanders. Zie in dit verband RS/4, Precz 24-1-53, n° 4020.

(8) De toestand is anders in Frankrijk : de annulatierechter kan daar, op verzoek van de aanlegger, onder zekere voorwaarden de uitvoering van een beslissing opschorten. Zie het decreet van 31-7-45 (Sirey, blz. 1938), art. 48 dat bevoegdheid de uitvoering op te schorten toekent aan de Conseil d'Etat. De regel is uitgebreid tot de nieuwe administratieve rechtbanken door het decreet van 30-9-53, art. 9 (Sirey, blz. 1437 met commentaar van de Font-Reaulx, blz. 1445), gepreciseerd door het decreet van 28-11-53, art. 22 en 23 (Sirey 54/1503).

(9) B. v. Gent 18-3-1905, Rev. adm. 329 en Vauthier 1950, blz. 664 noot 2 ; Gent 8-11-20, Rev. adm. 21/510 ; Luik 29 4-20, Rev. adm. 21/50. Zie ook Bourquin, *La protection des droits industriels*, 1912, n° 44 sq.

(10) cfr. *Traité X*, blz. 443 sq.

(11) Het buiten beschouwing laten van de mogelijkheid van een annulatieberoep bij de Raad van State, is ongetwijfeld een element dat de rechters in kortgeding ertoe aangezet heeft de door hen gevolgde oplossing te aanvaarden, oplossing waarvan de zwakte in het oog springt — wanneer men althans de scheiding der machten aanvaardt.

(12) De Raad van State, wanneer hij zich dient uit te spreken over de vraag of de gewone rechter al dan niet bevoegd is een beslissing te verlenen wier uitwerking dezelfde is als een annulatiearrest — m.a.w. wanneer de Raad van State uitspraak doet over de

respectievelijke bevoegdheid van de gewone rechter en van de annulatierechter, is niet gebonden door de uitspraken van de gewone rechter. Hij kan een bepaalde jurisprudentie van de gewone rechtbanken verwerpen. Het Hof van cassatie doet uiteindelijk uitspraak. De jurisprudentie van de twee ordonnaties van de rechter in kortgeding zou hier dus wel kritisch kunnen onderzocht worden. Het is echter nutteloos vermits — zoals verder zal aangetoond worden — wat ook de waarde van deze jurisprudentie moge zijn, zij zonder invloed blijft op de bevoegdheid van de Raad van State.

(13) Herinneren wij eraan dat de persoonlijke aansprakelijkheid van de ambtenaar een grove fout veronderstelt (zie Cambier, Responsabilité, blz. 245 sq., en ook blz. 252 sq.). Een fout bij het oplossen van een moeilijk rechtsprobleem, wanneer bovendien nog een van hoger hand gegeven instructie het maken van die fout oplegt, schijnt moeilijk als een grove fout in de zin van artikel 1382 beschouwd te kunnen worden.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

10e Kamer. — 8 juli 1957.

Voorzitter : M. Pecher.
Raadsheren : M.M. Michielssens en Rey.
Substituut Procureur-generaal : M. Colens.
Advocaten : Mrs Dierxsens en
J. Mertens de Wilmars.

1. Procesrecht. — « Electa una via ».

2. Arbeidsongeval. — Gemeente werkgeefster en eigen verzekeraar-wet. — Verhaal op de verantwoordelijke derde.

1. *De rechtspraak « electa una via » belet gezinszins, dat vorderingen, die steunen op één zelfde oorzaak, doch met een verschillend voorwerp, achtereenvolgens voor verscheidene rechtscolleges worden gebracht.*

2. *Wanneer een gemeente ten gevolge van een aan een haar werklieden overkomen arbeidsongeval verplicht is enerzijds aan het slachtoffer de door de arbeidsongevallenwet voorziene vergoedingen uit te keren en anderzijds het volle loon op basis van het gemeentelijk reglement te betalen, is aan die samenlopende verplichtingen respectievelijk voldaan door de uitkering van die vergoedingen en door de betaling van het verschil tussen die vergoedingen en het volle loon.*

De nakoming van deze verplichtingen berooft de gemeente niet van het recht om bij toepassing van art. 19 van de arbeidsongevallenwet terugbetaling van de vergoeding te vorderen van de derde, die verantwoordelijk is voor het ongeval.

N.V. Neptunus t/Stad Antwerpen.

Gezien, in regelmatige vorm overgelegd, het vonnis dd. 1 maart 1955 door de Rechtbank van eerste aanleg zetelende te Antwerpen gewezen en op 23 april 1955 betekend ;

Overwegende dat de eis, door huidige geïntimeerde voor de Vrederechter van het vierde kanton Antwerpen ingeleid, ertoe strekte terugbetaling te bekomen van de vier vijfden van een jaarlijkse vergoeding 4.000 fr. groot, welke zij, op voet van de samengeschakelde wetten op de arbeidsongevallen-vergoedingen, aan haar

werknemer, zekere Jozef Goossens, voor de eerste maal kwam uit te keren ;

Dat de vrederechter zich onbevoegd verklaarde om van die eis te kunnen oordelen en reden dat het gevorderde bedrag deel uitmaakte van een aanzienlijker vordering die ook betwist was ;

Dat de Rechtbank van eerste aanleg, op beroep van de stad Antwerpen, dit vonnis bevestigde en, op grond van het derde lid van artikel 473 Wetboek Burgerlijke Rechtspleging (wet van 15 maart 1932 artikel 13) uitspraak doende over de zaak, huidige appellante N.V. Neptunus, tot het gevraagde bedrag veroordeelde ;

Overwegende dat de ontvankelijkheid van het vóór het hof ingestelde beroep niet betwist wordt en hetzelfde trouwens naar aanleg, vorm en tijd, regelmatig blijkt ;

Overwegende dat het Hof zich aansluit bij de zeer nauwkeurig gemotiveerde beweegredenen van het bestreden vonnis, waartegen door appellante geen doeltreffende rechtsmiddelen of weerleggingen in beroep worden ingebracht ;

Overwegende inderdaad dat appellante in de motieven van haar zittingsbesluiten bekend dat terecht de Rechtbank van eerste aanleg het vonnis van de Vrederechter heeft bevestigd waar deze zich onbevoegd verklaarde en zich steunende op artikel 473 Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging ten gronde heeft beslist ; dat zij nochtans zonder reden, en waarschijnlijk bij missing, concludeert : « het vonnis a quo te niet te doen in zoverre het uitspraak deed in eerste aanleg in toepassing van artikel 473 Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging. »

Overwegende dat appellante ten onrechte voorhoudt dat geïntimeerde haar rechten heeft uitgeput in het strafproces waar zij zich burgerlijke partij heeft aangesteld en na de definitieve correctionele uitspraak zonder enig voorbehoud voor de toekomst een kwijtschrift voor slot van rekening ondertekend heeft ;

Dat de eerste rechter dit middel op afdoende wijze heeft afgewezen met de juiste overweging dat geïntimeerde op dat tijdstip haar eis beperkte tot hetgeen zij wettelijk mocht opvorderen en dat het onderschrijven van een voorbehouden kwijting slechts kon dragen op hetgeen in betwisting was en kon zijn vóór de correctionele rechtbank.

Overwegende dat de rechtspreuk « electa una via » die niet van openbare orde is, en in limine litis en voor elke verdediging ten gronde hoeft te worden gesteld, noch voor de vrederechter, noch voor de rechtbank van eerste aanleg gesteld werd ;

Dat overigens deze rechtspreuk geenszins belet dat vorderingen steunende op een zelfde oorzaak maar met een verschillend voorwerp — wat het geval is ter zake — achtereenvolgens voor verscheidene rechtscolleges worden gebracht ; dat de strafrechtsmacht onbevoegd was om over de nieuwe vorderingen te beslissen (cassatie 1 juli 1942 Pas. 1942.1.161- ; 27 mei 1943 Pas. 194- 31.207 met nota 27 september 1943 Pas. 1943 1.354) dat hieruit volgt dat appellante ten onrechte de niet ontvankelijkheid van de ingestelde vordering opwerpt ;

Overwegende dat deze vordering ook gegrond is ;

Dat geïntimeerde, werkgeefster, van het slachtoffer Goossens, en die als eigen verzekeraar-wet optreedt, gesubrogeerd is in al de rechten die het slachtoffer tegen de verantwoordelijke derde mag uitoefenen wat de materiële schade betreft ;

Dat appellante tevergeefs doet gelden dat een blijvende invaliditeit van 10 t.h. geen rechtstreekse weerslag zou hebben op de activiteit en de wedde van het slachtoffer en dat de schade spruitende uit deze onbe-

kwaamheid door haar reeds vergoed werd « voor morele schade, pijn en smarten » en vermengde materiële en morele schade wegens blijvende invaliditeit van 10 t.h.

Overwegende inderdaad dat, zelfs indien zulke invaliditeit zonder weerslag op de wedde van het slachtoffer blijft, zij niettemin een zekere actuele en materiële schade kan uitmaken (cassatie 12 januari 1953 Pas. 1953-I-319 en 15 maart 1954 Pas. 1954-I-625) ;

Dat er in het vonnis van de correctionele rechtbank geen sprake is van vermengde materiële en morele schade ; dat uit de ondubbelzinnige beschouwingen en bewoordingen zelf van dit vonnis, dat aldus voor geen interpretatie vatbaar is, blijkt dat het bedrag van 75.000 fr. uit hoofde van louter zedelijke schade toegekend werd en derhalve niets gemeen heeft met de door de wet op de arbeidsongevallen voorziene forfaitaire vergoeding.

Overwegende dat, ten slotte, appellante beweert dat de stad Antwerpen persoonlijk geen schade ondergaat uit het ongeval daar bij combinatie van de wet op de arbeidsongevallen met het statuut van het stadspersoneel zij aan Goossens zijn volledig loon uitbetaalt als wanneer hij hetzelfde werk als voorheen vervult ;

Dat dit middel niet opgaat ; dat inderdaad de samenlopende verplichtingen om aan het slachtoffer enerzijds de vergoedingen voorzien door de wet op de arbeidsongevallen en anderzijds het volle loon te betalen op basis van het gemeentelijk reglement respectievelijk vervuld zijn door de uitkering van die vergoedingen en door de betaling van het verschil tussen die vergoedingen en het volle loon ; dat het vervullen van deze verplichtingen door een gemeente haar niet berooft van het recht om bij toepassing van artikel 19 van de wet op de arbeidsongevallen, terugbetaling van de vergoeding te vorderen van de verantwoordelijke dader van het ongeval of dezes aangestelde (cassatie 11 mei 1953 Pas. 1953-I-700) ;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935.

Gehoord in openbare zitting de Heer Advocaat Generaal Baron Van den Branden de Reeth in zijn eensluidend advies ;

Alle andere of strijdige besluiten verwerpende ;

Ontvangt het beroep ;

Verklaart het ongegrond.

Dienvolgens, bevestigt het bestreden vonnis ; verwijst appellante in de kosten van beroep.

HOF VAN BEROEP TE GENT

6e kamer. — 12 december 1956.

Voorzitter : M. Van Mallegheem.

Raadsheren : M.M. Noest en Buysse.

Advocaat-generaal : M. Ely.

Advocaat : Mr Van Belle.

Overspel. — Door de beledigde echtgenoot ingediende klacht, terwijl hij krachtens de artt. 1 en 7 van de wet van 9 april 1930 was geïnterneerd. — Ontvankelijkheid van de klacht.

De beledigde echtgenoot, die klacht indient wegens overspel, moet in staat zijn zich rekenschap te geven van de draagwijdte van deze daad; zo hij uit oorzaak van krankzinnigheid niet in staat is zijn

wil te uiten, mag aan zijn klacht geen gevolg gegeven worden.

Inzake strafvervolgning op grond van overspel wordt dus enkel vereist, dat de klager volkomen bewust is van de betekenis van de door hem ingediende klacht en in deze geestesgesteldheid verder volhardt; de procedure, ofschoon door de klagende echtgenoot in beweging gebracht, wordt immers uitsluitend door het O.M. doorgezet.

Het is anders in een burgerlijk geding tot echtscheiding, waar van het begin tot het einde de gehele procedure door de echtgenoten zelf gevoerd wordt; om die reden moeten beide partijen gedurende heel de loop van het geding niet alleen gezond van geest zijn doch ook in staat in volle vrijheid en met kennis van zaken de verdediging hunner rechten en belangen te doen gelden. Zoniet behoort de procedure te worden geschorst, zoals door het Hof bij arrest van 29 juni 1955 in het proces tot echtscheiding tussen dezelfde partijen is beslist (zie R.W. 1955/1956, 844).

Het feit, dat de beledigde echtgenoot krachtens d's artt. 1 en 7 van de wet van 9 april 1930 op het ogenblik van de klacht was geïnterneerd, bewijst geenszins dat hij zich in een zodanige staat van krankzinnigheid of zwakzinnigheid bevond, dat hij geen besef had van de betekenis van zijn klacht en van de daaruit voortspruitende vervolgingen.

De tegen hem getroffen interneringsmaatregelen volstaan op zichzelf niet om aan te nemen, dat hij metterdaad als krankzinnig dient te worden beschouwd.

O.M. t/C. en V.

Overwegende dat beide verdachten alsmede het Openbaar Ministerie tijdig en regelmatig beroep hebben ingesteld ;

Nopens de ontvankelijkheid van de klacht :

Overwegende dat de verdachten vóór het Hof het middel van niet-ontvankelijkheid volhouden, dat zij in eerste aanleg hadden opgeworpen op grond van de internering van de klager bij toepassing van artikel 1 en 7 der wet van 9 april 1930 ;

Overwegende dat de beledigde echtgenoot, die klacht doet wegens overspel, in staat moet zijn zich rekenschap te geven van de draagwijdte van de aldus gestelde daad ; dat, zo hij uit oorzaak van krankzinnigheid niet bij machte is zijn wil te uiten, geen gevolg aan zijn klacht mag worden gegeven (Schuind, Dr. Crim. I, 2de dr., bl. 207 ; Nypels & Servais, Code Pénal II, bl. 572 ; Goedseels, Code Pénal II, 2de dr., n° 2312) ;

Overwegende dat in zake strafvervolgning uit hoofde van overspel dus enkel vereist wordt dat de klager volkomen bewust weze van de door hem neergelegde klacht en in deze geestesgesteldheid verder zou volhard ; dat immers de procedure, ofschoon door de echtgenoot in beweging gebracht, toch uitsluitend door het Openbaar Ministerie doorgedreven wordt ;

Overwegende dat het anders gelegen is in een burgerlijk proces tot echtscheiding, waar van het begin tot het einde de ganse procedure door de echtgenoten zelf gevoerd wordt ; dat om die reden beide partijen, in de hele loop van het geding, niet alleen gezond van geest moeten zijn, maar ook in staat moeten zijn in volle vrijheid en met kennis van zaken de verdediging hunner rechten en belangen te doen gelden (De Page, I, 2de dr., n°s 877 en 882 ; Kluyskens, Personen en Familierecht, 2de dr., n° 439) ; dat zoniet de rechtspleging behoort te worden geschorst, zoals het door het

Hof, bij arrest van de 2de Kamer d.d. 29 juni 1955, in het proces tot echtscheiding tussen de echtgenoten Browaeys-Casier gedaan werd ;

Overwegende nu dat het hier geenszins bewezen wordt dat de klager zich in een zulkdanige staat van krankzinnigheid of zwakzinnigheid bevindt dat hij geen besef heeft van zijn klacht en van de daaruit spruitende vervolgingen ; dat integendeel het verhoor, dat op 27 oktober 1955 door de Rijkswacht te Merksplas afgenomen werd duidelijk aantoonde dat de klager alsdan zeer goed wist wat hij deed en wat hij verlangde ;

Overwegende dat de interneringsmaatregelen tegen hem getroffen, waarvan de laatste reeds dagtekent van 11 maart op zich zelf niet volstaan om te betogen dat hij metterdaad als krankzinnig en onmondig dient beschouwd ;

Overwegende derhalve dat de eerste rechter oordeelkundig beslist heeft dat de klacht van Browaeys van waarde en mitsdien ontvankelijk is ;

Nopens de plichtigheid van de verdachten :

Overwegende dat de eerste rechter terecht heeft aangenomen dat beide verdachten zich schuldig hebben gemaakt aan de betichtingen, die hun respectievelijk ten laste wordt gelegd ; dat zij trouwens hun schuld nooit hebben afgestreden ;

Overwegende dat de hun opgelegde straf rechtmatig voorkomt en dient behouden ;

.....

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e Kamer. — 22 maart 1957.

Voorzitter : Mr De Preter.

Rechters : M.M. Bossijns en Ceulemans.

Advocaten : Mrs Brouns en L. De Raedemaeker.

Scheidsrechterlijk beding. — Uit huurovereenkomsten voortspuitende geschillen. — Niet strijdig met de wet op de bevoegdheid. — Stilziggend voorbehoud wat betreft de geschillen, die krachtens een wettelijk van openbare orde aan de vrederechter dienen te worden onderworpen. — Onderscheid tussen scheidsrechterlijk beding en scheidsrechterlijk contract. — Zeer ruim opgevat beding met aanwijzing van de persoon van de scheidsrechter. — Desondanks noodzakelijkheid van het opmaken van een scheidsrechterlijk contract, zo haast het geschil ontstaan is.

Alhoewel de wet op de bevoegdheid de uit huurovereenkomsten voortspuitende geschillen onderwerpt aan de jurisdictie van de vrederechters, belet zulks niet dat in een huurovereenkomst een scheidsrechterlijk beding mag ingelast worden, waardoor bedoelde geschillen aan het oordeel van een « minnelijke schikker » onderworpen worden. Zulk beding dient evenwel te worden verstaan met het stilziggend voorbehoud, dat de geschillen, die « niet-tegenstaande elke strijdige overeenkomst » voor de vrederechter dienen te worden gebracht, buiten de toepassing van het beding moeten geweerd blijven. Het beding blijft in elk geval van kracht voor geschillen betreffende huurschade.

Al werd in het beding de bevoegdheid van de scheidsrechter nog zo ruim omschreven en al werd zijn identiteit van eerst af bepaald, toch ontslaat dit de partijen niet van de noodzaak bovendien ook

nog een scheidsrechterlijk contract op te maken, zo haast een bepaald geschil is ontstaan. Dit is niet alleen nodig ten einde de scheidsrechter te belasten met een welomschreven opdracht, maar ook om de datum te bepalen waarop zijn taak een aanvang neemt. Een eenzijdige aanstelling door een van de partijen volstaat hiertoe niet.

D. t/ S.

Aangezien de vordering steunt op art. 1028 W.B.R. en strekt tot de nietigverklaring, na gedaan verzet, van de uitvoerbaar verklaarde scheidsrechterlijke beslissing, opgesteld door dhr G. M., architect, in dato 7 november 1953, en dienvolgens tot stopzetting van de uitvoering ervan, en veroordeling van verweerder tot de kosten;

Aangezien eisers een hele reeks redenen van nietigheid inroepen, waarop het past slechts bondig te antwoorden vermits zij alle falen hetzij in feite hetzij in rechte, behalve één, waarbij dan ook uitvoeriger dient stilgestaan;

Aangezien partijen op 16 augustus 1950 een huurovereenkomst aangingen, waarin een scheidsrechterlijk beding was voorzien; dat deze overeenkomst reeds na korte tijd aanleiding gaf tot allerhande betwistingen, die in 1953 leidden tot opzeg en tot scheidsrechterlijk onderzoek;

Aangezien eisers niet bewijzen dat zij deze overeenkomst aangingen onder zedelijke dwang; dat zij inderdaad het ontwerp van de fel uitgepluisde huurovereenkomst in mededeling ontvingen en niet gehouden waren deze te aanvaarden, wat ze nochtans onmiddellijk deden; dat de woningschaarste, waarop zij zinspelen, op dit moment reeds derwijze verminderd was dat men het Parlement reeds een maand tevoren gevat had met het wetsontwerp ter versoepeling van de beschermende uitzonderingsbepalingen ter zake huishuur, waaruit de wet van 20 december 1950 ontstond;

Aangezien terloops dient opgemerkt dat eisers verwaarloosden een zeer nauwkeurige staat van bevinding op te stellen; wat nochtans de normale tegenhanger had moeten zijn van een aldus gelibelleerde huurovereenkomst;

Aangezien eisers volstrekt ten onrechte beweren dat het scheidsrechterlijk beding, voorkomend onder art. 16 van de huurovereenkomst, geen betrekking zou hebben op geschillen tussen de verhuurder en de hoofdhuurders, vermits de bewoordingen van deze clausule duidelijk uitwijzen dat « alle geschillen ontstaan met de huurders, onderhuurders of rechthebbenden, aangaande de uitvoering van de huurverbindingen, zullen beslecht worden door de heer Willem, welke in hoedanigheid van minnelijke schikker door partijen van heden af uitdrukkelijk aanvaard wordt;

Dat het dus geenszins twijfelachtig is dat de partijen (van de huurovereenkomst t. t. z. dezelfde partijen als in huidig geding) alle uit deze overeenkomst voortspuitende betwistingen verklaarden te onttrekken aan de gewone rechtbanken;

Dat de geldigheid van zulk beding in België steeds aanvaard is geweest;

Aangezien, in strijd nogmaals met de bewering van eisers, zulk beding niet strijdig is met de bepaling van onze wet op de bevoegdheid; dat deze laatste weliswaar de bevoegdheid ratione materiae van de verschillende rechtbanken delimiteert op een wijze die inderdaad grotendeels van openbare orde is, maar dit geenszins betekent dat men aan de tussenkomst van de gewone rechtbanken niet zou mogen verzaken om de voorkur te geven aan arbitrage; dat, zoniet de

artikelen 1003 en volgende W. B. R. dode letter zouden worden;

Dat de gevallen, waarin arbitrage niet toegelaten en het beroep op de rechtbanken bijgevolg verplichtend is, bepaald worden enerzijds door art. 1004 W. B. R. en anderzijds, in verband met huurgeschillen, door art. 12 van K. B. van 5 september 1955, vermits dit artikel bepaalt dat alle krachtens deze wet ingestelde eisen, niettegenstaande strijdige overeenkomst, voor de vrederechter dienen gebracht;

Dat het scheidsrechterlijk beding in kwestie dan ook mits dit stilzwijgend voorbehoud dient verstaan en toegepast, maar dat dit ter zake zonder belang is, vermits de betwistingen omtrent huurschade volgens het gemeen huurrecht beslecht worden;

Aangezien evenmin kan gezegd worden dat de opdracht van de scheidsrechter de perken van het scheidsrechterlijk beding te buiten ging, vermits dit laatste werkelijk op de allerbreedste wijze opgevat werd;

Dat er verder geen bezwaar bestaat tegen verzaaking aan termijnen en pleegvormen, behalve wat betreft deze die van openbare orde zouden zijn, hetgeen vanzelfsprekend stilzwijgend onderverstaan is; dat de termijnen, wat betreft plaatsbezoek en voorafgaandelijk samenkomen van zo geringe betekenis zijn dat het wetboek er zelfs niet van spreekt; dat eisers tenslotte niet bewijzen dat men hen niet heeft willen « horen »;

Aangezien de enige interessante grief welke eisers tegen de gevolgde rechtspleging aanvoeren hierin bestaat « dat verweerder de zending van de scheidsrechter op eenzijdige wijze bepaalde »;

Dat het inderdaad vaststaat dat het door verweerder opgesteld ontwerp van zending van de scheidsrechter nooit door eisers ondertekend werd; dat deze laatsten van de eerste samenkomen af verklaarden te verschijnen onder alle voorbehoud, zodat het aan verweerder behoort te bewijzen dat er minstens een mondelinge scheidsrechterlijke overeenkomst of scheidsverdrag tot stand zou gekomen zijn;

Dat de vraag meer precies hierop neerkomt te weten of verweerder, gezien de houding door eisers aangenomen, niet verplicht was zich tot de bevoegde rechtbank te wenden ten einde eisers te horen verwijzen tot ondertekening van het scheidsverdrag, en, bij gebreke daaraan, te horen zeggen dat het vonnis als bekrachtiging van dit verdrag zou gelden, ofwel eisers te dagvaarden in schadevergoeding mits vervolging van het proces voor de gewone rechtbank (vgl. o. m. Van Bauwel, Handboek van het burgerlijk procesrecht (dl II, nr. 799; Bernard, L'Arbitrage volontaire en droit privé, nr 12, Verbr. 20 november 1953, Pas. 1954, I, 220);

Aangezien huidige twistvraag niet zo eenvoudig is vermits zij betrekking heeft op het onderscheid tussen het scheidsrechterlijk beding en het scheidsrechterlijk contract, en op de al of niet noodzakelijkheid van dit laatste;

Aangezien men zich inderdaad kan afvragen of, gezien de speciale redaktie van art. 16 van de huurovereenkomst, waarin de scheidsrechterlijke tussenkomst in principe aanvaard wordt voor « alle » geschillen uit de overeenkomst voortvloeiend, waarin de scheidsrechter reeds met naam genoemd wordt, de duur van zijn mandaat bepaald en de rechtspleging reeds geregeld wordt, wel een scheidsrechterlijk beding is of reeds een scheidsrechterlijk contract, vermits de uiteindelijke zending van de scheidsrechter in elk geval minder ruim zal zijn dan de zeer algemene opdracht waarvoor hij, van stonden af, bevoegd werd verklaard;

Dat de klassieke rechtsleer en rechtspraak echter met reden het volgend onderscheid maken tussen het scheidsrechterlijk beding en het scheidsrechterlijk contract: dat het beding een overeenkomst is waardoor partijen zich verbinden aan de jurisdictie van de scheidsrechters te onderwerpen de eventuele moeilijkheden die (in de toekomst) kunnen ontstaan uit de uitvoering; dat zulk beding derhalve gelijk staat met de belofte een scheidsrechterlijk contract aan te gaan ten gepasten tijde;

Dat het scheidsrechterlijk contract integendeel de akte is die de scheidsrechter vat betreffende een bestaande en aktuele betwisting, m. a. w. het is de daad die het scheidsrecht schept en het zijn rechtsmacht toekent, dewelke begrensd wordt tot de omschrijving der gerezen betwisting, die aldus de grens voor gebeurlijke machtsoverschrijding bepaalt, en die tevens de termijn doet aanvangen binnen dewelke de scheidsrechter zijn taak moet voleindigen; (Vgl. nopens dit onderscheid; Rép. prat. verbo arbitrage, nrs 122, 123, 125; Pand. belg. verbo compromis, nrs 2, 5 en 10; Van Lennep, Handleiding voor het scheidsrecht, blz. 50 en de aangehaalde rechtspraak);

Aangezien tot 1936 dan ook algemeen aangenomen werd dat pas na het oprijzen van het geschil kan en moet overgegaan worden tot het afsluiten van een scheidsrechterlijke overeenkomst;

Dat deze eenparig aanvaarde zienswijze alleen in twijfel getrokken wordt door Bernard (op cit. nr. 151) steunend op een arrest van Verbreking d.d. 17 december 1936, Pas. I., 457, waardoor als wettig en geldig zou aanvaard zijn een scheidsrechterlijk beding met betrekking tot een toekomstige en gebeurlijke betwisting en met dien verstande dat onmiddellijk en zonder nieuw contract beroep mocht gedaan worden op de scheidsrechter;

Aangezien bedoelde auteur dit arrest vermoedelijk verkeerd interpreteert en dat hij zelf de zwakheid van zijn stelling aanvoelt door te wijzen op de moeilijkheid die alsdan ontstaat om de aanvangsdatum van de zending te bepalen, zodat partijen zich toch minstens betreffende dit punt zullen moeten accoord stellen;

Aangezien inderdaad zelfs de meest recente rechtspraak van het Hof van Verbreking en van de Hoven en rechtbanken het grootste belang blijft hechten aan de contractuele bepaling van die datum, die noch aan het toeval, noch aan het goeddunken van de scheidsrechters mag overgelaten worden (zie Verbreking, 2 juli 1948, Pas. 1948, I, 420, vlg. ook art. 1007 W. B. R.; verder Brussel 13-4-1940, Pas. 1947, III, 19);

Dat het ook opvalt dat Van Lennep, wiens werk verscheen in 1946 (dus lang na dit van Bernard), zich aan de klassieke leer houdt wat betreft het onderscheid tussen het scheidsrechterlijk beding en het scheidsrechterlijk contract, en de onmisbaarheid van dit laatste; dat de rechtbank dan ook de klassieke zienswijze bijtreedt;

Aangezien nu ter zake wel een ontwerp van contract opgesteld werd maar dat het niet de onmisbare handtekeningen van al de partijen draagt (vgl. Rép. prat. loc. cit nrs. 95-96); dat dit dan ook volstrekt nietig is zelfs indien partijen voor de scheidsrechter verschenen (id. nr. 97); dat de overeenkomst ook mondeling kan gesloten worden, maar dat haar bestaan alsdan door beide partijen moet « erkend » worden, wat niet het geval is, of stilzwijgend moet erkend zijn door de vrijwillige verschijning voor de scheidsrechter, maar dat een verschijning « onder voorbehoud » hiertoe natuurlijk niet volstaat; (vgl. nogmaals Rép. prat. nr. 99);

Aangezien het ontbreken van het scheidsrechterlijk contract ter zake zo opvallend is dat de scheidsrechter zijn beslissing aanvat met de woorden « Wij... aangesteld door de heer S. », en dat hij verder alleen verwijst naar de huurovereenkomst van 6 augustus 1950, terwijl hij integendeel had moeten verwijzen naar een bilateraal aanstellingscontract, quod non;

Aangezien de gevolgde eenzijdige rechtsp'eging derhalve krachtens art. 1028, 2° W. B. R. onregelmatig en nietig is, en insgelijks de daaruit voortgesproten scheidsrechterlijke beslissing;

Aangezien de door verweerder gevormde tegeneis dan ook ongegrond is;

Om deze redenen,

De Rechtbank, na erover beraadslaagd te hebben, Alle andere of verdere besluiten verwerpende, Rechtdoende op tegenspraak, Verklaart de hoofdeis ontvankelijk en in volgende mate gegrond;

Verklaart nietig de scheidsrechterlijke beslissing opgesteld door dhr G. M., architect, in datum van 7 november 1953, uitvoerbaar verklaard bij bevel van dhr Voorzitter dezer Rechtbank in datum van 3 december 1953; legt dienvolgens verweerder verbod op verder over te gaan tot de uitvoering van voormelde scheidsrechterlijke beslissing;

Veroordeelt verweerder tot de kosten zowel deze veroorzaakt door de vernietigde scheidsrechterlijke beslissing en het bevelschrift van uitvoerbaarverklaring en de uitvoering, als deze van onderhavige vordering;

Verklaart de tegeneis ontvankelijk doch ongegrond; Wijst aanlegger op tegeneis ervan af met veroordeling tot de kosten.

**BURGERLIJKE RECHTBANK
TE BRUSSEL**

12e kamer. — 13 maart 1957.

Alleen rechtsprekend rechter : M. Vrooman.
O.M. : M. Peereboom.
Advocaten : Mrs Van den Berghe en Hendrickx.

Arbeidsongeval. — Arbeider op weg naar een geneesheer voor consultatie.

De arbeider wiens gezondheidstoestand zorgen eist en die van de verpleegster, de dokter of een diensthoofd van zijn fabriek het bevel krijgt naar een specialist te gaan, blijft de arbeidsovereenkomst uitvoeren, wanneer hij naar de consultatie van de aangewezen specialist gaat; de wettelijke vergoedingen zijn hem verschuldigd, indien hij onderweg het slachtoffer wordt van een ongeval.

Talboom t/Gemeenschappelijke Verzekeringskas
Patroonkas voor handel en nijverheid.

Overwegende dat het beroep binnen de wettelijke termijn en in behoorlijke vorm ingesteld werd en dat zijn ontvankelijkheid trouwens niet betwist wordt ;

Overwegende dat de eerste Rechter beslist heeft dat appellant niet bewezen heeft dat de schade waarvan hij de vergoeding vraagt, het gevolg is van een werkongeval ;

Overwegende dat de volgende feiten niet betwist worden :

- 1) op 17 februari 1956, liepen de werkuren van appellant bij zijn werkgever de firma Sambre-Escaut te Hemiksem van 14 tot 22 uur ;
 - 2) rond 17 uur werd appellant aan het oog gekwetst ; hij werd onmiddellijk verzorgd door de verpleegster van de firma en daarna ambtshalve naar Dr. Van den Briel, oogarts, wonende Amerikalei 43, te Antwerpen, gestuurd ;
 - 3) rond 18 uur, nam appellant de autobus naar Antwerpen en bij het afstappen aan het Schoonselhof, viel hij en liep also een nieuwe verwonding op aan de linker schouder, maar begaf zich toch bij de oogarts;
- Overwegende dat de eis van appellant ertoe strekt de vergoeding der schade bij het tweede ongeval opgelopen, op grond van de wet van 24 december 1903, te bekomen maar dat de eerste Rechter gezegd heeft dat het arbeidscontract, luidens art. 28 bis der wet van 10 Maart 1900 op de arbeidsovereenkomst, gewijzigd door de wet van 4 maart 1954, geschorst werd op 17 februari 1956 vanaf 17 uur en dat appellant zich, op het ogenblik van het tweede ongeval, niet meer onder het gezag, de leiding en het toezicht van zijn werkgever bevond ;

Overwegende dat de arbeider wiens gezondheidstoestand zorgen eist, en die van de verpleegster, de dokter of een diensthoofd van zijn fabriek het bevel krijgt naar een specialist te gaan, het arbeidscontract blijft uitvoeren wanneer hij naar de consultatie van de aangeduide specialist gaat en dat de wettelijke vergoedingen hem verschuldigd zijn, indien hij onderweg het slachtoffer van een ongeval is.

Overwegende dat het tweede ongeval door appellant opgelopen op 17 februari 1956 dus ook een werkongeval is dat in de loop en door het feit van de uitvoering van het arbeidscontract overkomen is en niet op weg naar of van het werk ;

Overwegende dat artikel 28 der wet van 10 maart 1900 ten onrechte ingeroepen werd, daar het slechts tot doel heeft de arbeider te beschermen tegen het feit dat telkens er zich een ongeval zou voordoen, de werkgever willekeurig aan het contract een einde zou kunnen stellen ;

Overwegende dat de duur van de arbeidsongeschiktheid en het bedrag van het basisloon niet betwist worden ;

.....

**RECHTBANK VAN KOOPHANDEL
TE ST-NIKLAAS**

1e kamer — 23 oktober 1956.

Voorzitter : M. Dirix.
Rechters : M.M. Blauwaert en Maes.
Referendaris : M. Cloquet.
Advocaten : Mrs De Schrijver en De Decker.

Koop en verkoop. — Door de koper beweerde gebreken van geleverde waar. — Verplichtingen van de koper.

Wanneer de koper beweert, dat de hem door de verkoper geleverde waar bepaalde gebreken vertoont, kan de koper niet volstaan met te protesteren; hij behoort bovendien te handelen, zoals artikel 1648 B.W. het voorschrijft.

Hij dient het initiatief te nemen tot het instellen van een deskundig onderzoek, desnoods aan te vragen in kortgeding.

Die maatregel is des te meer spoedeisend, wan-

neer het waren betreft, die aan bederf onderhevig zijn.

Rooms t/Galle.

Overwegende dat de vordering tot de betaling strekt van 11.458 fr., als prijs van «cakes» en «roulaux» voor eiser aan verweerder geleverd op 27 juni en op 6 juli 1956;

Overwegende dat verweerder verklaart op 14 juli 1956 te hebben geprotesteerd tegen de defecte hoe-danigheid van de «cakes», waarvan de verpakking volgens hem vuil was en die zelfs vermuft waren;

Overwegende dat eiser betwist dat hij van verweerder enig protest zou ontvangen hebben, tenzij voor het eerst op 20 (of 30?) augustus 1956, d.i. circa 2 maand na de levering;

Overwegende dat indien de waar werkelijk de door verweerder beweerde gebreken vertoonde, het verweerder behoorde niet alleen te protesteren, doch bovendien te handelen zoals artikel 1648 van het Burgerlijk Wetboek het voorschrijft;

dat hij het initiatief diende te nemen van een deskundig onderzoek, aan te vragen desnoods in kortgeding;

dat die maatregel des te dringender was daar het waren betreft dewelke aan bederf onderhevig zijn en dat verweerder er reeds een deel van verkocht had;

Overwegende dat verweerder in gebreke is gebleven een expertise uit te lokken en dat dergelijke maatregel thans nutteloos zou voorkomen, waar het thans niet meer mogelijk is vast te stellen in welke toestand die vergangbare waren zich vóór vier maanden bevonden;

Overwegende dat verweerder in bovenstaande voorwaarden niet meer ontvankelijk is de degelijkheid van de waar te betwisten;

Overwegende dat uit de beschouwingen die voorafgaan de ongegrondheid spruit van de wedereis die tot de verbreking strekt van de overeenkomst en tot betaling van schadevergoeding aan verweerder;

Om deze redenen,

de Rechtbank, makende melding dat artikels 2 en 30 tot 42 van de wet van 15 juni 1935 nageleefd werden,

Verklaart de vordering ontvankelijk en gegrond, dienvolgens verwijst verweerder om aan eiser te betalen de som van *elf duizend vier honderd acht en vijftig frank* (11.458,00 fr.) met de gerechtelijke intresten;

Verklaart de wedereis ontvankelijk doch niet gegrond, dienvolgens wijst hem als dusdanig van de hand;

Verwijst eveneens verweerder in de kosten van het geding.

VLAAMSE JURISTEN,

Abonneert U op

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

BALIELEVEN

Plechtige openingszitting van de Vlaamse Conferentie bij de Balie te Antwerpen

De Vlaamse Conferentie bij de Balie te Antwerpen hield op zaterdag 19 oktober 1957 haar plechtige Openingszitting.

De Assisenzaal, was vóór het openingsuur reeds volgelopen en geen plaats bleef onbezet.

De opkomst van de advocaten en vooral van de jonge stagiaires was biezonder talrijk.

Het was half vier geworden, wanneer de Stafhouder van de Balie en de Voorzitter van de Conferentie, gevolgd door hun zeer talrijke eregasten, binnentraden.

Aan de Bestuurstafel namen, naast de Stafhouder en de Voorzitter plaats: dhr Marcoux, Eerste-Voorzitter van het Hof van Beroep te Brussel, dhr Walter Van Assche, Auditeur in de Raad van State, Afgevaardigde van de Auditeur-Generaal bij de Raad van State, dhr C. Van Hal, Voorzitter van de Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen, Mrs. W. Van Nieuwenburgh en Edgar Boonen, Ondervoorzitters, en Mr. Pieter Heurterre en Mr. Carlo Pichler, onderscheidenlijk Secretaris en Penningmeester van de Vlaamse Conferentie.

Onder de talrijke eregasten werden o.m. opgemerkt: de HH. Halemans, Paës, Liard en Sury, Raadsheren in het Hof van Beroep te Brussel, talrijke leden van de zetelende en de staande Magistratuur, dhr R. Goris, Voorzitter van de Rechtbank van Koophandel, zetelende te Antwerpen, dhr Beckers, Wn. Referendaris bij dezelfde Rechtbank, dhr Picavet, griffier van de Provincie Antwerpen, Mr. De Brouw, Deken van Orde der Advocaten bij de Hoge Raad der Nederlanden uit Den Haag, vergezeld door Mr. Mout van de Jonge Balie te Rotterdam, Mr. Herisse, Afgevaardigde van de Stafhouder van de Balie te Parijs, vergezeld door twee Secretarissen van de «Conférence du Stage», Mr. R. Janne, Voorzitter van het Verbond der Belgische Advocaten, de vertegenwoordigers van de Zusterconferenties, Mr. Jan Ronse, Voorzitter van de Vlaamse Conferentie bij de Balie bij het Hof van Beroep te Gent, Mr. A. Bayart, Vertegenwoordiger van het Vlaamse Pleitgenootschap te Brussel, Mr. L. Goffin, Vertegenwoordiger van de Conférence du Jeune Barreau te Brussel, Mr. Dehousse, Vertegenwoordiger van de «Conférence Libre du Jeune Barreau» uit Luik, en ten slotte Mr. Raymond Posenae, Voorzitter van de «Conférence du Jeune Barreau» te Antwerpen.

Bijna al de leden van de Tuchtraad van de Balie te Antwerpen waren aanwezig, alsmede verschillende Oud-Stafhouders, zoals Mrs. C. Van der Planken en Herman Van Der Donckt, en bijna al de Oud-Voorzitters van de Vlaamse Conferentie zelf.

Mr. W. Calewaert, Voorzitter van de Conferentie, verklaart de Plechtige Openingszitting voor geopend.

Hij neemt onmiddellijk het woord.

In de loop van de Openingsrede deelt de Voorzitter de uitslag mede van de Herman De Jong-Prijskamp.

— De eerste prijs werd behaald door Mr. Werner Lens,

— de tweede door Mr. Hein Albers,

— en de derde door Mr. Edward Matthyssens.

Zeër hartelijk en warm worden de winnaars toegejuicht.

Onze lezers vinden in ditzelfde nummer de volledige tekst van zijn aanspraak. Alleen behoort er te worden aan toegevoegd, dat Mr. Willy Calewaert, bij het uitspreken van deze redevoering, van een groot redenaars-talent liet blijken.

Geestdriftig werd hij dan ook door het zeer talrijk publiek toegejuicht.

Na het uitsterven van deze toejuichingen, rijst Mr. Andries Kinsbergen recht, om de openingsrede te houden. Hij spreekt over « Recht en Kernenergie ». De volledige tekst ervan wordt in het huidig nummer afgedrukt.

Mr. Andries Kinsbergen heeft bewezen een buitengewoon begaafd redenaar te zijn. Het valt dan ook niet te verwonderen dat zijn openingsrede zeer warm en uitbundig lang werd toegejuicht.

Overeenkomstig de traditie, maakt de Stafhouder de kritiek van de openingsrede. Ook de volledige tekst van de redevoering door de Stafhouder uitgesproken, vinden onze lezers in huidig nummer.

De uitzonderlijke welsprekendheid van de Stafhouder der Balie te Antwerpen is voldoende gekend. Gedurende bijna een vol uur hield hij de nochtans reeds vermoeide toehoorders onder de bekoring van zijn sierlijke taal en zijn medeslepend betoog. Biezonder indrukwekkend was de rouwhulde aan de overleden confraters gebracht. Sommige ervan waren biezonder aangrijpend en de toehoorders diep ontroerd. Het was dan ook geen wonder, dat na het uitspreken van de welkomgroet aan de pas toetredende stagiaires, de talrijke aanwezigen de Stafhouder van de Balie een ware ovatie brachten.

Door de Voorzitter van de Vlaamse Conferentie wordt de vergadering voor geheven verklaard; het was reeds 6 uur geslagen.

De openingszitting van 19 oktober 1957 is een van de beste geweest, die de Vlaamse Conferentie bij de Balie te Antwerpen tot hiertoe heeft gekend. De aanwezigen verheugden er zich over, dat de Vlaamse Conferentie haar openingszittingen niet alleen op een hoog peil behoudt, maar steeds in stijgende lijn, naar meer volmaaktheid van vorm en inhoud, naar meer verfijning en voornaamheid streeft.

Tussen de openingszitting en het banket van 's avonds, hield Mevrouw Willy Calewaert een prachtige ontvangst in de salons van het huis Sarteel, aan de Mechelsesteenweg.

* * *

Het banket had dit jaar plaats in het grote salon van het Hôtel de Londres. Over de honderd confraters van Antwerpen waren aanwezig en een twintigtal genodigden uit het buitenland en uit de Zusterconferenties.

Indien de gastronomie zich niet op hetzelfde hoge vlak wist te verheffen, als dat waarop de culturele uitingen van de Vlaamse Conferentie zich hadden bewegen, werd er in elk geval veel goed gemaakt door de schitterende tafelspeeches die zich gelukkig door hun bondigheid kenmerkten, en vooral door de opvoering van de Revue, die voor niemand te lang was.

Tussen de gerechten door, werd achtereenvolgens het woord gevoerd door de Voorzitter van de Vlaamse Conferentie, de Stafhouder van de Balie, Mr. De Brouw, Deken van de Balie bij de Hoge Raad der Nederlanden, Mr. Herisse, vertegenwoordiger van de Stafhouder van de Balie te Parijs, Mr. R. Janne, Voorzitter van het Verbond der Belgische Advocaten, Mr. Mout, namens de Nederlandse Jongeren, Mr. Coche, de Nederlandstalige Zustersconferenties, Mr. Léon namens de Conférence du Stage, Mr. Bayart, namens Goffin, namens de Franstalige Jonge Balies uit het Land, en ten slotte door Mr. Raymond Posenaer, namens de Conférence du Jeune Barreau, die de talrijke reeks van tafelredenaars besloot, maar niettemin door zijn sierlijk Nederlands, en zijn zeer humoristische opmerkingen al de genodigden wist te bekoren.

Zoals altijd was de Revue de waardige sluitsteen van deze Plechtige Openingszitting.

De Revue-isten verdienen een biezonder woord van hulde. Het zijn Mrs. Louis Rombaut, Herman Wagemans, Félix Maes, Oscar Dyck, Yvo Tralbaut en Arnold Van Gelder.

E. O.

OVERZICHT DER BELGISCHE WETGEVING

(1 september - 30 september 1957)

I. Staats- en Administratief Recht.

1. *Ministerie van Openbaar Onderwijs.* — Bij K. B. van 15 juli (S. 6 september 1957, 6117) wordt het organiek kader van het personeel van het hoofdbestuur van het Ministerie van Openbaar Onderwijs gewijzigd.

2. *Onderwijs.* — *Nationale Raad voor de Jeugd.* — Het M. B. van 22 juli 1957 (S. 1 september 1957, 6118) stelt het huishoudelijk reglement van de Nationale Raad voor de Jeugd vast.

3. *Ministerie van Volksgezondheid.* — Het K. B. van 4 juli 1957 (S. 1 september 1957, 6127) wijzigd het K. B. van 24 november 1953 houdende vaststelling van het organiek kader van het administratief personeel en van het meesters-, vak- en dienstpersoneel van het Ministerie van Volksgezondheid en van het Gezin.

4. *Landbouw.* — Het M. B. van 25 juli 1957 (S. 2-3 september 1957, 6143) stelt de rassenlijst vast van de land-, tuin- en bosbouwsoorten die aan de keuring van de nationale dienst voor afzet van land- en tuinbouwproducten kunnen onderworpen worden.

5. *Ministerie van Verkeerswezen.* — Het K. B. van 18 juli 1957 (S. 2-3 september 1957, 6157) wijzigd de K. Ben. van 1 augustus 1955 en 19 oktober 1956 houdende vaststelling van het organiek kader en van de weddenschalen van het personeel van het Ministerie van Verkeerswezen.

6. *Ministerie van Openbaar Onderwijs.* — Het K. B. van 15 juli 1957 (S. 4 september 1957, 6172) regelt de bevordering tot de graad van eerstaanwezend klerk bij het Ministerie van Openbaar Onderwijs.

7. *Ministerie van Koloniën.* — *Financiën.* — Bij de wet van 10 juli 1957 (S. 4 september 1957, 6173) wordt het openen van bijkredieten goedgekeurd en worden sommige kredieten geopend voor de buitengewone uitgaven van Belgisch Kongo en Ruanda-Urundi van het dienstjaar 1955, verminderd.

8. *Ministerie van Koloniën.* — *Financiën.* — De wet van 10 juli 1957 (S. 5 september 1957, 6207) keurt het K. B. goed van 31 oktober 1956 waarbij op de begroting der buitengewone uitgaven van Belgisch Kongo en Ruanda-Urundi voor het dienstjaar 1955 bijkredieten worden geopend en kredietoverschrijvingen worden geordonneerd.

Het K. B. van 31 oktober 1956 verscheen in het Staatsblad van 5 september 1957 blz. 6208.

9. *Ministerie van Openbare Werken.* — Het K. B. van 30 juli 1957 (S. 5 september 1957, 6218) wijzigd het K. B. van 5 december 1955 tot vaststelling van het organiek kader van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, sector Openbare Werken.

10. *Ministerie van Openbare Werken.* — Het K. B. van 9 augustus 1957 (S. 5 september 1957, 6219) wijzigt het K. B. van 23 december 1955 tot vaststelling van de schalen verbonden aan de bijzondere graden bij het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, sector. Openbare Werken.

11. *Oorlogsschade.* — Het K. B. van 28 augustus 1957 (S. 5 september 1957, 6219) stelt inzake oorlogsschade aan woongebouwen de integrale vergoedingscoëfficiënt toepasselijk voor de periode van 1 juli 1957 tot 31 december 1957, vast op 5,50.

12. *Verkeerswezen.* — *Binnenvaart.* — Het M. B. van 17 juli 1957 (S. 6 september 1957, 6231) stelt de vrachtprijzen voor elk door bemiddeling van de Dienst voor Regeling der Binnenvaart gesloten bevrachtingscontract vast.

13. *Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling en Werkloosheid.* — Het K. B. van 13 augustus 1957 (S. 7 september 1957, 6259) wijzigt het Regentsbesluit van 26 mei 1945 betreffende de inrichting van de Rijksdienst voor Arbeidsbemiddeling en Werkloosheid.

14. *Financiën.* — Het K. B. van 23 augustus 1957 (S. 7 september 1957, 6261) wijzigt het K. B. van 21 februari 1957, houdende overdracht naar het dienstjaar 1957 van de vastleggingskredieten en van de betalingskredieten die op 31 december 1956 op de begroting van buitengewone ontvangsten en uitgaven van het dienstjaar 1956 en van sommige vorige dienstjaren beschikbaar waren.

15. *Financiën.* — Bij K. B. van 9 september 1957 6003) wordt de Minister van Financiën onder bepaalde voorwaarden gemachtigd in de Verenigde Staten een lening aan te gaan voor een nominaal bedrag van 30 miljoen dollar.

16. *Financiën.* — Bij K. B. van 9 september (S. 9-10 september 1957, 6303) wordt de Minister van Financiën er toe gemachtigd bij de Internationale Bank voor herstel en ontwikkeling te Washington een lening van 10 miljoen dollar onder bepaalde voorwaarden aan te gaan.

17. *Ministerie van Economische Zaken.* — Het K. B. van 30 augustus 1957 (S. 12 september 1957, 6342) wijzigt het organiek kader van het Ministerie van Economische Zaken.

18. *Medische Wetenschappelijke onderzoekingen.* — Bij K. B. van 2 augustus 1957 (S. 13 september 1957, 6356) worden subsidiën voor medische wetenschappelijke onderzoekingen verleend.

19. *Ministerie van Economische Zaken.* — Het K. B. van 29 augustus 1957 (S. 13 september 1957, 6358) wijzigt het K. B. van 10 april 1954 tot vaststelling van de schalen verbonden aan de bijzondere graden bij het Ministerie van Economische Zaken en Middenstand.

20. *Landsverdediging.* — Het K. B. van 9 september 1957 (S. 13 september 1957, 6359) wijzigt het K. B. van 9 april 1952, houdende geldelijk statuut van het weddetrekkend personeel der krijgsmacht.

21. *Landsverdediging.* — Het M. B. van 7 september (S. 13 september 1957, 6359) stelt de toelagen voor levensmiddelenrantsoen, alsmede de menagevergoedingen vast.

22. *Ministerie van Verkeerswezen.* — Het K. B. van 23 juli 1957 (S. 13 september 1957, 6361) wijzigt het Regentsbesluit van 5 september 1946 houdende vaststelling van het organiek kader en van de weddeschalen van het personeel van het Ministerie van Verkeerswezen.

23. *Luchtverkeer.* — Het M. B. van 9 juli 1957 (S. 13 september 1957, 6366) stelt de voor het luchtverkeer te gebruiken optische seinen vast.

24. *Luchtverkeer.* — Het M. B. van 9 juli 1957 (S. 13 september 1957, 6373) stelt de door sommige luchtvaartuigen te voeren navigatielichten vast.

25. *Filmkeuring.* — Het K. B. van 29 juli 1957 (S. 14 september 1957, 6405) wijzigt artikel 9, 5° lid van het K. B. van 27 april 1939 tot wijziging van de bepalingen inzake filmkeuring.

26. *Statuut der afgevaardigden der kinderbescherming.* — Het K. B. van 29 juli 1957 (S. 14 september 1957, 6406) wijzigt het K. B. van 6 juli 1951 tot regeling van het statuut der vaste afgevaardigden der kinderbescherming.

27. *Invoer.* — Bij M. B. van 11 september 1957 (S. 14 september 1957, 6407) wordt de verplichting tot overlegging van een vergunning bij de invoer van bepaalde goederen geschorst.

28. *Uitvoer.* — Bij M. B. van 11 september 1957 (S. 14 september 1957, 6412) wordt de verplichting van de overlegging van een vergunning bij de uitvoer van bepaalde goederen geschorst.

29. *Landsverdediging.* — *Dienstplicht.* — De wet van 5 juli 1957 (S. 15 september 1957, 6468) wijzigt grondig de dienstplichtwet van 15 juli 1951.

De belangrijkste wijzigingen betreffen de dienstweigering en de desertie. Andere wijzigingen hebben betrekking op de vrijstellingen, het uitstel, de vrijlatingen op morele grond.

Bovendien wordt een speciaal contingent ingesteld, waarbij sommige dienstplichtigen kunnen worden ingeschreven.

Bij dezelfde wet wordt de vrouwelijke militaire dienst ingesteld. De vrouwen die ten minste 18 jaar oud zijn kunnen tot het aangaan van vrijwillige dienstdiening onder bepaalde voorwaarden worden toegelaten. Zij worden uitsluitend voor niet strijdende posten in de eenheden of diensten aangewend. Zij hebben al de rechten en plichten van de militairen.

De koning wordt gemachtigd al de wetsbepalingen betreffende de dienstplicht te coördineren.

30. *Landsverdediging.* — *Dienstplicht.* — Bij K. B. van 2 september 1957 (S. 15 september 1957, 6480) worden de wetten op de dienstplicht gecoördineerd. Dit K. B. omvat 113 artikelen en 11 hoofdstukken.

31. *Landsverdediging.* — *Dienstplicht.* — Het K. B. van 3 september 1957, 6508) regelt de toepassing van de op 2 september 1957 gecoördineerde wetten op de dienstplicht.

32. *Militierechtscolleges.* — Het M. B. van 4 september 1957 (S. 15 september 1957, 6515) stelt de zittingen der militierechtscolleges vast.

33. *Financiën.* — *Effecten.* — Bij K. B. van 6 augustus 1957 (E. 16-17 september 1957, 6558) wordt, wat

betreft de effecten der rechtstreekse en onrechtstreekse openbare schuld onderworpen aan het wetsbesluit van 6 oktober 1944, betreffende de Belgische en vreemde effecten, het K.B. van 4 november 1921 op de onvrijwillige buitenbezitstelling van titels aan toonder der rechtstreekse en onrechtstreekse openbare schuld en van daarmede gelijkgestelde titels aangevuld.

34. *Landbouw.* — Bij K.B. van 9 september 1957 (S. 16-17 september 1957, 6560) worden maatregelen betreffende de billijke verdeling onder de nijverheidsmaaiers der lasten bij het verwerken der inlandse tarwe van de oogst 1956 voorgeschreven.

35. *Openbaar Onderwijs.* — Het K.B. van 9 juli 1957 (S. 18 september 1957, 6585) stelt de centrale examencommissies en de bijzondere examencommissies, opgericht in uitvoering van de wet tot regeling van het normaal onderwijs vast.

36. *Ministerie van Verkeerswezen.* — Bij K.B. van 20 augustus 1957 (S. 18 september 1957, 5588) wordt het tijdelijk kader van het Ministerie van Verkeerswezen voor het jaar 1956 vastgesteld.

37. *Ministerie van Koloniën.* — Krachtens K.B. van 28 juni 1957 (S. 19 september 1957, 6608) kan de Minister van Koloniën aan onder hem staande beambten de bevoegdheid overdragen om, zelfs bij wijze van dading, het herstel te regelen van de schade voortvloeiende uit ongevallen die zijn departement betreffen.

38. *Koloniaal geneeskundig centrum.* — Het K.B. van 23 juli 1957 (S. 19 september 1957, 6609) wijzigt het organiek kader van het koloniaal geneeskundig centrum.

39. *Landbouw.* — Het M.B. van 10 september 1957 (S. 19 september 1957, 6610) wijzigt het M.B. van 14 augustus 1946 betreffende de uitvoer van druiven met een andere bestemming dan het Groot-Hertogdom Luxemburg.

40. *Termijnbeurs voor wol - Antwerpen.* — Bij K.B. van 7 augustus 1957 (S. 19 september 1957, 6616) worden sommige wijzigingen aan het reglement der termijnbeurs voor wol te Antwerpen en aan het reglement van de likwidatiedienst der termijnbeurs voor wol te Antwerpen goedgekeurd.

41. *Buitenlandse arbeidskrachten.* — Het K.B. van 7 augustus 1957 (S. 23-24 september 1957, 6715) wijzigt het K.B. van 13 september 1956 houdende oprichting van de partijdige commissies voor vreemde arbeidskrachten.

42. *Ministerie van Openbaar Onderwijs.* — Het K.B. van 2 september 1957 (S. 25 september 1957, 6741) bepaalt en coördineert het organiek kader van het personeel van het hoofdbestuur van het Ministerie van Openbaar Onderwijs.

43. *Openbaar Onderwijs.* — Het K.B. van 8 september 1957 (S. 26 september 1957, 6778) wijzigt het K.B. van 8 maart 1951 betreffende de inventarissen, de bewaargeving en de bruiklening van kunstwerken.

44. *Volksgezondheid. — Aankoop van woningen met Staatspremies.* — Bij K.B. van 10 september 1957 (S. 26 september 1957, 6785) wordt het aan personen die een woning met behulp van een door de Staat ver-

leende premie aangekocht of gebouwd hebben, tijdelijk toegelaten een gedeelte van deze woning te verhuren onder bepaalde voorwaarden.

45. *Doorvoer.* — Bij M.B. van 20 september 1957 (S. 27 september 1957, 6803) wordt de doorvoer van bepaalde goederen geregeld.

46. *Volksgezondheid. — Onderhoud van gasthuizen en moederhuizen.* — Bij K.B. van 31 augustus 1957 (S. 21 september 1957, 6728) wordt de prijs per dag onderhoud in de gasthuizen en moederhuizen met ingang van 1 januari 1957 vastgesteld.

47. *Volksgezondheid. — Rusthuizen voor bejaarden - tehuizen voor kinderen.* — Bij K.B. van 31 augustus 1957 (S. 27 september 1957, 6831) worden de prijzen per dag onderhoud in rusthuizen voor bejaarden en tehuizen voor kinderen vastgesteld.

48. *Onderwijs.* — Het K.B. van 1 augustus 1957 (S. 29-30 september 1957, 6901) wijzigt het K.B. van 18 juli 1955 betreffende de toekenning van de beurzen voor secundaire studiën

49. *Onderwijs.* — Het K.B. van 1 augustus 1957 (S. 29-30 september 1957, 6901) bepaalt de overgangsmaatregelen bij het K.B. van 5 juli 1956 waarbij het voordeel van de wet van 19 maart 1954 tot instelling van een Nationaal Studiefonds tot de universiteitsstudenten-vluchtelingen wordt uitgebreid.

50. *Posttarieven.* — Het K.B. van 27 september 1957 (S. 29-30 september 1957, 6909) wijzigt de posttarieven in binnenlandse dienst.

51. *Posttarieven.* — Het K.B. van 27 september 1957 (S. 29-30 september 1957, 6913) wijzigt de posttarieven in buitenlandse dienst.

52. *Luchtpost. — Briefwisseling.* — Het K.B. van 27 september 1957 (S. 29-30 september 1957, 6919) wijzigt de bijtaksen te heffen op de luchtpostbriefwisseling in internationale dienst.

53. *Landsverdediging.* — Het K.B. van 23 september 1957 (S. 29-30 september 1957, 6903) stelt het getal hulpofficieren van de luchtmacht vast.

II. Arbeidsrecht en Maatschappelijk Hulpbetoon.

54. *Kinderbijslag.* — Bij K.B. van 27 augustus 1957 (S. 2-3 september 1957, 6140) worden, voor de toepassing van de gecoördineerde wetten betreffende de kinderbijslag voor loonarbeiders, bijzondere regelen bepaald ten behoeve van de werknemers wier wekelijkse arbeidsprestaties over 5 dagen verdeeld zijn.

55. *Kinderbijslag.* — Bij K.B. van 27 augustus 1957 (S. 2-3 september 1957, 6142) worden, voor de toepassing der gecoördineerde wetten betreffende de kinderbijslag voor loonarbeiders bijzondere regelen vastgesteld ten voordele van de mijnwerkers wier prestaties per 14 dagen over minder dan 12 dagen verdeeld worden.

56. *Arbeidsduur in grote magazijnen.* — De K. Ben. van 13 juli 1957 (S. 7 september 1957, 6249-6250) stellen de duur van de werkelijke arbeid van de bedienden, anderen dan kantoorbedienden, tewerkgesteld in de diensten voor uitstalling en versiering en in de leveringsdiensten der grote magazijnen vast.

57. *Arbeidsbescherming*. — Het K.B. van 22 augustus 1957 (S. 12 september 1957, 6338) wijzigt titel I, hoofdstuk II van het algemeen reglement voor de arbeidsbescherming.

58. *Nationaal Werk voor Kinderwelzijn*. — Het K.B. van 13 augustus 1957 (S. 16-17 september 1957, 6563) wijzigt, bij toepassing van de wet van 16 maart 1954 betreffende de controle op sommige instellingen van openbaar nut, de wet van 5 september 1919 tot instelling van het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn.

59. *Nationaal Werk voor Kinderwelzijn*. — Het K.B. van 13 augustus 1957 (S. 16-17 september 1957, 6363) wijzigt het inrichtingsreglement van het Nationaal werk voor Kinderwelzijn.

60. *Nationaal Werk voor Kinderwelzijn*. — Bij K.B. van 13 augustus 1957 (S. 16-17 september 1957, 6564) wordt het K.B. van 24 november 1919 betreffende het toezicht op de toelagen aan het Nationaal Werk voor Kinderwelzijn opgeheven.

61. — *Arbeidsduur van bedienden tewerkgesteld in de buitenlandse handel*. — Het K.B. van 2 juli 1957 (S. 18 september 1957, 6580) stelt de arbeidsduur van de in de buitenlandse handel en in de scheepvaartbureaus tewerkgestelde bedienden vast.

62. — *Arbeidsduur in ververij- en ontvettingsbedrijf*. — Het K.B. van 27 augustus 1957 (S. 26 september 1957, 6772) stelt de arbeidsduur vast in de ondernemingen van het ververij- en ontvettingsbedrijf.

63. — *Ouderdoms- en overlevingspensioenen voor mijnwerkers*. — Het K.B. van 23 september 1957 (S. 26 september 1957, 6773) stelt de uitvoeringsmodaliteiten vast van de wet van 12 maart 1957 voor wat betreft de verbetering van de ouderdoms- en overlevingspensioenen en de ermede gelijkgestelden.

64. — *Rust- en overlevingspensioenen voor arbeiders*. — Het K.B. van 23 september 1957, 6774) stelt de uitvoeringsmodaliteiten vast van de wet van 12 maart 1957 voor wat betreft de verbetering van de rust- en overlevingspensioenen voor arbeiders.

65. — *Rust- en overlevingspensioenen voor zeelieden*. — Het K.B. van 23 september 1957 (S. 26 september 1957, 6775) stelt de uitvoeringsmaatregelen vast van de wet van 12 maart 1957 voor wat betreft de verbetering van de rust- en overlevingspensioenen voor zeelieden.

III. Fiscaal Recht

66. — *Invoer*. — Bij M.B. van 17 september 1957 (S. 28 september 1957, 6861) wordt het bedrag der speciale rechten bij de invoer van sommige landbouw- en voedingsprodukten herleid.

67. — *Invoer*. — Bij K.B. van 16 september 1957 (S. 28 september 1957, 6862) wordt het K.B. van 16 augustus 1957 tot instelling van een bijzonder recht op de invoer van sommige landbouw- en voedingsprodukten aangevuld.

68. — *Invoerrechten*. — Bij het K.B. van 21 september 1957 (S. 28 september 1957, 6865) wordt het tarief van invoerrechten van de produkten bedoeld in het verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal gewijzigd.

H. Boonen.

TIJDSCHRIFTEN

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie, 19 oktober 1957, n° 4509 :

Prof. Mr S. N. van Opstall : Hoe houdt men « oude » stichtingen in het leven ? (VI, slot). — Mr W. H. J. Charbon : Het appartement en de fiscus.

Journal des Tribunaux, 20 oktober 1957, n° 4165 :

L. Van Bunnan : La publication des jugements et arrêts. — Jurisprudence.

Journal des Tribunaux d'Outre-Mer, 15 octobre 1957, n° 88 :

M. Verstraete : De l'opportunité de reviser le livre 1er du Code civil du Congo belge. — P. Orban : Commentaires législatifs : Police du travail. — Jurisprudence.

Annales de Droit et de Sciences Politiques, Tome XVII, n° 3, 1957 :

J. Renauld : La théorie des qualifications en Droit international privé de François Rigaux. — Fr. Rigaux : L'intervention des autorités consulaires dans la conservation, l'administration et la liquidation des successions. — A. Trine : La complexité des lois sociales.

Jurisprudence du Port d'Anvers, 7e en 8e livraisons :

Affrètement maritime.

Revue de l'Administration et du Droit Administratif de la Belgique, 10e livraison, 104me année :

Voirie et constructions. — Conseil d'Etat. — Cultes. — Droit constitutionnel. — Etat civil. — Expropriation pour cause d'utilité publique. — Fonctionnaires.

Revue de Droit Intellectuel. — **L'Ingénieur-Conseil**, août et septembre 1957, n° 8-9 :

Loi du 15 juillet 1957 tendant à faciliter le dépôt de brevets, marques et modèles à l'occasion des expositions. — Jurisprudence. H. H. Werder : Quelques commentaires sur la section 8 de la loi américaine de 1946 sur les marques.

Recueil Dalloz, de Doctrine, de Jurisprudence et de législation, 33e cahier, 12 octobre 1957 :

R. Rodière : L'article 1384, alinéa 1er, et la garde du navire.

Juris Classeur périodique. La Semaine Juridique, 16 octobre 1957 :

Jurisprudence.

Northwestern University Law Review. — Mei - Juni 1957, n° 2 :

B. M. Mamet : Federal preemption, free speech and right to work statutes. — R. F. Babcock : The new Chicago Zoning ordinance. — R. Baker : The functions and legal problems of the midwest exporter. — A. Heyman : The Nonpresident Alien's right to succession under the «Iron curtain rule». — S. G. Craig : Legal aspects of toll fixing on the St. Lawrence seaway.